

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 43

(2002–2003)

Om lov om endringer i lov om enerett til
firma og andre forretningskjennetegn mv.

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.3.1	Varemerke	24
			6.3.2	Domenenavn	24
2	Bakgrunnen for lovforslaget	7	6.4	Departementets vurdering	25
2.1	Innledning	7			
2.2	Høring	7	7	Lovforslagets hovedinnhold	26
			7.1	Innledning	26
3	Oversikt over gjeldende rett	9	7.2	Endring i terminologi – fra «firma» til «foretaksnavn»	26
3.1	Historikk	9	7.3	Krav til og kontroll av foretaksnavn	26
3.2	Hensyn bak dagens firmalov	9	7.3.1	Krav om særpreg i foretaksnavn og kontroll av registreringshindre	26
3.3	Firmaloven – hovedinnhold	9	7.3.2	Forslag om å oppheve krav til særpreg i foretaksnavn	26
3.4	Register- og klageordning	10	7.3.3	Relative registreringshindre	28
3.5	Den firmarettslige bruksplikten	11	7.3.4	Absolutte registreringshindre	30
3.6	Forholdet til varemerkeretten	11	7.4	Vern av foretaksnavn	31
4	Firmaretten i de nordiske land	14	7.4.1	Omfanget for vern av rettigheter til foretaksnavn	31
4.1	Nordisk lovsamarbeid	14	7.4.2	Kjennetegnslikhet	31
4.2	Internasjonale forpliktelser	14	7.4.3	Områdemessig avgrensning	32
4.3	Danmark	14	7.4.4	Bransjemessig avgrensning	33
4.4	Sverige	15	7.5	Overprøving av vedtak om registrering av foretaksnavn	35
4.5	Finland	16	7.5.1	Hensyn for og imot forvaltningsprøving	35
			7.5.2	Utforming av en ordning med administrativ overprøving	36
5	Erfaringer med regelverket	17	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	44
5.1	Departementets erfaringer	17	8.1	Offentlig forvaltning	44
5.1.1	Generelt	17	8.2	Næringslivet	44
5.1.2	Særpreg	17			
5.1.3	Forvekselbarhet	17	9	Overgangsbestemmelser	46
5.1.4	Firma som er forvekselbart med varemerker	18			
5.1.5	Sekundære forretningskjennetegn	19	10	Merknader til de enkelte bestemmelsene	47
5.2	Foretaksregisterets erfaringer	19			
5.2.1	Generelt	19			
5.2.2	Særpreg	19			
5.2.3	Strid med andres rettigheter	19			
5.2.4	Firmakontroll i forhold til Enhetsregisteret	20			
6	Endringsbehov	22			
6.1	Næringslivets behov	22			
6.2	Det offentliges behov	23			
6.3	Forholdet til tilgrensende rettsområder	24			
				Forslag til lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn mv.	53

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 43

(2002–2003)

Om lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn mv.

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 7. mars 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Nærings- og handelsdepartementet kommer i proposisjonen med forslag til endringer i lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (fimaloven) mv.

Loven inneholder først og fremst bestemmelser om hva som kreves for å ha et lovlig firma (det offisielle navn på en næringsdrivende juridisk person og kjennetegnet for et enkeltmannsforetak) og hvilket vern man har mot at andre tar i bruk eller registrerer et lignende firma.

En grunnleggende endring som foreslås er at kravet om at et firma må ha særpreg, dvs. «være egnet til å bli oppfattet som navn for en bestemt juridisk person eller et bestemt enkeltmannsforetak», oppheves. Selv om det ikke lenger skal være et krav om særpreg for å ha et lovlig firma, vil særpreg fortsatt være et krav for at firmaet skal ha *vern* mot forvekselsbare kjennetegn, dvs. andres firma, varemerker og sekundære forretningskjennetegn. Firma uten særpreg vil bare ha vern mot identiske firma.

Det foreslås at det særlige særpregskravet etter fimaloven fjernes, og at *varemerkelovens* særpregskrav legges til grunn for å få vern. Dette vil medføre en viktig harmonisering mellom firmaretten og varemerkeretten.

Områdeavgrensningen for firmavernet foreslås

opphevet, slik at det vil gjelde i hele landet. Også dette vil gi en bedre harmonisering med varemerkeretten.

Videre foreslås det at Foretaksregisterets kontroll av om firma krenker andre rettighetshavere (relative registreringshindre) oppheves. Med relative registreringshindre menes skranker som kan hindre registrering av et firma, dersom det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver. For eksempel må et firma ikke inneholde noe som er egnet til å oppfattes som en annens navn, eller være egnet til å forveksles med et firma eller et varemerke vernet for en annen, med mindre vedkommende har gitt samtykke til registreringen. Forslaget innebærer at registeret kun skal kontrollere at identiske firma ikke blir registrert og at firmaet ikke strider mot allmenne interesser (absolutte registreringshindre), som at det ikke må være egnet til å villed, stride mot lov eller være egnet til å vekke forargelse.

Forslaget om å redusere den offentlige firmakontrollen innebærer at registreringsinnehavere som ønsker et videre vern for sitt firma i langt større grad *selv* må påse at firmaet har særpreg og at det ikke krenker andres rettigheter. Tilsvarende må andre rettighetshavere som ønsker å verne sin rett i større grad følge med på om andres registre-

ring eller bruk av et firma krenker deres kjennetegn.

Det forelås å etablere en frivillig ordning med adgang til å kreve administrativ overprøving for eldre rettighetshavere som mener seg krenket av en firmaregistrering. Behandlingen av kravene om overprøving og klager på disse foreslås lagt til Patentstyret.

Til slutt foreslås begrepsbruken for navnet på et foretak endret fra firma til *foretaksnavn*. I denne

proposisjonen gjennomføres dette i hovedsak fra og med kapittel 7.

Endringene vil bli evaluert etter en periode på minst fire år etter ikrafttredelse. Det vil bli vurdert om man har oppnådd de forventede effektiviserings- og forenklingseffektene. Fire år er valgt for at frist for fremsettelse av krav om administrativ overprøving (3 år) skal ha løpt ut for de første registreringene etter de nye bestemmelsene.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Innledning

Lovforslaget bygger på et høringsnotat utarbeidet av departementet vinteren 2001/2002. Bakgrunnen for gjennomgangen var behovet for å foreta etterkontroll av nåværende lov, som ble vedtatt i 1985. Lovens alder talte i seg selv for å se på om den virket etter sin hensikt og eventuelt sørge for forbedringer, herunder forenkling og modernisering. Videre tok Varemerkeutredningen II (NOU 2001:8), en norsk utredning på bakgrunn av nordisk samarbeid om revisjon av varemerkeretten, opp at forholdet mellom varemerkelovgivningen og firmalovgivningen bør harmoniseres bedre.

Bakgrunnen for forslaget om å oppheve registreringskontrollen av relative registreringshindre og fjerne kravet om at et firma må ha særpreg, er behovet for å opprettholde kort saksbehandlingstid i Foretaksregisteret og et ønske om å i større grad å legge ansvaret for å ivareta privatrettslige rettigheter hos rettighetshaverne selv. Videre vil dette åpne for at foretak kan velge ikke-særpregede firma, noe som har vært ønsket.

Forslagene om å la varemerkelovens særpregskrav gjelde som vilkår for vern og å oppheve områdegrensningen for firmavernet har som formål å gjøre reglene om firmavern mer forutsigbare og bedre tilpasset varemerkeretten.

Forslaget om å etablere en frivillig overprøvingsordning hos Patentstyret er bl.a. begrunnet i ønsket om fortsatt å tilby konfliktløsning som er billigere enn domstolsbehandling, og at et felles organ for rettighetskonflikter knyttet til immaterielle rettigheter kan bidra til å harmonisere firma- og varemerkeretten.

Bakgrunnen for å endre begrepsbruken for navnet på et foretak fra firma til foretaksnavn, er at firma benyttes lite i vanlig språkbruk og er lite forståelig for brukerne.

2.2 Høring

Høringsnotatet som lovforslaget bygger på ble sendt på åpen høring 4. mars 2002 med høringsfrist 1. juni 2002. Høringsbrevet ble sendt til følgende institusjoner og organisasjoner:

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Fiskeridepartementet
Justis- og politidepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kultur- og kirkedepartementet
Landbruksdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Konkurransetilsynet
Patentstyret
Post- og teletilsynet
Regjeringsadvokaten
Statistisk Sentralbyrå
Bedriftsforbundet
Den Norske Advokatforening
Den norske Revisorforening
Finansnæringens Hovedorganisasjon
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Landsorganisasjonen i Norge
Norsk Designråd
Norsk Forening for Industriell Rettsbeskyttelse
Norsk Forening for Industriens Patentingeniører
Norske Patentingeniørers Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon

Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet, Justis- og politidepartementet, Samferdselsdepartementet, Utenriksdepartementet, Brønnøysundregistrene, Bedriftsforbundet, Den norske Revisorforening, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH), Norsk Forening for Industriell Rettsbeskyttelse (NIR), Norske Patentingeniørers Forening, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Konkurransetilsynet, Patentstyret, Statistisk Sentralbyrå og Regjeringsadvokaten har levert merknader til forslaget.

Barne- og familiedepartementet, Fiskeridepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Landbruksdepartementet, Forbrukerrådet, Landsorganisasjonen i Norge, Kommunal- og regionaldepartementet, Datatilsynet, Forbrukerombudet, Post- og teletilsynet, Den

Norske Advokatforening, Norsk Forening for Industriens Patetentingeniører og Norsk Designråd har ikke merknader til forslaget.

Høringsinstansene er i hovedsak positive til de foreslåtte endringene, og høringsrunden har ikke avdekket grunnleggende motforestillinger mot departementets forslag. De fleste er enige i at virksomhetene selv er de nærmeste til å vurdere om de har behov for et særpreget firma, og at det er ønskelig med en redusert offentlig kontroll med relative hindre ved registrering. Ingen har hatt innvendinger mot at absolutte hindre fortsatt bør kontrolleres. Forslagene om harmonisering av firmalovens

og varemerkerettens særpregskrav og etablering av en innsigelsesordning hos Patentstyret tas godt imot av samtlige høringsinstanser som har hatt merknader. Enkelte instanser tar opp at det bør vurderes å i tillegg innføre en adgang til administrativ prøving av firmaregistrering, i likhet med ordningen som foreslås på varemerkerettsområdet. Når det gjelder forslagene om å oppheve områdeavgrensning av firmavernet og å opprettholde dagens bransjeavgrensningen, har enkelte høringsinstanser vært uenige i departementets forslag.

De viktigste merknadene blir kommentert nedenfor under de relevante kapitlene.

3 Oversikt over gjeldende rett

3.1 Historikk

Lov om Handelsregistre, Firma og Prokura av 17. mai 1890 (1890-loven), ble til som et resultat av en felles dansk-norsk-svensk komité og hadde materielle bestemmelser om firma. 1890-loven oppstilte positive krav til firma for visse selskapsformer og inneholdt bestemmelser med formål å hindre at et firma var misvisende eller egnet til å villed. Videre hadde loven en bestemmelse som ga grunnlag for enerett til firma. Denne bestemmelsen ble senere supplert av lov 2. juli 1910 om varemerker og om utilbørlige varekjendtegn og forretningsnavn. For øvrig fantes det en rekke enkeltstående bestemmelser i særlovgivningen. Hvilke materielle firma-regler som gjaldt før firmaloven av 1890, er noe uklart. Noen positive krav til firmaet fantes ikke. Det var heller ikke utviklet noen lære om rettsbeskyttelse av firma. Imidlertid var det i teori og rettspraksis utviklet en lære om at et firma ikke måtte virke villedende dersom det i dette ble inntatt et personnavn. Det ble antatt at deltagere i et selskap med begrenset ansvar ble personlig ansvarlig for selskapsgjelden dersom selskapet benyttet et firma med personnavn.

Også endringene i 1985 kom som et resultat av et nordisk initiativ til lovsamarbeid, Firmalovkomiteen i 1969, samt en utredning fra et norsk Firmalovutvalg og Reguleringslovutvalgets delutredning om revisjon av handelsregisterordningen. Firmalovkomiteen foreslo tre nye lover. Dette har blitt videreført i norsk rett, jf. Ot.prp. nr. 50 (1984–85). Den første loven var lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (firmaloven), som i store trekk er en videreføring av loven av 1890. Samtidig ble det gitt en lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) og en lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura. Også de andre nordiske landene foreslo en tilsvarende deling i tre lover.

3.2 Hensyn bak dagens firmalov

Firmaloven innebar en høyst påkrevet samling av lovstoffet og til dels en kodifikasjon av regler som tidligere ikke hadde vært forankret i skreven rett. Det ble foretatt en tilpasning til lov 21. juni 1985 nr.

83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven). En revisjon var også nødvendig for å ha en lov i samsvar med de dagjeldende økonomiske forhold og for å bidra til harmonisering med firmaretten i de øvrige nordiske land. Det var imidlertid opprettelsen av en registreringsenhet som var det sentrale og det nye.

Firmaloven regulerer krav til firma. Et av formålene med firmaloven er å ivareta det offentlige og andres behov for å identifisere et foretak ved navn og å skille det fra andre foretak. Et annet formål med loven er at firmaet ikke må gi et uriktig inntrykk av foretaket og virksomheten, og å hindre misbruk av firma. Et firma må ikke være egnet til å villed og ikke stride mot lov eller være egnet til å vekke forargelse.

Firmaloven gir også en rett for foretakene. Etter firmaloven kan de få en enerett til å inneha et bestemt firma. En enerett er et forbud for andre mot å bruke kjennetegnet, og en rett til å bruke det selv.

3.3 Firmaloven – hovedinnhold

Firmalovens kapittel 1 har en definisjon av «firma» i § 1–1. Med «firma» forstås det offisielle navn som skal brukes i underskrift, i rettergang og ovenfor offentlig myndighet. Med foretak menes her juridisk person som driver næringsvirksomhet samt enkeltmannsforetak (enkeltpersoners næringsvirksomhet). Navn på organisasjoner og foreninger med ikke-økonomisk formål faller derfor utenfor firmabegrepet, med mindre slike rettssubjekter driver næringsvirksomhet. Loven gjelder også andre kjennetegn som brukes for å betegne foretak («sekundære forretningskjennetegn»). Slike kjennetegn kan næringsdrivende fritt gjøre bruk av såfremt navnet ikke nyttes i underskrift eller som partsbetegnelse. Sekundære forretningskjennetegn oppnår beskyttelse ved at de innarbeides. For øvrig gjelder de fleste av firmalovens regler tilsvarende for dem.

Firmalovens kapittel 2 inneholder krav til firma. Kapitlet inneholder innledningsvis en bestemmelse (§ 2–1) om at et firma skal ha et visst særpreg. Bestemmelsen er generelt formet og er således både et registreringsvilkår og et vilkår for at firmaet skal

kunne oppnå beskyttelse. Bestemmelsen har to siktemål. For det første vil et firma som mangler særpreg ikke kunne fylle oppgaven å skille et foretak fra andre. For det andre bør visse alminnelige brukte betegnelser på varer og tjenester, geografiske navn og lignende ikke kunne forbeholdes en enkel næringsdrivende alene. § 2–1 lister opp ord som ikke kan tas som firma, herunder alminnelige betegnelser på virksomhetens art eller de varer som utbys, navn på fylker, kommuner eller lignende områder.

Vurderingen av om et firma har tilstrekkelig særpreg er lovbundet, men innenfor skjønnsmessige tema. Både loven og forarbeidene til denne gir retningslinjer for vurderingen, jf. § 2–1 andre ledd og Ot.prp. nr. 50 (1984–85) side 91 flg. Momenter i en slik avgjørelse er bl.a. hvor lenge, og i hvilken utstrekning, firmaet har vært brukt. §§ 2–2 og 2–4 stiller krav til et firmas foretaksbetegnelse. Etter §§ 2–3 og 2–5 må et firma ikke være egnet til å vilde, stride mot lov eller være egnet til å vekke forargelse. § 2–6 lister opp firma som bare kan registreres dersom det foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver. Bl.a. må et firma ikke inneholde noe som er egnet til å oppfattes som en annens navn eller være egnet til å forveksles med et firma eller et varemerke vernet for en annen.

Kapittel 3 inneholder regler om firmavernet. Dersom et foretak registreres, oppnås firmavernet allerede fra den dagen registreringsmeldingen kommer inn til registeret, såfremt virksomheten blir påbegynt senest ett år etter innsendelsen av meldingen. Ellers inntreffer firmavernet fra den dag firmaet faktisk tas i bruk her i riket, jf. § 3–1 første ledd. Særbeskyttelsen faller bort når firmaet ikke lenger er i bruk eller slettes, jf. § 3–1 andre ledd.

Den enerett som er oppnådd, enten gjennom ibructagelse eller registrering, innebærer at andre foretak ikke vil kunne ta i bruk eller registrere et forvekselbart firma. Med «samme firma» i § 3–2 første ledd forstås et firma som er så likt et annet (kjennetegnslikhet) at det er egnet til å forveksles med dette i den alminnelige omsetning, jf. § 3–2 andre ledd. Den geografiske rekkevidde av vernet (områdelikhet) omfatter den del av landet hvor firmaet er tatt i bruk, eller kan ventes tatt i bruk, jf. § 3–2 første ledd. Vernet er videre begrenset til å gjelde bare overfor virksomhet av samme eller lignende slag (bransjelikhet), men slik at særlig sterkt innarbeidede firma skal kunne ha beskyttelse ut over dette, jf. § 3–3. Dette omtales i forarbeidene til firmaloven som «Kodak»-regelen, jf. Ot.prp. nr. 50 (1984–85) side 97 flg. For å konstatere forvekselbarhet, må alle lovens vilkår om kjennetegnslikhet, bransjelikhet og områdelikhet være oppfylt.

Dersom den eldre rettighetshaver ikke har reagert innen rimelig tid, jf. § 3–5, kan forvekselbare firma få rett til å bestå. Gjør flere krav på enerett til et firma, skal den som har eldst hjemmel ha fortrinnsrett for sitt krav, jf. § 3–4.

Kapittel 4 inneholder regler om adgangen til å overdra firmaet og om retten til firmaet ved eventuell konkurs. § 4–1 inneholder en presumpsjonsregel om at et firma følger med overdragelsen av en virksomhet. I de tilfeller firmaet inneholder overdragerens navn er presumpsjonsregelen snudd. Retten til firma følger i slike tilfeller ikke med i handelen, med mindre dette er særskilt avtalt. Ved konkurs går som utgangspunkt firmaet inn i det konkursboet kan råde over, jf. § 4–2.

Kapittel 5 inneholder regler om adgangen til å reise søksmål ved ulovlig firmabruk. Enhver med rettslig klageinteresse, herunder departementet, kan reise søksmål for å få kjent et firma ugyldig. Slikt søksmål kan også reises om navnebruken opprinnelig har vært lovlig, men senere er blitt villedende eller egnet til å vekke forargelse.

Kapittel 6 har regler om straff og erstatning.

3.4 Register- og klageordning

Reglene om registrering av firma er regulert av lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven).

Lovens kapittel 5 har regler om selve registreringsprosessen, herunder omfanget av registerførerens kontroll. § 5–1 fastsetter registerførerens plikt til å foreta materiell kontroll av opplysningene som gis registeret. Registerføreren har plikt til å granske lovligheten av det oppgitte firma, og en melding som ikke er lovmessig skal avvises. Dersom feilen er slik at den kan la seg rette, skal melderens få anledning til det. Etter tredje ledd pålegges registerføreren en aktivitetsplikt dersom registreringen kan krenke tredjemanns rett.

Kapittel 9 har regler om klage på registerførerens vedtak. Det kan klages både på saksbehandlingen av en firmamelding og krenkelse av en annens eldre rett, for eksempel et eldre registrert firma eller varemerke.

Klagereglene følger som utgangspunkt klage-reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåter i forvaltningssaker (forvaltningsloven), jf. foretaksregisterloven § 9–1. Registerførerens vedtak kan påklages til departementet av enhver som har rettslig klageinteresse. Klagen skal være skriftlig, og klagefristen er som hovedregel tre uker fra tidspunktet for underretting av vedtaket. Den absolutte

klagefristen er på tre måneder etter at vedtaket ble truffet.

Etter § 9–2 må klagesystemet i foretaksregisterloven benyttes før det kan reises søksmål om registerførerens vedtak.

3.5 Den firmaretslige bruksplikten

Firmaloven § 3–1 oppstiller i dag en firmaretslige bruksplikt, jf. ordlyden «rett til firma opphører den dag faktisk bruk opphører». Etter forarbeidene gis det eksempler på opphør knyttet til navneendring og selskapsrettslig opphør. Utover dette gir ikke forarbeidene klare retningslinjer for hva som ligger i «opphør av faktisk bruk». I departementets praksis i saker vedrørende bransje- og områdemessig avgrensning av firmavernet foretas det i dag en konkret helhetsvurdering av i hvilket område og hvilken bransje firmaet er brukt. Selv om angivelsen av formål i vedtektene ofte er svært vid og upresis, betyr ikke dette at firmaet automatisk får et omfattende bransjevern. Vernets omfang bygger på den faktiske bruken, i tillegg til en vurdering av nærliggende ekspansjonsplaner. Vi viser til omtale i kapittel 5.1.3.2 av departementets erfaringer på området.

Et firma er, i motsetning til et varemerke, alltid knyttet til et foretak. Det er en lovfestet plikt for alle næringsdrivende foretak å ha et firma. Firma skal alltid brukes i rettergang og overfor offentlige myndigheter, se firmaloven § 1–1 andre ledd andre punktum.

Opplysninger om foretakene, herunder firma, er offentlig tilgjengelig i Foretaksregisteret. Omfanget av firmavernet vil komme an på bruken, og hva som skal til for at et firma kan anses å brukes i et område eller en bransje må vurderes konkret.

Et firma vil i alminnelighet sies å være i bruk i det området foretaket har forretningsadresse. Om områdevernet går videre enn forretningskommunen avhenger av faktisk bruk (for eksempel hvor kundekretsen er).

En del foretak driver mer «passiv» virksomhet, slik at firmabruken ikke manifesteres i nevneverdig grad for omverdenen utover pliktig avlevering av informasjon til det offentlige. Eksempler på dette er selskaper som er opprettet med det formål å bare eie andeler i andre selskaper, selskaper som kun utfører interne tjenester/funksjoner innad i et konsern, selskaper som er opprettet for å drive forskning på resultater langt frem i tid, eller rett og slett tomme selskaper som er ment for virksomhet på et senere tidspunkt. Disse firmaene vil bare i svært

begrenset grad stenge for at andre tar i bruk et kjennetegnslikt firma.

3.6 Forholdet til varemerkeretten

Ved å registrere varemerker etter lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker (varemerkeloven) eller ved å innarbeide et slikt, får innehaveren en enerett til å bruke varemerket. Et varemerke har som funksjon å være et hjelpemiddel for markedsføring av brukerens varer og tjenester. Man har ikke en plikt, men en rett til å registrere et varemerke i Varemerkeregisteret. Det er Patentstyret som forvalter varemerkeloven. Lov 2. juli 1910 nr. 7 om Styret for det industrielle Retsvern (styreloven) inneholder saksbehandlingsregler for Patentstyrets første og annen avdeling.

Kravet om at et varemerke skal ha særpreg (distinktivitet) fremkommer av varemerkeloven § 13. Et varemerke må være egnet til å skille søkerens varer fra andres. Firmalovens krav til særpreg for firma er ikke fullt så høyt som varemerkelovens krav til særpreg (distinktivitet) for varemerker. Dette er i forarbeidene (Ot.prp. nr. 50 (1984–1985)) begrunnet i den forskjell det er med hensyn til funksjon og formål for de to ulike grupper kjennetegn. En vesentlig grunn til dette er at mens varemerkeregistrering er frivillig, har store grupper av næringsdrivende firmaplikt. Særpregskravet i firmaretten ble bevisst satt lavere enn for varemerker, fordi det ellers ville være etableringshindrende for de mange småbedrifter som kun har behov for et firma som et offisielt navn på foretak.

Etter varemerkeloven § 3 skal ikke et varemerke kunne brukes eller registreres dersom det kan forveksles med en annens eldre rettigheter som for eksempel et registrert varemerke eller et firma. For at det skal foreligge forvekselbarhet, må det foreligge kjennetegnslighet og vareslagslikhet. Kodak-regelen gjelder også for varemerker, jf. varemerkeloven § 6 andre ledd. Når det gjelder krav til bransje, registreres varemerker i Varemerkeregisteret for bestemte varer innenfor bestemte vareklasser, jf. § 16. Registrerte varemerker har alltid vern for hele landet.

Varemerkeloven har detaljerte regler om saksbehandlingen av registreringsmeldinger, jf. lovens kapittel 2.

Patentstyret foretar en grundig forprøving av en søknad der store deler av «hinderkatalogen» i varemerkeloven § 14 gjennomgås. Saksbehandlingstiden for vedtak om registrering i Varemerkeregisteret i dag er oppgitt å være ca. åtte måneder. Patentstyret prøver både absolutte og relative registre-

ringshindre. Med absolutte registreringshindre forstås hindre som er satt av allmenne hensyn, som for eksempel forbud mot villedende varemerker. Med relative registreringshindre forstås hindre som er satt av hensyn til eldre enerettigheter, som for eksempel eldre firma eller varemerker, og hvor et samtykke fra rettighetshaveren er nødvendig for å tillate registrering.

Når et varemerke er registrert, kan enhver fremsette en skriftlig innsigelse mot registreringen jf. § 21. Innsigelsesfristen er to måneder fra kunngjøringstidspunktet. Dersom en innsigelse fremsettes, skal registreringsinnehaveren gis anledning til å uttale seg. En innsigelse skal anmerkes i varemerkeregisteret og kunngjøres. Innsigelsen kan forkastes eller tas helt eller delvis til følge.

En søknad får vern fra den dato den kom inn til Patentstyret, og registrering gjelder i ti år fra registreringsdagen. Registreringen kan fornyes etter registreringsperiodens utløp, jf. varemerkeloven §§ 23 og 23a.

Avgjørelsen av en registreringssøknad i Patentstyrets første avdeling kan påklages til Patentstyrets annen avdeling, dersom avgjørelsen har gått søkeren i mot. Det samme gjelder for registreringsinnehaveren eller den som har fremsatt innsigelsen. Klagefristen er to måneder fra den dag meddelelse om avgjørelsen ble sendt til vedkommende part. Klageavgift må betales. Klagebehandlingstiden i dag er oppgitt å være mellom seks måneder og tre år. Fristen for å bringe en sak inn for domstolene er to måneder etter at meddelelse om avgjørelsen ble sendt til søkeren eller registreringshaveren.

I utredningen om lov om varekjennetegn med motiver fra Varemerkeutredningen II, NOU 2001:8 (VU II) foreslås det en ny lov om varekjennetegn. Utredningen er bl.a. begrunnet i ønsket om enhetlig varemerkelovgivning i Norden. I lovforslaget foreslås det bl.a. å åpne for administrativ sletting i Varemerkeregisteret. Innsigelsesfristen for tredje person foreslås endret fra to til tre måneder. Videre foreslås det at firma som ikke fyller varemerkelovens krav til særpreg, ikke skal få vern som kjennetegn, selv om de har vern som firma etter fimaloven. Det antas at Varemerkeutredningen særlig oppfatter det som problematisk at lite særpregede firma kan sperre for registrering av figurmerker. Ordmerker må uansett om det foreligger et registrert forvekselbart firma oppfylle kravet i varemerkeloven § 13 på selvstendig grunnlag for å bli registret. Dersom det foreligger et forvekselbart firma som ikke oppfyller varemerkelovens krav, vil varemerket selv neppe være særpreget nok til å oppfylle det samme kravet for å få kjennetegnsvern.

VU II omhandler også lovforslag vedrørende fimaloven. Det foreslås endringer vedrørende sekundære forretningskjennetegn for å oppnå konformitet med reglene om innarbeidede varemerker.

Før VU II ble levert, ble et brev fra utrederne om varemerkeretten og om forholdet til fimaloven sendt ut på høring til utvalgte instanser. Når det gjaldt fimaloven, fremkom det i brevet et ønske om at varemerkelovens og fimalovens regler skulle utformes og praktiseres slik at det ikke oppstår noe unødig avvik. Forholdet mellom varemerkeloven § 25a og fimaloven § 3–1 ble berørt (regler om opphør av vern). At verken Patentstyret eller Foretaksregisteret gransker mot hverandre, ble også kommentert. Videre ble Patentstyrets og Foretaksregisterets forskjellige praktisering av særpregskravet, og en mulig etablering av et felles klageorgan for de to registreringsmyndighetene, omtalt. Et utdrag av høringsuttalelsene til dette brevet er gjengitt i VU II.

Et varemerke er et kjennetegn en næringsdrivende benytter for å skille sine varer og/eller tjenester fra andre næringsdrivendes varer og/eller tjenester. Et varemerke skal angi varens kommersielle opprinnelse og være et virkemiddel for markedsføring av brukerens varer og/eller tjenester. I henhold til utredningen har et firma to funksjoner; foretakets offisielle navn og kommersielt kjennetegn. For å ivareta disse to funksjonene, ble det foreslått en sontring mellom firma som har kjennetegnsvern og firma som bare har firmavern.

I Justisdepartementets høringsnotat om VU II høsten 2001, ble det opplyst at Nærings- og handelsdepartementet vil foreta en vurdering av behovet for endringer på området, herunder å se på de vurderinger og forslag fra de nordiske varemerkeutredningene som gjelder firmarettens område. I høringsbrevet ble det også åpnet for å komme med synspunkter når det gjaldt fimalovgivningen.

Noen av høringsinstansene til VU II benyttet anledningen til å knytte noen merknader til fimaloven. Advokatforeningen anmodet om at det burde arbeides videre med en avklaring og en harmonisering av firmaretten og varemerkeretten da det hersker stor uklarhet på området. Dette synspunktet ble også fremhevet av Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). Når det gjaldt harmoniseringsbehovet trakk NHO spesielt frem distinktivitetsvurderingen ved registreringen av varemerker og firma. De mente at granskingsarbeidet ved Brønnøysundregistrene er tilfeldig og begrenset, og dermed ikke fremtrer betryggende nok. De beklaget videre at deres ønske om fremleggelse av ny fimalov samtidig med ny varemerkelov, ikke ble etterkommet. Når det gjelder VU IIs forslag om at reglene i firma-

loven om sekundære forretningskjennetegn gjøres tilsvarende reglene om innarbeidede varekjennetegn, støttet NHO dette. De støttet også forslaget om at firma som ikke fyller lovens krav til særpreg, ikke vil få vern som varekjennetegn, selv om de har vern som firma etter firmaloven. NHO pekte imidlertid på at dette samtidig vil bety at den som har fått registrert et firma, ikke uten videre kan regne med vern etter varemerkelovutkastets § 3 femte ledd.

Også Norsk Forening for Industriens Patentingeniører (NIP) påpekte at det er en svakhet ved da-

gens regler at det ikke er harmoni mellom varemerkeretten og firmaretten. Etter NIPs mening burde det innføres prøving av relative og absolutte registreringshindre også for firma. De mente videre at Brønnøysundregistrene må tilføres de nødvendige ressurser for å gjennomføre en slik reform.

Forbrukerombudet trakk frem at det er viktig for forbrukerne av firma at de ikke medfører fare for forveksling eller på en annen måte er villedende for forbrukerne. Ombudet ba om at forbrukerhensynene blir ivaretatt i en eventuell ny firmalov.

4 Firmaretten i de nordiske land

4.1 Nordisk lovsamarbeid

Som nevnt foran i kapittel 3.1 har det siden 1969 vært et nordisk lovsamarbeid på firmarettens område. Lovsamarbeidet resulterte i nye firmalover i Sverige (1974), i Finland (1979) og i Norge (1985). I Danmark ble firmaloven av 1889 opprettholdt frem til 1994, da ble den avløst av lov om visse erhvervsdrivende virksomheter. Forslagene i Ot.prp. nr. 50 (1984–1985) lå nært opp til forslagene fra de svenske og finske lovkomiteene.

På bakgrunn av nordisk samarbeid om revisjon på varemerkerettens område ble det i 2000/2001 fremlagt innstillinger til nye lover om varekjenntegn i Norge, Sverige og Finland. I den svenske utredningen ble det også vurdert og foreslått viktige endringer i den svenske firmaloven.

4.2 Internasjonale forpliktelser

Pariskonvensjonen om industrielt rettsvern av 1889, artikkel 8, forplikter Norge til å tilrettelegge for beskyttelse av handelsnavn fra andre unionsland som kan kreves uten anmeldelse eller registrering.

Etter firmaloven § 3–1 etableres firmaværn i Norge ved at firmaet tas i bruk her i riket eller ved at det meldes til Foretaksregisteret. I Ot. prp. nr. 59 (1994–95) om bl.a. endring av firmaloven § 3–1, går det på side 123 frem at også utenlandske foretak som arbeider på det norske markedet med sitt firma som kjennetegn kan oppnå vern gjennom bruk etter firmaloven § 3–1. Det presiseres at det ikke er noe krav at foretaket er hjemmehørende i Norge eller at virksomheten drives herfra. Gjennom firmalovens regler på dette punkt antas Norge å oppfylle sine forpliktelser etter Pariskonvensjonen artikkel 8.

De alminnelig bestemmelsene i EØS-avtalen vil komme til anvendelse. I EØS-avtalen finnes det imidlertid ingen særskilt regulering av firmaretten, men forholdet til firmaretten berøres i varemerkedirektivet artikkel 4 punkt 4 bl.a. med hensyn til hva som kan utgjøre hinder for registrering.

De foreslåtte endringene i firmaloven (se kapittel 7) er vurdert til å være i samsvar med Norges in-

ternasjonale forpliktelser, herunder krav i TRIPS-avtalen del III og IV om betryggende håndheving av enerettigheter og saksbehandling. TRIPS-avtalen omhandler handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter og er en del av WTO-avtalen.

4.3 Danmark

De materielle reglene om firma går frem av lovene for de ulike selskapstyper. Lovene om aksjeselskaper, om anpartsselskaper og om næringsdrivende fond har egne navne- og registreringsbestemmelser. For de næringsdrivende virksomheter som ikke er regulert av selskapslovgivningen gjelder bestemmelsene om firma i lov om visse erhvervsdrivende virksomheter av 1994 (virksomhetsloven). Lovene har hovedsakelig samme materielle innhold mht. firma. I det følgende vil imidlertid derfor kun virksomhetsloven bli omtalt.

Firmaregistrering for alle virksomheter med begrenset ansvar samt visse interessentskaper og kommandittselskaper skjer sentralt i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Registreringene er uten gebyr.

Virksomhetsloven stiller ikke krav til firmaets særpreg ved registrering. Loven stiller krav om at firma ikke må være identisk eller forvekselbart med kjennetegn som er vernet for en annen, og at det ikke må være villedende. Loven avgrenser ikke firmaværnet område – eller bransjemessig. Dette innebærer at identiske firma ikke kan registreres selv om de driver på hver sin kant av landet og det er bransjeulikhhet.

Ved registrering kontrolleres det kun mot identiske firma. Virksomheters navn skal tydelig skille seg fra hverandre. Tilføyelse av et tall eller en bokstav er tilstrekkelig til å skille firma fra hverandre. Registeret vurderer ikke om firmaet er villedende, eller forholdet til eldre kjennetegnssretter. Dersom et firma nektes registrert, kan nektingsvedtaket klages inn for en selvstendig klagenemnd. Danske myndigheter opplyser at det er svært få klagesaker i løpet av året.

Den danske ordningen bygger på at de næringsdrivende selv er nærmest til å finne egnet firma. Det offentliges behov for identifikasjon ivaretas ved identifikasjonsnummer, i tillegg til at det ikke kan registreres identiske firma.

Rett til firma kan oppnås ved at det tas i bruk. Registrering gir vern mot at andre tar i bruk identisk firma. Registrering gir ikke i seg selv beskyttelse i forhold til lignende firma. Firmaregistreringen alene avgjør ikke om en virksomhet har rett til navnet. Det er registrerings søker, og ikke den offentlige registreringsmyndigheten, som har ansvar for eventuell krenkelse av andres kjennetegn. Det er gode søkemuligheter i registeret slik at søkeren i forkant av registrering kan undersøke om det vil oppstå kollisjon med andres firma. Eventuelle rettighetskonflikter (tredjemannskonflikter) mot firma, varemerke eller annet løses mellom partene, eventuelt av domstolene. Når domstolene skal vurdere tredjemannskonflikter, må de foreta en helhetsvurdering basert bl.a. på språklig uttrykk, særpreg, bransje (herunder Kodak-doktrinen) og geografiske forhold. Videre kan også innarbeidelse og prioritet ha betydning.

Danske myndigheter har opplyst at deres ordning ikke har medført økt pågang hos domstolene. Ordningen har snarere medvirket til en holdningsendring hos myndigheter og brukere. Fokus er nå rettet mot at det offentlige yter god service og hurtig saksbehandling. Næringslivet forventer ikke lenger at det offentlige tar seg av konflikter om firma. Ordningen oppleves ikke som problematisk i forhold til varemerkeretten da et registrert firma i utgangspunktet ikke utgjør noe registreringshinder for varemerker, men er et moment i vurderingen av om et varemerke skal registreres.

4.4 Sverige

De materielle reglene om firma går frem av firmaloven av 1974. Registrering skjer i all hovedsak i Patent- og registreringsverket (PRV), i hovedsak i ulike riksdekkende registre. Enkelte foretakstyper registreres i registre som dekker fylker (län).

Vern av firma og bifirma oppnås ved registrering eller innarbeidelse. Vern av sekundært forretningskjennetegn oppnås ved innarbeidelse. Vernet gjelder i utgangspunktet innen det område registeret dekker.

Firmaloven inneholder en «katalog» over registreringshindre som har en parallell til tilsvarende bestemmelser i den svenske varemerkeloven. De absolutte hindre er oppstilt av hensyn til allmenne interesser. De relative hindre er stilt opp av hensyn til eldre eneretter.

Det er i dag ingen mulighet for administrativ klage. Man er henvist til domstolene (forvaltningsdomstolen). Til gjengjeld skjer det en svært grun-

dig prøvelse ved registreringen (forprøving), av både absolutte og relative hindre. Firma blir som regel registrert innen to måneder, mens varemerkeregistrering kan ta opp til ett og ett halvt år.

I den svenske varemerkeutredningen av mars 2001 (SOU 2001:26), ble det bl.a. vurdert om firma retten og varemerkeretten burde reguleres i en og samme lov. På bakgrunn av signaler fra den svenske regjering samt hensynet til nordisk rettsenhet på varemerkerettens område gikk utredningen ikke videre på dette. Det foreslås endringer i firmaloven som innebærer en prinsipiell omlegging av registrerings systemet for å få til harmonisering med varemerkeretten og en mer effektiv registreringsordning. Endringene er også begrunnet i det offentliges ønske om at innehaveren av et registrert firma i større grad selv må ivareta sin rett. De foreslåtte endringer vil føre til en overføring av ansvar fra den offentlige til den private sfære.

Kravet om at et firma må ha særpreg for å bli registrert, foreslås opphevet og erstattet av en regel om at firmaer må tydelig skille seg fra hverandre. Det pekes på at det fra foretakens synspunkt ikke alltid er behov for et særpreget firma. Næringsdrivende, særlig små og mellomstore tjenesteytende bedrifter, benytter i praksis virksomhetsbeskrivende firma uten at det anses som et problem. Når firma er registrert vil det få vern mot yngre firma som ikke tydelig skiller seg fra det eller yngre identiske firma. Det foreslås ingen endringer i de område- eller bransjemessige avgrensningene av firmavernet. Utredningen drøftet å innføre krav om mer presisjon i virksomhetsbeskrivelsen gjennom en inndeling av de virksomheter som registreres med utgangspunkt i Svensk næringsgrenseinnndeling (SIN 92), men konkluderte med at dette nå vurderes nærmere. Utredningen bemerker bl.a. at en bransjemessig inndeling kan vurderes innført som et administrativt hjelpemiddel, men da i samråd mellom ulike myndigheter (bl.a. statistikkmyndigheter).

Som for varemerker, foreslås det å utvikle forprøving av relative registreringshindre for firma. Dette innebærer at PRV ikke lenger skal prøve om firma som søkes registrert vil krenke eldre eneretter. Prøving ex officio av absolutte registreringshindre opprettholdes, for eksempel hvorvidt firmaet er villedende. PRV skal imidlertid fortsatt søke etter relative registreringshindre og underrette søkeren dersom man finner noen.

Ettersom firma registreres uten noen forprøving av eldre retter til firma og andre kjennetegn, mener utredningen at det må finnes en måte for eldre rettighetshavere å angripe registreringen på. Både for firma og varemerker foreslås det derfor en innsigelsesadgang ved registrering. Det foreslås at

den som vil kan komme med en innsigelse, og at innsigelsen må ha kommet inn til registreringsmyndigheten innen tre måneder fra kunngjøringsdagen. Innsigelsen kan omfatte både absolutte og relative hindre. Registeret kontrollerer om innsigelsen formelt er i orden. Dersom den ikke er det, vil den som fremmer en innsigelse få mulighet til å rette mangelen. Gjøres ikke dette, blir innsigelsen avvist. Dersom innsigelsen blir tatt opp til vurdering, vil registreringsinnehaveren bli gitt rett til å uttale seg. Registreringen kan bli opprettholdt, eller helt eller delvis opphevet. Åpenbare grunnløse innsigelser kan avslås uten at søkeren forhåndsvarsles. Etter utløpet av tremåneders fristen, trer endelig registrering i kraft. Eventuelle konflikter må deretter løses mellom partene, eventuelt av domstolene. Retten til et registrert firma skal bestå ved siden av en eldre rett dersom registreringsinnehaveren var i god tro på søknadstidspunktet og den eldre rettighetshaveren ikke har reagert innen fem år regnet fra registreringsdagen.

Firmavernet i forhold til lignende firma/kjennetegn vil bero på en konkret vurdering av bl.a. kjennetegnslikhet, og bedømmelsen må knyttes til om firmaet faktisk har særpreg. Det foreslås å lovfeste at særpreg er en forutsetning for å få enerett til firma, dvs. for å få utstrakt beskyttelse i forhold til lignende firma/kjennetegn.

Det foreslås videre innført en bestemmelse om at opphevelse av et firma ikke påvirker registrering av selve foretaket. På denne måten søkes det å klargjøre et skille mellom registrering av firmaet og registrering av selve foretaket.

Varemerkeutredningen ble levert inn til det svenske Justisdepartementet i mars 2001 og høring ble avsluttet oktober 2001. Etter det vi har fått opplyst tar man sikte på å fremme en proposisjon om

ny varemerkelov og endringer i firmaloven for riksdagen i 2003.

4.5 Finland

De grunnleggende reglene om firma finnes i «Firmalag» (1979:128) som trådte i kraft 1. mars 1979.

For å kunne registrere seg i Handelsregisteret må firmaet skille seg fra allerede registrerte firma og det må ikke være forvekselbart med firma som driver virksomhet av samme eller lignende slag. Det første vilkåret innebærer at det ikke kan registreres to identiske firma. Beslutning om det foreligger forvekselbarhet mellom firma fattes av Handelsregisteret på registreringstidspunktet. Et firma blir nektet registrert der forvekselbarheten er åpenbar. Dersom det oppstår en tvist om forvekselbarhet etter registreringen, tar registeret ikke stilling til denne. Det er Helsingfors tingsrätt som avgjør alle tvister som gjelder firmarettsspørsmål.

Når et firma registreres, får det vern i hele landet. Når firmaet innarbeides, dvs. uten at firmaet registreres i registeret, er vernet begrenset til det område der firmaet er allment kjent.

Behandlingstiden for registrering av firma er i dag på gjennomsnitt to og en halv uke.

Fra 2001 har det vært mulig på forespørsel å få en bindende forhåndsvurdering fra registeret om firmaet kan registreres. Tidspunktet for når forhåndsvurderingen er gitt, får betydning for fra hvilket tidspunkt et firma anses som registrert.

Firmaloven har vært endret flere ganger siden 1979, men prinsippene i loven er uforandret. Per i dag foreligger det ikke noen planer om å endre loven.

5 Erfaringer med regelverket

5.1 Departementets erfaringer

5.1.1 Generelt

Antall firmaregistreringer i Foretaksregisteret ligger mellom 40 000 – 50 000 pr. år. Departementet mottok 100 klagesaker som klageinstans i 2001, hvorav ca. 70 pst. gjaldt problemstillinger regulert i firmaloven. Antall klagesaker departementet mottar til behandling er svært lavt, sett i forhold til det totale antall registreringer (ca. 0,25 pst.). Departementets befatning med den praktiske bruken av firmaloven er følgelig begrenset. Av de saker som kommer til departementet er det imidlertid ofte de samme temaene som berøres. Det som er et felles trekk ved disse sakene, er at de i hovedsak berører de deler av firmaloven som har skjønnsmessige bestemmelser.

I det følgende vil vi særlig se på de tema som går igjen i våre klagesaker. Omtalen av departementets praksis er ikke uttømmende.

5.1.2 Særpreg

Firmaloven § 2–1 stiller krav om at et firma må ha særpreg (distinktivitet), dvs. «være egnet til å bli oppfattet som navn for en bestemt juridisk person eller et bestemt enkeltmannsforetak».

Utgangspunktet er at alminnelige ord kan registreres som firma dersom det ikke er uegnet som firma, eller er virksomhetsbeskrivende (beskriver virksomhetens art eller varer/tjenester) eller navn på fylker, kommuner eller lignende områder, og av den grunn ikke kan la seg registrere som firma alene. Engelske ord blir vurdert på lik linje med norske ord.

Virksomhetsbeskrivende ord kan ikke registreres som firma bl.a. av hensyn til friholdelsesbehovet. Saker som har blitt nektet registrert med denne begrunnelse er for eksempel Eiendomsmegleren AS, Tømrer'n AS og Regnskapsdata AS. Både virksomhetsbeskrivende ord og stedsangivelser kan godtas dersom de har et tilstrekkelig atskillende tillegg. Norsk Servicebyrå AS og Norsk Avisdrift AS har blitt vurdert til å ha særpreg. I dag er det slik at jo svakere tilknytning firmaet har til virksomhetens art eller de varer eller tjenester som tilbys, jo større mulighet er det å få et firma registrert.

Denne vurderingen vil imidlertid grense mot vurderingen om firmaet er egnet til å villede, jf. firmaloven § 2–3. Dersom det er villedende, må firmaet nektes registrert. Departementet har lite praksis på dette området.

Etter departementets praksis er virksomhetsbeskrivende ord sammen med bokstavkombinasjon uten selvstendig innhold, ikke nok til å gi særpreg. Et eksempel på dette er GH Blomster AS. SQL Consulting AS er imidlertid et eksempel på at en slik kombinasjon ble vurdert for å ha særpreg, da forkortelsen SQL ble ansett innarbeidet i sine nisjer i edb-markedet. SQL står for Structured Query Language. Firma som alene består av tall eller bokstaver som ikke kan oppfattes som ord, skal som hovedregel ikke godtas.

5.1.3 Forvekselbarhet

Like firma kan registreres så sant de ikke er forvekselbare. For at to firmaer skal være forvekselbare etter firmaloven, må det foreligge kjennetegnslikhet, bransjelikhet og områdelikhet. De tre vilkårene skal vurderes hver for seg. Er det tvil om ett vilkår er oppfylt, må en se hen til de øvrige vilkår. Det må foretas en konkret avveining i hver enkelt sak.

I mange av de saker departementet får forelagt seg som klageinstans kommer spørsmålet om forvekselbare firma opp.

5.1.3.1 Kjennetegnslikhet

Ved vurdering av kjennetegnslikhet må det legges vekt både på skriftbilde og den uttale navnene vil få. Forestillingsbildet firmaet etterlater seg i folks bevissthet vil være av betydning. Det må videre legges vekt på hvor originalt firmaet er. Ligger kjennetegnet tett opptil å være beskrivende for virksomheten, må dette bli betraktet som et «svakt» kjennetegn som gjennomgående må tåle at andre firmaer legger seg nært opp til det. I motsetning til dette står de «sterke» kjennetegn som ofte vil bestå av fantasiord. Et eksempel fra forvaltningspraksis er at det ikke ble ansett for å være kjennetegnslikhet mellom firmaene Evje Elektroservice, Evje Elektromarked AS og Evje Elektriske AS. Alle firmaene bestod av vanlige norske ord som nyter svakt firma-

rettslig vern. Et eksempel på at det ble konstatert kjennetegnslighet mellom firma med svakt firmanettslig vern, er saken mellom Verdi Analyse AS og Norsk Verdianalyse AS. Her ble det meget svakt vernede tillegget «Norsk» ikke ansett for å være tilstrekkelig for å skille firmaene. Disse sakene skisserer en grense for hva som er blitt godtatt.

Departementets avgjørelse vedrørende Gaustadblikk Høyfjellshotell AS m.fl. og Gaustadblikk Booking & Hyttetjeneste AS er et eksempel på at fantasiord nyter et sterkere vern, og at andre firma derfor må holde større avstand. I denne saken ble «Gaustadblikk» ansett som en firmadominant, da ordet er et fantasiord laget under en navnekonkurranse i 1969. Tillegget «Booking & Hyttetjeneste» ble vurdert å være vanlige ord som også er virksomhetsbeskrivende og følgelig ikke ansett for å være tilstrekkelig til å atskille firmaet fra firmadominanten Gaustadblikk.

Originale kjennetegn som ikke bærer preg av å være fantasiord og som ikke er virksomhetsbeskrivende, kan få sterkt vern på lik linje med fantasiord etter firmaloven. Det er avgjørelsen vedrørende Lady & Landstrykeren DA og Lady & Landstrykeren N.N. et eksempel på. Her ble Lady & Landstrykeren vurdert for å være en original firmadominant som hadde krav på sterkt vern, og følgelig at slektsnavnet ikke var tilstrekkelig for å atskille firmaene.

Identiske firma har alltid kjennetegnslighet. Det har i praksis også vært lagt vekt på hvordan firmaene fonetisk blir oppfattet. Det er altså ikke bare visuelt like firma som har vært ansett som være identiske etter dagens praksis.

5.1.3.2 Bransjelikhet

Firmaloven krever videre at det må foreligge bransjelikhet for at firma skal anses som forvekselbare. Her er vurderingstemaet «virksomhet av samme eller lignende slag». I denne vurderingen vil en rekke momenter være av betydning. Blant annet må man se på om de produkter som tilbys har en felles anvendelse og henvender seg til samme omsetningskrets. I saken mellom Elektroplus AS og Elektroplus Norge AS ble vilkåret om bransjelikhet ikke ansett for å være oppfylt da det ene foretaket drev med salg av hvite- og brunevarer samt andre elektriske artikler fra et fast utsalgssted, mens det andre foretaket var et elektrikerfirma som drev med installering av alarmer, sterk- og svakstrømsanlegg i bygge- og anleggsbransjen. I en sak mellom to firma som begge het Prosjektnett AS, ble bransjelikhet etter en totalvurdering ansett for å foreligge. Det ene drev med teknisk tegning og tradisjonell byggeprosjektering, mens det andre foretakets ar-

beidsområder var rettet mot Internett-baserte prosjekter for å samhandle og lette oversikten over byggeprosjekter til hjelp i bygge- og anleggsbransjen. Begge de to foretakene henvendte seg til bygge- og anleggsbransjen, og hadde derfor en delvis overlappende kundekrets.

En vurdering av om det foreligger bransjelikhet bygger på foretakets reelle virksomhet i dag, se for øvrig omtalen av den firmaretslige bruksplikten i kapittel 3.5. I tillegg vil det være av betydning å se på et foretaks ekspansjonsplaner/-muligheter på nærliggende områder. Departementets erfaring er imidlertid at foretakenes beskrivelse av nærliggende ekspansjon ofte blir for usikre til at disse kan tillegges vekt.

Etter praksis er det at foretakene driver innefor samme virksomhetsområde ikke nok å si at bransjelikhet foreligger. Det at to foretak tilbyr konsulenttjenester er ikke nok. Man må se på hvilken type konsulenttjenester foretakene faktisk tilbyr før bransjelikhet kan konstanteres. Hvem foretakene retter seg mot kan videre være et viktig argument. Ved tvil vil bransjelikhet lettere bli konstatert dersom foretakene retter seg mot de samme kundene.

5.1.3.3 Områdelikhet

For å konstatere forvekselbarhet mellom firma må det foreligge områdelikhet, dvs. at firma må være tatt i bruk i det geografiske område hvor det andre firmaet er tatt i bruk eller ventes tatt i bruk. I en sak hvor klager hadde forretningsadresse i Førde og den andre i Bergen, ble vilkåret om områdelikhet ansett for å være oppfylt. Klagemotparten gjorde gjeldende at de ikke ville drive virksomhet utenfor Bergen. Klager hadde på sin side sitt primærområde i Sogn og Fjordane, men solgte i enkelttilfeller over fylkesgrensen i Hordaland bl.a. til Bergen.

Departementet har i flere saker vurdert områdelikhetstilvilkåret når det gjelder virksomhet på Internett. Etter departementets praksis vil firma som driver sin virksomhet på Internett, anses for å være i bruk i hele landet. En internettadresse med passiv informasjon er imidlertid ikke nok for å bli ansett for å drive slik virksomhet.

5.1.4 Firma som er forvekselbart med varemerker

I mange av de klagesaker departementet har til vurdering, er det ikke uvanlig at forvekselbarhet mellom et firma og et varemerke vurderes, jf. firmaloven § 2–6 nr. 4. Forvekselbarhetsvurderingen er her lik som mellom firma bortsett fra at det ikke er nødvendig å vurdere områdelikhet i disse sakene

da registrerte varemerker alltid har vern for hele landet.

5.1.5 Sekundære forretningskjennetegn

Etter firmaloven § 1–1 tredje ledd, har et foretaks sekundære forretningskjennetegn samme vern som firma. En rett til sekundært forretningskjennetegn oppnås ved at kjennetegnet innarbeides. Vurderingstemaet er om kjennetegnet «innen vedkommende omsetningskrets her i riket er godt kjent som særlig kjennetegn for et foretak». I denne vurderingen er det av betydning om kjennetegnet har svakt eller sterkt vern. Det skal med andre ord mindre til for å innarbeide et kjennetegn som er et fantasiord, enn kjennetegn som består av et vanlig ord. Videre er det av betydning hvor intens og omfattende og geografisk vidtrekkende bruken har vært. Hvilken dokumentasjon som fremlegges i en sak er også sentralt her. I en klagesak for departementet, ble noen måneders bruk ansett for å være for lite til å gi det «status» som sekundært forretningskjennetegn. I en annen sak fra 1999 ble kjennetegnet ansett for å være innarbeidet som sekundært forretningskjennetegn, da dokumentert bruk siden 1993 ble ansett for å være tilstrekkelig.

5.2 Foretaksregisterets erfaringer

5.2.1 Generelt

Rundt 70 pst. av alle klagesakene i Foretaksregisteret gjelder firmarettlige spørsmål, mens resten av sakene gjelder andre spørsmål ved registreringen. Av de klagesaker Foretaksregisteret behandler om firma, gjelder ca. 50 pst. forvekselbarhet med firma eller varemerke. Ca. 20 pst. av klagen gjelder særpreg. De resterende 30 pst. gjelder øvrige firmaspørsmål som for eksempel konflikt med vernet slektsnavn og sekundære forretningskjennetegn og selskapsrettslige forhold.

5.2.2 Særpreg

Firmaloven § 2–1 om krav til særpreg er til dels vagt og upresist formulert. Praktiseringen av bestemmelsen blir derfor skjønnsmessig, og det er vanskelig å trekke opp noen klare grenser for hva som har tilstrekkelig særpreg og hva som ikke har det. Sett på bakgrunn av at Foretaksregisteret har stor saksmengde som man ønsker å få behandlet uten for lang saksbehandlingstid, er det vanskelig å unngå at det kan forekomme en viss forskjellsbehandling. Det har også forekommet at firma som

mangler særpreg, har blitt godkjent og registrert i Foretaksregisteret.

Etter Foretaksregisterets erfaring opplever mange næringsdrivende særpregsbestemmelsen som skjønnspreget og vanskelig tilgjengelig.

Mange ønsker å ha likelydende firma og domenavn. Som domenavn er det gjerne ønskelig med ett ord som sier noe om hva foretaket driver med. Rådet fra markedsføringsfolk er ofte å velge noe som er kort, konsist og viser hva du gjør. Foretaksregisteret har på denne bakgrunn sett en økning av firma som må nektes, fordi firmaet bare består av ett virksomhetsbeskrivende ord.

Videre er det blitt hevdet at det er uheldig at særpregsbestemmelsen for firma praktiseres annerledes enn særpregsbestemmelsen for varemerker. Praksisen i Foretaksregisteret og i Patentstyret er noe forskjellig, en forskjell som er hjemlet i firmalovens forarbeider. Foretaksregisteret er noe mer lempelig enn Patentstyret med å godta firma som består av to eller flere alminnelige ord, selv om disse er virksomhetsbeskrivende ord, geografiske betegnelser eller lignende. Dernest er det Foretaksregisterets inntrykk at deres praksis omkring registrering av bokstavkombinasjoner, tallkombinasjoner og forskjellige forkortelser som ikke danner et ord er noe strengere enn Patentstyrets praksis. Det kan også synes som om Patentstyret har vært mer tilbøyelig til å godta helt alminnelige, ikke virksomhetsbeskrivende ord som varemerke alene, enn Foretaksregisteret har vært når det gjelder bruk av alminnelige ord som firma alene.

5.2.3 Strid med andres rettigheter

Etter firmaloven må et firma ikke være i strid med firma, varemerker eller sekundære forretningskjennetegn som allerede er vernet for andre, eller mot vernede slektsnavn. Foretaksregisteret har imidlertid per i dag ikke mulighet til å føre en fullgod kontroll mot dette før firma blir godkjent og registrert.

Før et nytt foretak eller en firmaendring registreres i Foretaksregisteret, kontrolleres det om det er registrert noen forvekselbare firma. Det som kontrolleres er om det finnes noen antatt forvekselbare firma i samme eller tilgrensende kommuner, og innen samme eller lignende bransje. Registeret har ikke mulighet til å fange opp om et registrert firma har mistet vernet på grunn av manglende bruk. Man kan derfor komme til å nekte en registrering på grunn av forvekselbarhet med et firma som ikke lenger har vern. Videre er det ikke mulig å fange opp om det eksisterer forvekselbare uregistrerte firma eller sekundære kjennetegn med

mindre de er så kjente at saksbehandler selv er kjent med dem. Foretaksregisteret har heller ikke noen fast praksis om å foreta kontroll mot Varemerkeregisteret eller SSBs navnestatistikk. Bare i de tilfeller saksbehandleren har en sterk mistanke om at bestanddeler som inngår i firmaet er registrert som varemerke eller er et vernet slektsnavn, blir dette sjekket. Det er imidlertid få saker hvor det oppstår en konflikt her.

De enkelte vilkårene for å konstatere forvekselbarhet er ikke alltid like lette å praktisere for registeret. Dersom firmaene ligner hverandre, men uten at de er identiske, må det foretas en mer skjønnspreget vurdering av om kjennetegnslikhet foreligger. Vurderingen volder fra tid til annen tvil. I og med at det må utøves skjønn, kan det ikke utelukkes at det kan skje en viss forskjellsbehandling fra sak til sak.

I og med at det er et vilkår for forvekselbarhet at foretakene driver, eller har planer om å drive, virksomhet i samme geografiske område (områdelikhet), kontrollerer Foretaksregisteret om det finnes noen forvekselbare firma i samme eller tilgrensende kommuner. Foretaksregisteret har ikke noe system som gjør det mulig å se hvilket geografisk område et firma faktisk er i bruk. Registeret ser imidlertid at stadig flere foretak driver virksomhet også utenfor sin forretningskommune, ofte landsomfattende, og også i utlandet. For en stor del skyldes dette utbredelsen av Internett. Næringsvirksomhet er gjennomgående ikke så stedbunden som den var tidligere. Mange klagesaker fører til omgjøringsvedtak på grunn av at det avdekkes at andre driver virksomhet i samme område selv om de har forretningsadresse i forskjellige kommuner, kan skje langt fra hverandre. Foretaksregisterets inntrykk er at de fleste som får vedtak omgjort, heller ville ha foretrukket at firmaet var blitt nektet med en gang. Da hadde de ikke brukt penger på markedsføring, logo, skilt, brevark osv.

Som ved områdelikhet er det også umulig å ha total oversikt over i hvilken bransje hvert enkelt norske foretak faktisk driver virksomhet (bransjelikhet). Foretaksregisteret har imidlertid en viss veiledning i foretakenes formålsangivelse/virksomhetsbeskrivelse og i de såkalte NACE-kodene (næringskodene). Virksomhetsangivelsen vil imidlertid ofte være svært generelt angitt. Det står for eksempel bare handel, konsulentvirksomhet eller rådgivning. Næringskodene gir heller ikke alltid tilstrekkelig holdepunkt. Det settes bare en næringskode per foretak, men det kan likevel hende at foretaket driver innen flere næringsgrener. Det kan derfor være vanskelig for Foretaksregisteret å vite hva slags virksomhet som faktisk drives. Videre kan

det være nødvendig med bransjekjennskap for å avgjøre om det faktisk er virksomhet av samme eller lignende slag eller ikke. Det virker som om særlig flere av de nyere næringsveiene innen IT, markedsføring og annen tjenesteyting skaper problemer. Praksis ved meldingsbehandling i dag er at saksbehandler foretar en vurdering som antas å være riktig, gjerne etter å ha konferert med kolleger. I en eventuell klagesaksbehandling etterlyses mer informasjon hvis det viser seg å være vanskelig å avgjøre bransjelikhetskriteriet på bakgrunn av de opplysninger som foreligger.

Foretaksregisterets inntrykk er videre at godkjenning av likelydende firma i ulike bransjer, har vist seg å volde praktiske problemer for en del næringsdrivende. De får regninger og annen post tilsendt, telefoner og andre henvendelser som egentlig skulle til et annet foretak. Særlig blant mindre næringsdrivende uten kjennskap til firmaretten, er det liten forståelse for at Foretaksregisteret kan godkjenne to likelydende firma.

Foretaksregisteret opplever fra tid til annen at brukerne er misfornøyd med den kontrollen som gjøres, og mange tror at de har sterkere vern enn de faktisk har. Likevel er det en viktig sammenheng mellom saksbehandlingstiden og graden av kontroll. Foretaksregisteret ser at det av hensyn til brukerne er viktig å holde saksbehandlingstiden nede på et lavt nivå. Dette målet anses å være uforenlig med en altfor omfattende firmakontroll.

5.2.4 Firmakontroll i forhold til Enhetsregisteret

Firmaloven regulerer firmabruk for alle næringsdrivende. Den offentlige kontrollen av firma foretas ved registrering i Foretaksregisteret. De fleste som driver næringsvirksomhet har registreringsplikt i Foretaksregisteret.

Unntaket gjelder enkeltmannsforetak som ikke driver handel eller som sysselsetter mindre enn fem faste ansatte (foretaksregisterloven § 2–1 første ledd nr. 6). Det oppstår innimellom spørsmål om firmavernet for enkeltmannsforetak, eller (mer vanlig) det forekommer at andre foretak kjenner seg krenket av firmabruken til enheter som bare er registrert i Enhetsregisteret.

I dag gir ikke registrering i Enhetsregisteret noe vern for firma/navn. Det foretas derfor heller ingen kontroll mot firmalovens regler ved registreringer. Enhetsregisterloven gir ikke hjemmel til å foreta noen kontroll mot særlover, og registeret kan ikke nekte registrering på dette grunnlag. De eneste forhold som tas opp, er der et firma inneholder feil foretaksbetegnelse eller der firmaet til et

enkeltmannsforetak inneholder to eller flere personnavn, da det da kan være uklart hvilken organisasjonsform som foreligger.

Selv om Enhetsregisteret ikke foretar noen firma- eller navnekontroll, er det svært få klager på registreringene. De klagene som er, kommer nesten alltid fra noen som har registrert foretak i Foretaksregisteret, og som trodde at de dermed var beskyttet mot forvekselbare registreringer i alle registrene i Brønnøysund. I forhold til de henvendelsene Foretaksregisteret/Brønnøysundsregistrene får, blant annet over telefon, er det imidlertid registerets inntrykk at registreringsordningen ikke skaper store problemer. Dette kan blant annet ha sammenheng med at de som registreres bare i Enhetsregis-

teret stort sett er ikke-næringsdrivende foreninger, stiftelser, samvirkelag, tingsrettslige sameier og andre ideelle innretninger. Slike enheter må antas å ha mindre behov for å markedsføre sine tjenester utad og i det hele tatt drive utadrettet aktivitet enn næringsdrivende foretak. De fleste av enkeltmannsforetakene som ikke er registrert i Foretaksregisteret må antas å drive i en beskjeden målestokk og derfor ikke så lett kan komme i konflikt med andre. Det er videre Foretaksregisterets oppfatning at det er svært få som bevisst ønsker å registrere firma/navn som er i strid med andres rettigheter, som er egnet til å villedde eller vekke forargelse eller som ellers er i strid med noen av firmalovens bestemmelser.

6 Endringsbehov

6.1 Næringslivets behov

Firmaloven og registerordningen for firma utgjør en del av næringslivets rammevilkår. Departementets målsetting er at rammevilkårene skal være best mulig. Næringslivet er en sammensatt gruppe. Et enkeltmannsforetak og et multinasjonalt konsern kan ha svært forskjellige behov på mange områder, men også mellom samme type foretak kan behovene være ulike. I norsk næringsliv utgjør de såkalte små og mellomstore bedrifter en vesentlig andel.

Det stilles krav om firma for å bli registrert i Foretaksregisteret. De aller fleste næringsdrivende har registreringsplikt og dermed *plikt til å ha et firma*. Dette er forskjellig fra varemerkeområdet der registrering av varemerke er frivillig. Ved registrering i Foretaksregisteret får foretakene tildelt et organisasjonsnummer. Dette nummeret er unikt for enheten, og tilstrekkelig til å identifisere virksomhetene maskinelt. I praksis vil de aller fleste foretak ha behov for et firma i tillegg til organisasjonsnummeret. Det kan imidlertid spørres om det skal oppstilles en firmaplikt eller om registrering av firma skal være frivillig, slik ordningen er for varemerker. Ettersom omverdenen som regel identifiserer virksomhetene ved firma og ikke alle har tilgang til organisasjonsnummeret, vil firmaplikt knyttet til foretaksregistrering gi best oversikt over eksisterende foretak. Det antas at både samfunnet og næringslivet selv fortsatt er tjent med en slik ordning.

Firmaloven regulerer i dag et *særlig vern for rett til firma*. Vernet er først og fremst viktig for dem som har nedlagt ressurser i å skape et firma av verdi. Som stimulans til nyskaping har firmavernet også en samfunnsmessig verdi. Der firma brukes som kjennetegn for varer og tjenester, vil det kunne få vern gjennom varemerkerettens regler. Det kan spørres om det i tillegg er behov for et særskilt firmavern. Noen firma brukes utelukkende som kjennetegn for *virksomheten* (forretningskjennetegn) og kan ikke oppnå vern som kjennetegn for virksomhetens varer og tjenester. Eksempler er der foretaket benytter forskjellige kjennetegn for selve virksomheten og varer og tjenester som produseres, eller der utviklingen av en forretningsidé pågår i flere år før produksjon av varer og tjenester settes i gang. Som forretningskjennetegn kan firmaet like-

vel ha betydelig goodwillverdi, for eksempel i forhold til investorer, kreditorer, arbeidskraftressurser, underleverandører og stat og kommune. Dette illustrerer at det er behov for et særlig vern for firma brukt som forretningskjennetegn. Behovet for vern varierer imidlertid. Firma som ikke brukes som kjennetegn utad har som regel ikke behov for omfattende vern. Der firma brukes i markedsføring rettet mot en stor krets investeres det ofte betydelige beløp, og behovet for vern øker. Ut fra dette mener departementet det fortsatt er et klart behov for å beholde lovreguleringen av firma.

Registrering i Foretaksregisteret er lovpålagt for de aller fleste næringsdrivende, og noe som må gjøres før de kan starte opp næringsvirksomhet. Foretaksregisterets erfaring er at næringslivet generelt har behov for kort saksbehandlingstid og at mange har behov for hastebehandling, dvs på dagen. Dette behovet antas heller å øke enn å avta i fremtiden. Uten godkjent registrering i Foretaksregisteret kan foretaket i dag ikke lovlig drive virksomhet. Videre brukes registerets opplysninger i stor grad av næringslivet, og det må derfor være best mulig oppdatert til enhver tid. Kravene til hurtighet øker generelt og kommunikasjonen foregår i stadig større grad elektronisk, både i forhold til det offentlige, omsetningskretsen og omverdenen for øvrig.

Det er videre en fordel for næringslivet med lave registreringsgebyrer, ettersom høye kostnader forbundet med registrering kan være et etableringshinder.

Det har vært forutsatt at næringslivet har behov for en *offentlig firmakontroll*. Etter firmaloven har virksomhetene i utgangspunktet et ansvar for å ha et lovlig firma og å ikke krenke andres rettigheter. Registreringskontroll, innebærer en praktisk og økonomisk støtte ettersom det offentlige da tar en del av ansvaret med å vurdere om firmaet krenker andres rett, eller om andre krenker deres firmarett. For mange spiller det ikke stor rolle om det registreres firma som ligger nært opp til deres eget. Innen enkelte bransjer blir det for eksempel registrert mange svært like firma uten at registeret mottar klager på dette. For andre, typisk de med særpregede eller sterkt innarbeidede firma, er det av stor betydning at ikke noen legger seg nært opp

til deres firma. For disse vil registreringskontrollen være av betydning. Det kan imidlertid spørres om næringslivet generelt skal betale med lengre saksbehandlingstid for at det offentlige ivaretar disses rettigheter. Alternativet er å la dette være den enkeltes ansvar. Registeret opplever at enkelte brukere er misfornøyd med dagens kontroll, men dette utgjør en liten andel sett i forhold til den store saksmengde som avvikes.

Næringslivet har behov for et *godt regelverk*. Firmaloven inneholder i dag mange skjønsmessige vurderingstema. Mer skjematiske bestemmelser vil kunne gi de næringsdrivende større grad av formell likebehandling og forutberegnlighet. En fordel ved skjønsmessige vurderingstema er imidlertid at de gir mulighet for å ta hensyn til enkelttilfelles egenart og å tilpasse reglene nye situasjoner. Dette gir større mulighet til å fatte riktige avgjørelser i det enkelte tilfellet. Ved rettighetskonflikter vil dette bli vektlagt av partene. Disse behovene må sees i sammenheng ved utforming av regelverket.

6.2 Det offentliges behov

Det offentliges behov for å identifisere og kontrollere foretakene kan i dag ivaretas gjennom organisasjonsnummeret. Den offentlige firmakontrollen foretas i stor grad av hensyn til næringslivet. Det kan spørres i hvilken grad offentlige ressurser fortsatt skal prioriteres til kontroll av privates rett til firma.

Internasjonalt er det en trend å begrense den offentlige registreringskontrollen av varemerker og firma. Dette gjelder særlig den ressurskrevende kontrollen i forhold til eldre rettigheter. En mer begrenset kontroll er ofte det eneste alternativ dersom man skal avvikle store søkermasser innen rimelig tid. Konsekvensen er at de næringsdrivende selv får et større ansvar før registrering og i ettertid for å ivareta sine rettigheter.

For norsk næringsliv er det svært viktig med en effektiv foretaksregisterordning. For å sikre dette må det vurderes om firmakontrollen skal begrenses i tråd med utviklingen i våre naboland, se omtale i kapittel 4. Behovet for firmakontroll må vurderes i forhold til behovet for en effektiv registreringsordning.

Firmakontroll

For kundekretsen og allmennheten for øvrig har det vært antatt at kontroll av særpreg vil begrense registrering av mange lignende firma som kan forveksles. Innen flere bransjer eksisterer det alt i dag

mange beskrivende firma som er relativt like. Dette kan tyde på at forvekslingsproblemene i praksis ikke er store, og at det ofte fungerer bra å benytte slike navn, ettersom det gir omsetningskretsen opplysninger om virksomhet og lokalisering. Kontroll av at firma ikke strider mot allmenne normer er en fordel for næringsliv og samfunnet for øvrig. Alle er tjent med at illojal og støtende firmabruk stoppes så tidlig som mulig. Slike tilfeller er imidlertid sjeldne.

Registreringspraksis i dag er ikke alltid konsekvent og det kan forekomme registreringsfeil. Det kan derfor hevdes at firmakontrollen ikke er fullt ut tilfredsstillende. En omfattende registreringsmasse skal kontrolleres mot svært skjønsmessige regler, samtidig som saksbehandlingstiden må være kort. Dersom den manuelle kontrollen økes vil det føre til økt ressursbruk og behandlingstid. Selv om kontrollen intensiveres vil den aldri kunne gi fullstendig garanti mot at eldre rettigheter krenkes. Forvekselbare uregistrerte firma og sekundære kjennetegn vil ikke fanges opp, med mindre saksbehandler er kjent med dem. Det vil videre alltid være vanskelig å fange opp om registrerte firma har mistet vernet på grunn av ikke-bruk, jf. firmal. § 3–1 andre ledd. Gjennom dagens registreringskontroll forsvares slik også de rettigheter som ikke oppfyller lovens vilkår for vern.

Effektiv registreringsordning

Det er en overordnet målsetting å legge til rette for en effektiv registreringsordning, da dette er svært viktig for næringslivet. Foruten firmakontroll skal Foretaksregisteret kontrollere bl.a. en rekke krav i selskapslovgivningen. Det har lenge vært en målsetting at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i registeret skal ligge på fem dager. Dette ble nådd i 2001. På bakgrunn av den økende saksmengden, er det nødvendig å effektivisere registreringsordningen ytterligere for å kunne holde på denne målsettingen fremover.

Det viktigste tiltaket for å sikre kort behandlingstid vil være overgang til elektronisk saksbehandling i registeret. En effektiv elektronisk saksbehandling innebærer en større grad av elektronisk firmakontroll. Kontrollen kan legges inn både som del av dialogen mellom registeret og foretaket ved utfylling av registreringsskjema på Internett, og/eller som del av saksbehandlingen ved registeret. Slik kontroll kan utelukkende anvendes på klare kriterier, og egner seg ikke til kontroll av skjønsmessige bestemmelser. Elektronisk og manuell firmakontroll kan kombineres, men effektivitetsgevinsten vil bli større jo mer den manuelle kontrollen begrenses.

Hensynet til å opprettholde en effektiv registreringsordning sett i forhold til det varierende behovet for firmakontroll og det faktum at kontrollen aldri kan bli fullstendig, taler for å forenkle regelverket og å begrense firmakontrollen.

En begrenset offentlig firmakontroll vil legge et større ansvar på virksomhetene. Det offentlige vil legge til rette ved å gi gode muligheter til at de selv kan ivareta sine interesser. Mye er alt gjort gjennom kunngjøring og søkemuligheter i registrene på Internett. Ved elektroniske registreringsskjema kan det utvikles automatiske søk mot eksisterende registre. Så langt mulig må brukerne gis tilgang til elektronisk distribusjon av opplysninger fra andre offentlige registre, først og fremst Varemerkeregisteret. Enhetsregisteret, Foretaksregisteret og Folkeregisterets navneoversikt er i dag tilgjengelig på Internett.

De næringsdrivende har også etter dagens firmalov et selvstendig ansvar for å følge firmaloven og ikke krenke andres rett. I forarbeidene går det frem at det er en grense for hvilke ressurser som kan settes inn ved registreringskontrollen, og at kontrollen må stå i rimelig forhold til det som ventes oppnådd. En mer formelt avgrenset kontroll vil gjøre det klarere hva som er det offentliges ansvarssoppgaver. Dette kan gi bedre forutberegnlighet og motvirke forventninger om at det offentlige foretar en mer omfattende kontroll enn det som er praktisk mulig.

Det må antas at en begrenset kontroll ved registrering kan føre til en økning i antallet klagesaker. Generelt er saksbehandling i klagesaker noe mer arbeidskrevende, og det er i utgangspunktet ikke god prosessøkonomi med overgang til et system som kan medføre stor økning i antallet slike saker for et forvaltningsorgan eller for domstolene.

6.3 Forholdet til tilgrensende rettsområder

6.3.1 Varemerke

Varemerkeutredningen gir uttrykk for at firmaloven i dag er dårlig tilpasset reglene om varekjenntegn. Det hevdes at det er manglende harmoni mellom varekjenntegnsretten og reglene om vern for firma. Se for øvrig kapittel 3.

Det er et nært slektskap mellom firma og varemerker, og det er i stor utstrekning grunn til å ha samme rettsregler for de to slags kjennetegn. Varemerket er ofte sammenfallende med firma, eller mer alminnelig, varemerket utgjør en dominerende del av firmaet. Det kan være vanskelig å avgjøre om

man i et aktuelt tilfelle har å gjøre med varemerkebruk eller firmabruk. Er rettsreglene de samme trenger man i praksis ikke legge så stor vekt på dette skillet. Det kan også være direkte uheldig med forskjellige rettsregler på så like felter. Det kan for eksempel tenkes at et varemerke er sammenfallende med et firma og at det kolliderer med et annet kjennetegn. Det vil da være urimelig hvis kollisjonen på det ene området skulle være lovlig mens den andre ikke er det.

Nærings- og handelsdepartementet er av den oppfatning at regelsettene må harmoniseres så langt mulig. Der rettsområdene er ulike bør forholdet mellom varemerkeretten og firmaretten være mest mulig avklart. Dette vil gi brukerne større forutberegnlighet.

Varemerkeutredningen tar opp om særpregskravet i firma- og varemerkeloven bør harmoniseres. Om dette viser vi til omtale i kapittel 7.2 om firmavern. Utredningen tar også opp om det bør etableres et felles klageorgan for Patentstyret og Foretaksregisteret i firmasaker. Her viser vi til kapittel 7.3 om overprøving av konflikter om rett til firma. Departementet har for øvrig vurdert Varemerkeutredning II sine forslag til endringer i firmaloven § 1–1, til ny § 4–3 og til endringer i panteloven § 3–4. Endringen i § 1–1 er foreslått her, se forslag til lovtekst og særmerknader i kapittel 10. De øvrige forslagene har nær sammenheng med den foreslåtte nye lov om varekjenntegn, og vil bli fulgt opp samtidig med den.

6.3.2 Domenenavn

Et domenenavn kan forenklet sies å være en unik adresse på Internett som det kan knyttes diverse Internettjenester til, deriblant e-post adresser. Domenenavn kan derfor brukes til å lokalisere en virksomhet på Internett.

Etter revidert navnepolitikk fra Norid må søker representere en organisasjon, og det kreves at organisasjonstilhørighet dokumenteres ved organisasjonsnummer. Hvorvidt søkeren krenker tredjepersons rettigheter ved tildeling av domenenavnet det søkes om, bærer søkeren selv ansvaret for gjennom en egenerklæring der vedkommende innestår for at han er i aktsom god tro med hensyn til krenkelse av tredjepersons rettigheter. Norid foretar ikke noen kontroll av hvorvidt tredjepersons rettigheter krenkes ved tildeling av domenenavn. Det er ikke adgang til å påklage rettighetskonflikter, kun saksbehandlingsprosedyrer. Tredjepersons rettigheter kan være av mange slag, herunder rett til firma. Registrering av et domenenavn gir ikke større eller andre rettigheter til navnet enn søker hadde fra før.

Rett til domenenavn som inneholder firma eller sekundært forretningskjennetegn vil i dag erverves ved registrering eller i ibruktagelse. Registrering av domenenavn medfører ingen innskrenkning i rettigheter andre måtte ha til å bruke navnet. Der som det viser seg at noen har registrert et domenenavn som er forvekselbart med firma med eldre rett, kan firmarettshaveren i dag angripe domenenavnregistreringen og annen urettmessig bruk av firmaet ved søksmål for domstolene.

En arbeidsgruppe nedsatt av Samferdselsdepartementet avga i mars 2002 sin rapport med vurderinger og konklusjoner når det gjelder forvaltning av «.no»-domenet og behovet for en klageordning ved tvist om retten til domenenavn, tilbaketrekking av tildelte domenenavn og aktuelle tiltak for å begrense domenepirateri.

Arbeidsgruppen konkluderer med at dagens klageordning for domenenavn bør utvides til også å omfatte såkalte tredjepersonskonflikter. Det vil si tvister mellom en innehaver av et domenenavn og en tredjeperson som mener at registreringen av domenenavnet har krenket hans eller hennes rettigheter. I dag må denne typen konflikter løses av domstolene. Det foreslås derfor opprettet en «Domeneklagenemnd» som tar utgangspunkt i dagens klageorgan, men med utvidet kompetanse til å behandle tredjepersonskonflikter. Arbeidsgruppen konkluderer også med at Norid skal kunne trekke tilbake et domenenavn under «.no» dersom Norid finner at tildelingen er i strid med tildelingsreglene, norsk lov eller tredjepersons rettigheter.

Rapporten fra arbeidsgruppen har vært på høring, og høringsinstansene er positive til forslaget. Det er videre foreslått å utvide nemndens kompetanse fra rådgivende til delvis bindende. Det tas sikte på å innføre en ordningen i løpet av 2003.

6.4 Departementets vurdering

For å opprettholde kort saksbehandlingstid og få en bedre ansvarsfordeling mellom det offentlige og næringslivet, er det behov for å begrense den offentlige firmakontrollen. Det er ønskelig at virksomhetene selv tar et større ansvar for kontroll og beskyttelse av sine rettigheter. Departementet har også lagt vekt på at en effektiv registreringsprosess er av stor betydning for næringslivet generelt. En begrenset firmakontroll ved registrering vil legge større ansvar på virksomhetene for å ivareta sine rettigheter, men det vil også sikre dem kort saksbehandlingstid i Foretaksregisteret. I de øvrige skandinaviske land har man begrenset, eller foreslått å begrense den offentlige foretaksnavnkontrollen ved registrering.

Departementet mener for øvrig at reglene om firma og varemerker må harmoniseres så langt mulig der konflikttemaene er like. Der rettsområdene fortsatt bør være ulike, bør forholdet mellom dem være mest mulig avklart. Dette vil gjøre regleverket enklere for brukerne.

7 Lovforslagets hovedinnhold

7.1 Innledning

I dette kapitlet gjøres det rede for bakgrunn og begrunnelse for de endringsforslag som fremmes. Forslagene bygger på høringsnotat som redegjort for i kapittel 2 og høringsnotatets forslag og høringsinstansenes synspunkter er tatt inn fortløpende.

7.2 Endring i terminologi – fra «firma» til «foretaksnavn»

Begrepet «firma» som navnet på et foretak er lite benyttet i vanlig språkbruk. I høringsnotatet ble det derfor fremmet forslag om å endre begrepsbruken for navnet på et foretak fra «firma» til «firmanavn». Forslaget medfører en del endringer i terminologi- en i tilknytning til firmaloven.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet og *Norsk forening for industriell rettsbeskyttelse* støtter forslaget om å endre begrepsbruken. *Brønnøysundregistrene*, *Bedriftsforbundet* og *Norske Patentingenørers forening* støtter under tvil forslaget. *Patentstyret* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* er i mot forslaget. *Patentstyret* mener at «firma» er et innarbeidet begrep blant brukerne.

Justisdepartementet er enig i at «firma» brukt i betydningen navn på foretak vil kunne være uheldig siden ordet i den alminnelige dagligtale nærmest er synonymt med foretak. Justisdepartementet mener imidlertid at uttrykket «firmanavn» ikke er spesielt velvalgt, og foreslår at man i stedet bruker uttrykket «foretaksnavn».

Departementet ser at «firma» nok er et innarbeidet begrep for de av brukerne som er kjent med immateriellrettsområdet. For de øvrige brukerne (for eksempel små bedrifter), som utgjør et stort flertall i.o.m. at det er en lovfestet plikt til å inneha firma, er forståelsen av begrepet «firma» vel så ofte «foretak». Departementet mener derfor at det er behov for et bedre begrep enn «firma». Uttrykket «foretaksnavn» er imidlertid, etter departementets vurdering, vesentlig klarere og mer selvforklarende enn «firmanavn». Man oppnår med dette en bedre tilknytning til juridisk terminologi og lovverkets be-

grepsbruk for øvrig. Departementet støtter Justisdepartementets forslag, og foreslår at begrepsbruken endres fra «firma» til «foretaksnavn». Kortnavnet på loven vil etter dette være foretaksnavneloven.

7.3 Krav til og kontroll av foretaksnavn

7.3.1 Krav om særpreg i foretaksnavn og kontroll av registreringshindre

Den næringsdrivende kan i dag ikke fritt velge hvilket foretaksnavn virksomheten skal ha. Firmalovens kapittel 2 stiller en rekke krav til navnet. Kravene er i dag utformet som vilkår for registrering og som forutsetning for å få vern. I tråd med behovet for å begrense foretaksnavnekontrollen, se omtale i kapittel 6 om endringsbehov, vurderes her hvilke krav som skal settes til et foretaksnavn og hva som skal kontrolleres ved registrering. I punkt 7.3.2 drøftes kravet til særpreg i foretaksnavn. I punkt 7.3.3 og 7.3.4 drøftes om, og eventuelt i hvilken grad, registerførereren fortsatt skal kontrollere relative og absolutte registreringshindre (se omtale under punkt 3.3 om firmaloven).

Vi kommer tilbake til endringsforslagene i firmavernet under punkt 7.4.

7.3.2 Forslag om å oppheve krav til særpreg i foretaksnavn

Kravet om at et foretaksnavn skal ha et visst særpreg er skjønnspreget og lovteksten i firmaloven § 2–1 gir liten veiledning om hva som skal til, jf. formuleringen «egnet til å oppfattes som navn for en bestemt juridisk person eller et enkeltmannsforetak». Dette er uforutsigbart for de næringsdrivende, og kravet oppleves som vanskelig å håndheve i forhold til målsettingen om kort saksbehandlingstid og likebehandling av de næringsdrivende i Foretaksregisteret. Elektronisk kontroll av særpreg kan kun skje i forhold til enkelte minstekrav, for eksempel om foretaksnavn består av flere enn to bokstaver og at det inneholder et ord med bare bokstaver og ikke bare en bokstav- og tallkombinasjon.

Som tidligere pekt på, har de næringsdrivende selv best forutsetning for å vurdere om de har behov for et særpreget foretaksnavn. Mange foretaksnavn som sendes til registrering har liten grad av særpreg, og mange næringsdrivende opplever kravet som en ulempe. Når virksomhetsbeskrivende og geografiske angivelser ofte velges som navn på foretak, viser det at de næringsdrivende ikke alltid har behov for et særpreget foretaksnavn. Tvert imot fungerer det ofte bra å benytte navn uten særpreg. På denne måten får bl.a. omsetningskretsen opplysninger om hvilke varer eller tjenester som tilbys og hvor virksomheten er lokalisert.

Dersom særpregskravet oppheves, kan kravet for å bli registrert endres til at et foretaksnavn ikke kan være identisk med et allerede registrert foretaksnavn. Det kan hevdes at en oppheving av særpregskravet vil kunne skape forvekslingsproblemer. Registrering av for eksempel virksomhetsbeskrivende foretaksnavn kan føre til at navn innen en bransje blir svært like. Dette er imidlertid situasjonen også i dag. Dersom virksomhetene har behov for foretaksnavn som ikke kan forveksles, vil de selv sørge for å velge dette. Stor forvekslingsfare kan være forvirrende for kundene og følgelig virke negativt for omsetningen. Organisasjonsnummeret vil være tilstrekkelig til å skille foretakene fra hverandre i registeret.

Det må videre vurderes om opphevelse av særpregskravet vil skape problemer i forhold til behovet for friholdelse av alminnelige ord etter hvert som disse blir reservert i registeret. Den som først får registrert det virksomhetsbeskrivende Bakeren AS vil få en beskyttelse mot at det blir registrert et identisk firma. Foretaket må imidlertid tåle at andre registrerer et navn som er svært likt, for eksempel Bakeren 1 AS.

7.3.2.1 Høringsnotatets forslag

Særpregskravet bør oppheves som registreringsvilkår, og erstattes med et krav om at foretaksnavn tydelig skiller seg fra hverandre. I praksis vil dette si at kun identiske foretaksnavn skal nektes registrert. For å klargjøre at særpreg fortsatt vil ha betydning for vurdering av vernets omfang, kan det tas inn en bestemmelse om at særpreg er en forutsetning for å få vern i forhold til andre foretaksnavn og kjennetegn, se nærmere omtale punkt 7.4 om foretaksnavnevernet.

7.3.2.2 Høringsinstansenes syn

Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD), Brønnøysundregistrene, Konkurransetilsynet, Statis-

tisk Sentralbyrå (SSB) og Bedriftsforbundet støtter forslaget om å oppheve særpregskravet som registreringsvilkår.

Justisdepartementet ser at det kan anføres praktiske grunner til støtte for å fjerne særpregskravet som registreringsvilkår, men peker på at et slikt system bare bør innføres hvis det får solid støtte under høringen, og hvis liknende systemer innføres i de andre nordiske landene. For øvrig mener Justisdepartementet at forbudet mot å registrere virksomhetsbeskrivende foretaksnavn bør bestå, fordi man ellers kan risikere at det registreres en rekke virksomhets-, vare- eller tjenestebeskrivende foretaksnavn, som bare skiller seg fra hverandre ved uvesentlige tilføyelser, slik at foretaksnavnene i praksis uansett vil bli oppfattet som identiske.

Brønnøysundregistrene mener forslaget om å fjerne særpregskravet vil forenkle saksbehandlingen ved registeret, og gi utvidede muligheter til å foreta elektronisk kontroll av foretaksnavn, og dermed også forenkle overgangen til elektronisk innrapportering. De opplyser at næringsdrivende ofte viser liten forståelse for nødvendigheten av å ha et særpreget firma, og er mer oppatt av å bli registrert og komme i gang med virksomheten. Brønnøysundregistrene mener for øvrig det er en forutsetning at krav om særpreg oppheves som registreringsvilkår for å kunne gjennomføre en samordning av særpregskravene i firma- og varemerkeretten. Brønnøysundregistrene stiller spørsmål ved om det er riktig å bruke uttrykket «tydelig skiller seg fra» i forslag til ny § 2-1, «sett i forhold til at forskjellen mellom Baker AS og Bakere AS vil være tilstrekkelig til at vilkåret er oppfylt. Et alternativ kan være en negativt rettet lovbestemmelse, som uttrykkelig forbyr identiske firma». For øvrig uttaler Brønnøysundregistrene bl.a. at «minstekravene til firma bør være så entydige som mulig, og så langt mulig fremgå direkte av loven. Dette vil bidra til bedre forutberegnelighet, og gjøre lovverket lettere å praktisere».

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) stiller seg avventende til forslaget om å oppheve særpregskravet som registreringsvilkår. De mener det kan være uheldig å gå bort fra registreringskontroll av særpregskravet, men erkjenner samtidig at det for næringslivet er av stor betydning å få registreringer i Foretaksregisteret hurtig behandlet og avgjort. De mener videre det bør vurderes hvorvidt foretaksregistreringene kan skilles, slik at firma kontrolleres og registreres i Foretaksregisteret, eventuelt Patentstyret, mens øvrige deler av selskapsanmeldelsen kontrolleres og registreres av Enhetsregisteret.

Norsk forening for industriell rettsbeskyttelse

(NIR) mener i utgangspunktet at kontrollen av særpreg bør opprettholdes og skjerpes. På den annen side påpekes at dagens kontroll er så mangelfull at med mindre skjerpet kontroll er et alternativ, kan det være en fordel å oppheve Foretaksregisterets kontroll av særpreg og relative hindre.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) går mot å oppheve særpregskravet som registreringsvilkår. De mener kontrollen er av vesentlig betydning for næringslivet og at hensynet til hurtighet og behandling av registreringssøknader ikke er tilstrekkelig til å avskaffe kontrollen.

7.3.2.3 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet går inn for å oppheve kravet om at et foretaksnavn skal ha særpreg. En slik ordning har eksistert i Danmark i flere år og foreslås nå innført i Sverige. Bare en av høringsinstansene har gått mot forslaget. Opphevingen av særpregskravet vil gjelde både for registrerte og for ibruttatte (og ikke registrerte) foretaksnavn. Særpregskravet vil imidlertid fremdeles være et viktig element for vernet av foretaksnavnet, se kapittel 7.4.

Norske virksomheter har i dag behov for hurtig registrering i Foretaksregisteret. Erfaring fra praksis viser at dette er vanskelig å kombinere med fullgod kontroll av særpregskravet. Innenfor dagens rammer er det ikke aktuelt å innføre en eventuelt skjerpet kontroll. Det er heller ikke aktuelt å øke ressurstilførselen til dette formål.

Foretaksregisterets erfaring er at mange foretak klart gir uttrykk for at de ikke har behov for foretaksnavn med særpreg. Tvert imot er det et ønske fra mange å kunne ha et navn som er virksomhetsbeskrivende.

Ved en opphevelse av særpregskravet vil Foretaksregisterets kontroll av særpreg automatisk falle bort. Dette antas i seg selv å gi en mer forutsigbar situasjon for brukerne. De vil ikke ha forventninger om en grundigere kontroll enn den som faktisk foretas. Det er i den sammenheng viktig at brukerne gjøres utrykkelig oppmerksom på sitt eget ansvar for å vurdere hvilket vern de har behov for eller ønsker for sitt foretaksnavn, for å kunne vurdere om de bør velge et navn med særpreg.

Når det gjelder Justisdepartementets forslag om å opprettholde forbudet mot virksomhetsbeskrivende foretaksnavn, viser vi til tidligere drøftelse av dette spørsmålet. Som påpekt antar vi at markedet selv vil regulere dette tilfredstillende, fordi stor forvekslingsfare er forvirrende for kundene og negativt for omsetningen. Danske myndigheter har også opplyst at markedsmekanismene regulerer

dette tilfredstillende hos dem. I Norge eksisterer det dessuten allerede svært like foretaksnavn innen en del bransjer. Høringsrunden har ikke avdekket at dette i praksis utgjør noe stort problem for publikum.

Departementet har vurdert NHOs forslag om å skille foretaksnavneregistrering og -kontroll fra de øvrige delene av foretaksregistreringen, som et alternativ til å fjerne særpregskravet og kontrollen. Dette vil ligge tett opp til en ordning der det ikke lenger er en plikt til å ha et foretaksnavn. Vi viser til drøftelsen i kapittel 6.1, der det konkluderes med at det fortsatt er behov for dette. Et skille mellom foretaksnavneregistrering og de øvrige deler vil vanskelig kunne gjennomføres innenfor et system med foretaksnavneplikt. Det vil heller ikke ivareta behovet som særlig mindre bedrifter har for å kunne velge ikke særpregede foretaksnavn. Departementet mener det foreliggende forslag vil ivareta behovet for samordning med varemerkeretten. Ansvar for å ivareta sine rettigheter forskyves imidlertid fra det offentlige til rettighetshaverne.

I høringsnotatets forslag til ny § 2–1 ble for øvrig også nåværende forbud mot å registrere navn på fylker, kommuner eller lignende områder ved en feiltakelse tatt ut. Dette er nå tatt inn igjen, se utkast til ny § 2–1 i kapittel 10.

Departementet foreslår å endre formuleringen fra høringsnotatet om at foretaksnavn «tydelig må skille seg fra hverandre» til at «foretaksnavn ikke må være identiske med et registrert foretaksnavn». Det ligger ingen realitetsendring i dette, men departementet mener en negativt avgrenset formulering er klarere og lettere å forholde seg til for både de næringsdrivende og Foretaksregisteret.

7.3.3 Relative registreringshindre

7.3.3.1 Innledning

Relative registreringshindre er skranker som er satt av hensyn til eldre enerettigheter og som kan hindre registrering av et foretaksnavn, dersom det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver. For eksempel må et foretaksnavn ikke inneholde noe som er egnet til å oppfattes som en annens navn, eller være egnet til å forveksles med et foretaksnavn eller et varemerke vernet for en annen, med mindre vedkommende har gitt samtykke til registreringen.

Det er ressurskrevende å kontrollere om foretaksnavnet krenker relative registreringshindre, jf. firmaloven § 2–6. Dette gjelder særlig kontrollen av om det foreligger forvekselbart foretaksnavn, eller varemerke som er vernet for en annen etter firmaloven § 2–6 nr. 4.

Kontroll av kjennetegnslikhet

I sammenheng med vurderingen av å oppheve særpregskravet til foretaksnavn, har det vært nødvendig å vurdere om registreringskontrollen av relative hindre skal begrenses. Effektivitetsgevinsten av å oppheve særpregskravet vil være minimal dersom man fortsatt foretar kontroll av om det foreligger registrerte forvekselbare foretaksnavn, ettersom særpreg vil måtte vurderes som ledd i kjennetegnslikhetsvurderingen. Det vil derfor være mest hensiktsmessig å kombinere opphevelse av særpregskravet med å fjerne forhåndskontrollen av forvekselbare foretaksnavn.

Dersom det kun skal kontrolleres mot identiske firma og absolutte registreringshindre, vil den offentlige kontroll av privates rettigheter reduseres betraktelig. Dette innebærer en overføring av ansvar på de næringsdrivende. Rettighetshavere må i større grad enn før følge med på om deres rett er krenket. Særlig gjelder det godt innarbeidede eller originale foretaksnavn og kjennetegn som lett kan risikere «snylting» ved at andre legger seg nært opptil og får registrert et forvekselbart foretaksnavn. De næringsdrivende må være mer oppmerksomme før registrering dersom de ikke vil risikere å krenke andres rettigheter. Det kan vurderes om registeret skal søke etter og underrette den som ønsker å få et foretaksnavn registrert om eldre rettigheter som ligner på det registrerte foretaksnavnet, selv om registeret ikke skal vurdere forvekselbarhet (se bl.a. lignende forslag i SOU 2001:26). Det antas at dette ikke vil kreve store ressurser, men nytteverdien for den næringsdrivende vil være begrenset. De fleste næringsdrivende har i dag muligheten til selv å søke opp lignende foretaksnavn i registeret, og dette bør gjøres i forkant av registrering. Det kan også vurderes om det skal være en varslingsplikt i forhold til eldre rettighetshavere. En slik liste vil i praksis ofte bli svært lang fordi registerfører vil sikre seg, og den som ønsker å få et foretaksnavn registrert ved å ta med alt som kan tenkes å være forvekselbart.

Kontroll av område- og bransjelikhet

Område- og bransjelikhet er skjønnsmessige bestemmelser som det er vanskelig å foreta en fullgod kontroll av. Dersom registeret fortsatt skal kontrollere kriteriene, vil effektivitetsgevinsten av å oppheve særpregskravet og begrense kontrollen av kjennetegnslikhet bli sterkt redusert. Fortsatt kontroll av kriteriene innebærer at identiske foretaksnavn skal registreres dersom det ikke foreligger område- og bransjelikhet. Et foretaksnavn i et område el-

ler en bransje vil altså ikke sperre for registrering av identisk foretaksnavn i et annet område eller en annen bransje. Hensynet til friholdelse og valgfrihet kan tale for å velge denne løsningen. Imidlertid vil disse hensynene i stor grad også ivaretas ved å stille svært små krav til atskillende tillegg.

For å kunne kontrolleres elektronisk må område- og bransjelikhet knyttes til presise kriterier. Maskinell kontroll av om det foreligger områdelikhet kan skje ved søk mot kriterier som postnummer, kommune, fylke eller lignende. Elektronisk kontroll av bransjelikhet, kan skje ved søk mot presise bransjeangivelser, for eksempel klasseinndeling eller næringskoder. Slike formelle kriterier kan være et administrativt hjelpemiddel for kontrollen i registeret. I punkt 7.4 om foretaksnavnevernet drøftes det om vernets omfang skal knyttes til slike presise kriterier.

7.3.3.2 Høringsnotatets forslag

Registreringskontrollen av relative registreringshindre bør begrenses til en kontroll av om det er registrert identiske foretaksnavn. Kontroll utover dette, dvs av om det foreligger lignende foretaksnavn innen samme område og bransje, bør opphøre. Dersom kravene til område og bransje knyttes til formaliserte kriterier vil de riktignok være noe enklere å kontrollere. Det er imidlertid vanskelig å utforme en god ordning for dette, se omtale i kapittel 7.2.

7.3.3.3 Høringsinstansenes syn

Brønnøysundregistrene, SSB og Bedriftsforbundet støtter forslaget om å oppheve kontrollen mot relative registreringshindre.

Justisdepartementet uttaler at det kan være betenkelig at Foretaksregisteret ikke lenger skal kontrollere relative registreringshindre, særlig hvis det ikke samtidig innføres en ordning med administrativ omprøving som foreslått på varemerkeområdet i NOU 2001: 8.

Brønnøysundregistrene peker på at det er prinsipielt riktig at de private parter selv må ta en større del av ansvaret for håndhevelsen av sine rettigheter, og at den foreslåtte lemping av det offentliges kontroll av foretaksnavn innebærer en mulig effektiviseringsgevinst i saksbehandlingen ved Foretaksregisteret.

Bedriftsforbundet er i utgangspunktet positiv til forslaget fordi det antas å forkorte saksbehandlingstiden ved registrering av foretaksnavn, noe som er fordelaktig i forbindelse med nyregistrering av selskap. Bedriftsforbundet uttrykker samti-

dig bekymring for utviklingen der administrative oppgaver i større grad overføres til bedriftene, og peker på at en ordning der små og mellomstore bedrifter kan velge hvorvidt de ønsker å ha ansvaret for å kontrollere relative registreringshindre trolig vil kunne bøte på dette. De bemerker for øvrig at forutsetningen for oppheving av registreringskontrollen er at det etableres en frivillig innsigelsesordning for eldre rettighetshavere. For øvrig peker Bedriftsforbundet på at det er positivt med regelharmonisering med våre naboland i det samhandling mellom landegrensene i fremtiden sannsynligvis vil tilta.

Patentstyret uttaler at når særpregskravet foreslås opphevet, er det naturlig at det også vurderes om registreringskontrollen av relative hindre skal begrenses. Patentstyret peker videre på at de eventuelle problemer en slik overføring av ansvar over på de private medfører vil måtte avveies mot de samme privates ønsker om en rask og effektiv registreringsprosess for foretaksnavn. Patentstyret henviser videre til at Varemerkeutredningen II i NOU 2001:8 har foreslått at man opprettholder ordningen med forprøving og gransking av så vel relative som absolutte registreringshindringer slik den er i dag.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon støtter ikke forslaget å om begrense kontrollen av relative registreringshindre. De mener den er av vesentlig betydning for næringslivet, og at hensynet til hurtighet og forenkling ved behandling av registreringssøknaden ikke er tilstrekkelig til å avskaffe kontrollen.

7.3.3.4 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet foreslår at registreringskontrollen av relative registreringshindre begrenses til en kontroll av om det er registrert identiske foretaksnavn. Foretaksregisteret vil ikke kontrollere om det foreligger forvekslebare navn. Som redegjort for i vårt forslag, og som enkelte av høringsinstansene peker på, har dette nær sammenheng med at særpregskravet foreslås opphevet, og vi viser til tidligere drøftelse av dette. Bare en av høringsinstansene går mot forslaget.

Høringsinstansenes syn på kontroll av område og bransje, og departementets vurdering av dette, er nært knyttet til inndelingen av foretaksnavnevernet område- og bransjemessig, og vil derfor bli behandlet under kapittel 7.4 om vern av foretaksnavn.

7.3.4 Absolutte registreringshindre

Forbudene i firmaloven mot foretaksnavn som er

villedende, lovstridig og egnet til å vekke forargelse, er satt for å motvirke illojal konkurranse og for å verne det offentlige og allmennhetens alminnelige interesser. Det må vurderes om også disse kravene skal oppheves som registreringsvilkår. I den svenske utredningen, SOU 2001:26, foreslås det å opprettholde kontrollen av slike forhold ved registrering. I Danmark er de absolutte registreringshindre regulert i loven, men kontrolleres ikke.

Disse kravene utgjør grunnleggende skranker for foretaksnavn og mye taler for at de bør kontrolleres allerede på registreringstidspunktet.

Om et foretaksnavn er villedende, strider mot lov eller er egnet til å vekke forargelse m.v. er skjønnsmessige vurderingstema. Hvis de opprettholdes som registreringsvilkår må de kontrolleres manuelt. Det er ikke ofte denne typen problemer kommer opp i praksis, og vi antar at det ikke vil kreve store ressurser å kontrollere dette manuelt. Det vil ikke i vesentlig grad forhindre effektivitetsgevinster ved elektronisk saksbehandling.

7.3.4.1 Høringsnotatets forslag

Registreringskontrollen av om foretaksnavn er villedende eller lovstridige mv. bør opprettholdes. Bestemmelsene utgjør grunnleggende skranker for foretaksnavn, og disse bør kontrolleres på registreringstidspunktet. En manuell kontroll kan på dette punkt opprettholdes uten at det i nevneverdig grad går utover effektiviteten.

7.3.4.2 Høringsinstansenes syn

Brønnøysundregistrene støtter fortsatt manuell kontroll ved registreringen av absolutte registreringshindre og peker på at omfanget vil være så lite at den ikke i nevneverdig grad vil innvirke på en effektiv registreringsprosess.

For øvrig har ingen av høringsinstansene kommentarer til forslaget.

7.3.4.3 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet går, i tråd med fremlagt forslag og høringsinstansenes syn, inn for at registreringskontrollen av villedende og lovstridige firma m.v. bør opprettholdes.

I dette ligger også at det fortsatt skal foretas en kontroll av om et foretaksnavn er et navn på land, fylker og kommuner, og derfor ikke kan benyttes som foretaksnavn. Den skjønnsmessige delen av denne bestemmelsen er fjernet for å gjøre det mulig å kontrollere kravet maskinelt. Forbudet omfatter nå de geografiske områdene der friholdelsesbe-

hovet synes størst. Forbudet gjelder som i dag bare i de tilfellene de geografiske navnene blir brukt som foretaksnavn alene.

7.4 Vern av foretaksnavn

7.4.1 Omfanget for vern av rettigheter til foretaksnavn

Når det er vunnet rett til et foretaksnavn etter firmaloven § 3–1, avskjærer det andre fra å bruke eller registrere et forvekselbart foretaksnavn. I §§ 3–2 og 3–3 gis det nærmere regler om hva som skal anses som et krenkende foretaksnavn, dvs grensene for omfanget av foretaksnavnets vern.

Firmalovens utgangspunkt er at vern oppnås ved å ta foretaksnavnet i bruk, eller ved å registrere det. For at rett til foretaksnavnet skal være krenket stiller loven som vilkår at det må foreligge forvekslingsfare, dvs kjennetegnslikhet, bransje- og områdelikhet.

I kapittel 7.3 foreslår departementet å oppheve særpregskravet og å begrense den offentlige kontrollen av eldre rettigheter ved registrering, herunder kontroll av forvekslingsfare. Registrering vil derfor i seg selv ikke lenger være en garanti for at foretaksnavnet har vern mot forvekselbare foretaksnavn. Registrering vil kun gi vern mot registrering av identiske foretaksnavn. Vernet mot forvekselbare kjennetegn vil avhenge av om foretaksnavnet har særpreg. Ibruktage av et foretaksnavn uten registrering vil ikke gi vern mot at det registreres et identisk foretaksnavn.

Forslaget innebærer videre ikke noen endring i *lovens vilkår* for å oppnå firmavern (utover at ikke-særpregede foretaksnavn har vern mot identiske), men overfører større ansvar for *håndhevelse* av firmavernet på de næringsdrivende selv. «Coca Cola 1» vil for eksempel kunne bli registrert, selv om det tidligere er registrert et foretaksnavn Coca Cola AS og et varemerke Coca Cola. Foretaksnavnet Coca Cola 1 vil stå registrert så lenge innehaveren av den eldre retten ikke angriper registreringen.

Konsekvensen av dette er på den ene siden at søkere som har behov for foretaksnavnevern, eller som ikke ønsker å risikere å måtte endre sitt foretaksnavn etter klage fra andre rettighetshavere, må være mer oppmerksomme i registreringsfasen. De bør velge et særpreget foretaksnavn, og undersøke om de krenker andres rettigheter. På den andre siden må eldre rettighetshavere i større grad selv følge med på om deres rett er krenket, dersom eneretten til foretaksnavnet/varemerke er viktig.

I det følgende redegjøres for endringsbehov og

-forslag i lovens vilkår for foretaksnavnevern i foretaksnavneloven §§ 3–2 og 3–3.

7.4.2 Kjennetegnslikhet

Foretaksnavnets særpregsgrad er i dag et viktig element ved vurdering av om det foreligger kjennetegnslikhet mellom foretaksnavn og mellom foretaksnavn og varemerker mv. Dersom særpregskravet fjernes, kan det ikke lenger legges til grunn at registrerte foretaksnavn har et visst særpreg. Det må da, som en del av vurderingen av kjennetegnslikhet, foretas en konkret vurdering av om, og i hvilken grad, foretaksnavnet har særpreg. Det bør derfor klart fremgå i loven at særpreg fortsatt er et vilkår for vern i forhold til lignende foretaksnavn og varemerker.

Dersom kravet til særpreg for foretaksnavn oppheves, vil begrunnelsen for et særskilt særpregskrav etter firmaloven falle bort. Det er ikke lenger noe grunnlag for ikke å bruke samme særpregskrav som varemerkeloven. Departementet vurderer det som hensiktsmessig og naturlig at særpregskravet i varemerkeloven § 13 legges til grunn ved forvekselbarhetsvurderingen mellom foretaksnavn og mellom foretaksnavn og varemerker. Det er lettere for brukerne å forholde seg til ett skjønnsmessig særpregskrav. Videre vil man unngå utilsiktet forskjellbehandling av de to typene kjennetegn ved rettighetskonflikter. Dette vil gi et mer enhetlig kjennetegnsværn.

Resultatet av en slik ordning vil være at så lenge et foretaksnavn ikke oppfyller varemerkelovens særpregskrav, vil det bare ha vern mot at det registreres identiske foretaksnavn. Dette vil reelt sett ikke innebære så store endringer, ettersom lite særpregede navn allerede i dag har et svært begrenset vern og må tåle at andre foretaksnavn og varemerker legger seg tett opptil.

7.4.2.1 Høringsnotatets forslag

Selv om særpregskravet foreslås opphevet, jf. kapittel 7.3.1, skal særpreg fortsatt være et vilkår for å oppnå firmavern ut over vern mot identiske foretaksnavn. Særpregskravet vil inngå som ledd i vurderingen av kjennetegnslikhet. I høringsnotatet foreslås det at særpregskravet i varemerkeloven § 13 skal legges til grunn som vilkår for å få vern mot forvekselbare foretaksnavn og varemerker.

7.4.2.2 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene går i mot forslaget og de fleste uttrykker at dette vil bidra til større harmonisering av varemerke- og firmaretten.

Brønnøysundregistrene påpeker at forslaget om harmoniseringen av særpregskravene er kombinert med grunnleggende endringer av det offentlige rolle i firmakontrollen, og at opphevingen av krav om særpreg som registreringsvilkår er en viktig forutsetning for å kunne gjennomføre en samordning av særpregskravene. På denne bakgrunn støtter de forslaget.

Norske Patentingeniørers Forening lanserer forslag om å skille vernet som kommersielt kjennetegn fra vernet som foretakets offisielle navn, dvs. at en registrering av et firma ikke gir noe vern som kjennetegn selv om firmaet fyller kravene etter varekjennetegnsløven til varemerker. Kjennetegnssvern vil etter foreningens forslag bare kunne oppnås ved innarbeidelse eller ved registrering som varemerke. Forslaget begrunnes med at det ikke skal være gjenstand for prøving om et firma har særpreg, og det forhold at firmavernet er utilstrekkelig definert med hensyn til hvilke varer og tjenester det omfatter. Se også foreningens høringsuttalelse under punktet om bransjelikhet.

7.4.2.3 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet går i likhet med et klart flertall av høringsinstansene inn for å harmonisere foretaksnavneløvens og varemerkeløvens krav til særpreg som vilkår for vern av foretaksnavn.

Departementet ser det ikke som noe alternativ å oppheve kjennetegnssvernet gjennom registrering for foretaksnavn, slik *Norske Patentingeniørers Forening* foreslår. Det ville bl.a. innebære at et registrert foretaksnavn i Foretaksregisteret som oppfyller varemerkeløvens krav til særpreg ikke ville fått vern, med mindre det også var registrert hos Patentstyret. Etter departementets syn er det lite brukervennlig å kreve at foretakene må registrere sitt foretaksnavn hos to forskjellige etater med de tids- og kostnadmessige ressurser dette innebærer. Videre vil det i en del tilfeller være slik at særpregede foretaksnavn likevel ikke kan registreres som varemerke, fordi de ikke er knyttet til varer eller tjenester i varemerkeløvens forstand.

7.4.3 Områdemessig avgrensning

Departementet går i punkt 7.3 inn for at registreringskontrollen skal begrenses til å søke etter, og prøve mot, registrerte identiske foretaksnavn. Foretakets, og dermed foretaksnavnets, områdemessige avgrensning vil etter dette ikke bli kontrollert ved registrering. Forretningskommune vil imidler-

tid som i dag bli registrert av statistiske hensyn. En opprettholdelse av dagens skjønnsmessig områdekriterie ville derfor ikke gå utover en effektiv registreringsordning. Det må likevel vurderes om områdeavgrensningen av firmavernet bør oppheves. Nye distribusjonskanaler og handelsmønstre gjør at nedslagsfeltet for foretaksnavn er mindre knyttet til virksomhetens fysiske plassering enn tidligere. Særlig virksomheter som driver markedsføring og salg via Internett og andre kanaler, eller som for øvrig driver landsomfattende virksomhet, vil ha nytte av et landsdekkende vern. For de fleste virksomheter endrer etterspørsel og marked seg mer eller mindre over tid. Det er derfor umulig å gi en presis angivelse av geografisk virkeområde en gang for alle. Selv om to foretak med forvekselbare foretaksnavn driver på hver sin kant av landet når de blir registrert, vil de kunne ekspandere slik at de på et senere tidspunkt kommer i konflikt.

En opphevelse av områdeavgrensningen vil gjøre firmavernet ubetinget i hele landet. Dette vil gi registrerte foretaksnavn et sterkere vern enn i dag. Disse vil i utgangspunktet få bedre forutsigbarhet og kan belage seg på å bruke sitt foretaksnavn alene over hele landet. Dersom foretaksnavnevernet skal gjelde ubetinget av område vil en lettere risikere å krenke uregistrerte foretaksnavn, ettersom disse kan være vanskelig å oppdage når de driver på en annen kant av landet. Det kan gå en god stund før kollisjon oppstår, og foretaket med den yngste retten kan i mellomtiden ha innrettet seg på å bruke foretaksnavnet. Det uregistrerte foretaksnavnet med eldre rett vil vinne, selv om det har etablert seg mye senere enn det yngre registrerte firma i det aktuelle området. Dette taler mot å oppheve områdeavgrensningen av foretaksnavnevernet, men antas å gjelde i et svært begrenset antall saker.

Et annet forhold som i utgangspunktet taler mot opphevelse av områdeavgrensningen, er at det kan medføre at foretaksnavn unødig sperrer for andre fordi mange virksomheter fortsatt driver lokalt. Når det gjelder alminnelig og mer virksomhetsbeskrivende ord har ikke dette så stor betydning, ettersom slike foretak uansett må tåle at andre legger seg nært opptil deres foretaksnavn. Noe mindre utvalg må likevel påregnes, og det vil kunne bli noe vanskeligere å finne frem til foretaksnavn for nystartede virksomheter.

Spørsmålet om endring av firmavernet geografske avgrensning må også sees i sammenheng med tilgrensende rettsområder. En opphevelse av områdeavgrensningen vil føre til bedre harmoni med varemerkeretten. Varemerkevernet gjelder ved registrering for hele landet.

7.4.3.1 Høringsnotatets forslag

Områdeavgrensningen av foretaksnavnevernet bør oppheves. Dette vil gi brukerne større forutberegnlighet og vil samsvare best med ordningen som gjelder for varemerker.

7.4.3.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er delt i sitt syn på departementets forslag. *Justisdepartementet* setter spørsmålstegn ved om det vil være en god løsning å gå bort fra områdeavgrensningen, og peker på at i motsetning til ved registrering av et varemerke, vil en firmaregistrering ofte ikke først og fremst være begrunnet i et ønske om å oppnå vern for firma. Videre påpekes det at næringslivet i stor grad er preget av små og mellomstore virksomheter som driver i et avgrenset geografisk område. Disse virksomhetene vil ikke ha behov for vern ut over det aktuelle området. Dersom firmavernet i alle tilfeller skal gjelde for hele landet, vil dette i mange tilfeller føre til at næringslivets frihet i forhold til valg av firma innskrenkes uten at hensynet til andre virksomheter tilsier det.

Brønnøysundregistrene har ingen sterke motforestillinger mot å oppheve områdeavgrensningen av firmavernet. På grunn av de foreslåtte begrensninger i firmakontrollen vil en opphevelse av områdekriteriet ikke ha noen betydning for saksbehandlingen ved registeret. De peker imidlertid på grunner til å opprettholde områdekriteriet, bl.a. på at behovet for en mer omfattende geografisk utbredelse av vernet ofte er mer fremtredende ved registrering av varemerke enn ved registrering av firma. De fleste firmaregistreringer foretas i forbindelse med nyregistrering av foretak og hos de næringsdrivende er tanken om vern for kjennetegnet ofte bare tilstede som en bivirkning av registreringen. *Brønnøysundregistrene* peker på at det store flertall av registrerte foretak, både i dag og i overskuelig fremtid, vil drive sin virksomhet i et temmelig avgrenset geografisk område, og at flertallet ikke vil ha noe reelt behov for firmavern utover dette området. En opphevelse av områdekriteriet vil innebære at en mengde foretak vil få et unødvendig omfattende vern for sine firma, og også unødige begrensninger i de næringsdrivendes adgang til selv å velge sitt firma.

Patentstyret mener opphevelse av områdeavgrensningen synes som en naturlig utvikling, også med hensyn til harmonisering med varemerkeretten, ettersom et registrert varemerke har vern i hele landet. De peker videre på at et slikt system vil øke forutberegnligheten for de private.

Næringslivets Hovedorganisasjon støtter forslaget om å oppheve den geografiske områdeavgrensningen. De peker på at markedene har blitt større, på grunn av bedret infrastruktur og nye salgskanaler, og at det nå har mindre betydning i hvilken kommune hovedkontoret ligger.

Norske Patentingeniørers Forening peker på at en fullstendig opphevelse av områdekriteriet kan skape vanskeligheter for et stort antall foretak som etter sin natur er lokale. Foreningen uttaler imidlertid at departementets og Foretaksregisterets ønske om å unngå utøvelse av skjønn gjør det nødvendig å velge ett av ytterpunktene, nemlig enten en landsomfattende eller dagens hovedsakelig kommunebegrensede beskyttelse. De mener på den bakgrunn at en landsomfattende beskyttelse, dvs. en opphevelse av områdeavgrensningen, er å foretrekke.

7.4.3.3 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet foreslår at den områdemessige avgrensningen i foretaksnavnevernet oppheves. For de fleste virksomheter endrer etterspørsel og marked seg mer eller mindre over tid. Nye distribusjonskanaler og handelsmønstre gjør at nedslagsfeltet for foretakene er mindre knyttet til virksomhetens fysiske plassering enn tidligere. Det er vanskelig å gi en presis angivelse av geografisk virkeområde en gang for alle. Departementet antar at det vil være mer forutsigbart og mindre kostnadskrevende for de næringsdrivende å finne navn som skiller seg fra andres allerede fra oppstart av virksomheten, fremfor å risikere å måtte endre sitt foretaksnavn etter en stund, fordi det i et kollisjonstilfelle i ettertid viser seg å foreligge områdelikhet. En opphevelse av områdekriteriet vil også innebærer harmonisering med varemerkeretten.

7.4.4 Bransjemessig avgrensning

7.4.4.1 Innledning

Med bransjemessig avgrensning menes at et foretaksnavn har vern innen den bransjen det faktisk brukes i, eller kan ventes å drive virksomhet innenfor. Det er vanskelig å ha oversikt over hvilken bransje hvert enkelt norske foretak faktisk driver innenfor. En eventuell opphevelse av bransjeavgrensningen vil gi innehaveren av et foretaksnavn et langt videre vern enn i dag (ubetinget vern for alle bransjer), og vil medføre at mange foretaksnavn unødig vil komme til å sperre for andre. Foretaksnavn vil få et mye videre vern enn varemerker, som har bransjeavgrensning etter vareklasser. Det er

vanskelig å se gode argumenter for at foretaksnavn skal ha et så vidt vern, herunder få et langt sterkere vern enn varemerker.

Det er vurdert å knytte bransjeavgrensningen til formelle kriterier, for å gjøre omfanget mer forutsigbart. Standardiserte kriterier kan innføres for eksempel ved at det gis opplysninger om virksomheten i bestemte vare- og tjenesteklasser. Det registrerte foretaksnavnet kan så som utgangspunkt få vern innen den eller de klasser som virksomhet blir registrert. Det eksisterer i dag en standard for næringsgrupperinger (SN 94) som utgis av SSB og som bygger på EUs standard NACE. Detaljeringsnivået er høyt, og det anses ikke aktuelt å benytte kodene i sin helhet som utgangspunkt for en klasseinndeling av foretaksnavnevernet. Nivåene næringshovedområde, næringsområde og næring kan vurderes brukt som utgangspunkt for en egen klasseliste. Ved en slik ordning kan vern i et visst antall klasser gis som normalbeskyttelse. Som for varemerker vil det da kunne bli aktuelt å innføre regler om gebyr for hver enkelt klasse man i tillegg ønsker vern i. En negativ side ved dette er at det åpnes for defensivregistreringer i bransjer der foretaksnavnet ikke er tenkt tatt i bruk. For å motvirke dette kunne man innføre en avgiftsordning for registrering av foretaksnavn, der avgiftens størrelse øker proporsjonalt med antall bransjeklasser det ønskes vern innenfor. Videre kunne det være behov for bestemmelser om bortfall av vern innenfor enkelte klasser ved ikke-bruk eller lignende. Dette vil imidlertid bli et relativt komplisert system.

7.4.4.2 Høringsnotatets forslag

Bransjeavgrensningen opprettholdes som i dag. Dette gir best samsvar med varemerkeretten.

7.4.4.3 Høringsinstansenes syn

Brønnøysundregistrene og *SSB* støtter at dagens bransjevilkår opprettholdes som i dag.

Patentstyret er enige i at det er hensiktsmessig å beholde bransjeavgrensningen, men mener bransjeavgrensningen er grovkornet, fordi det ikke stilles krav til angivelse av varer/tjenester eller spesifikk bransje. De peker på at betegnelser som «handel og produksjon», «deltagelse i annen virksomhet», «kjøp og salg av varer» er upresise og at dersom områdeavgrensningen opphører er det enda viktigere å ha en klar og tydelig bransjeavgrensning. Et ikke særpreget foretaksnavn som Baker AS for «handel og produksjon» vil hindre registrering av andre identiske foretaksnavn som Baker AS for bakeritjenester, hvor disse to foretaksnavnene etter dagens

ordning kan gå ved siden av hverandre hvis de har forretningsadresse i to forskjellige geografiske områder. Patentstyret mener det kan være en idé at Foretaksregisteret i fremtiden går over til mer standardiserte kriterier, for eksempel ved at det gis opplysninger om virksomhet i bestemte klasser og at det registrerte foretaksnavnet får vern innen den eller de klasser hvor virksomheten blir registrert. Bruk av slike kriterier vil føre til bedre harmonisering med varemerkeretten og muliggjøre gjensidige søk i Foretaksregisteret og i Varemerkeregisteret, da begge systemene ville være mer kompatible enn de er i dag. En slik løsning vil gjøre det enklere for de privates egen undersøkelse.

Patentstyret peker videre på at hvis en inneha-ver av en varemerkeregistrering på et senere tidspunkt ønsker vern for ytterligere vare- eller tjenesteklasser, må vedkommende søke på nytt og få en ny registrering. Ved utvidelse av en virksomhetsangivelse for foretak kan det være en løsning å gi vern fra tidspunktet for utvidelsen, mens virksomheten beholder samme organisasjonsnummer.

Næringslivets Hovedorganisasjon tror innføring av en form for klassesystem vil være klargjørende uavhengig av om det skjer en prøving av relative registreringshindre eller ikke, og uttaler at «formålet med et slikt system må være å disiplinere søkerne til å konkretisere den virksomheten firmaet tenkes brukt for, slik at det blir lettere å kontrollere mot bransjelikhet, både for firma- og varemerkeregistreringer (før eller etter registrering). Dette vil innebære en effektivisering av registerets kontroll, og bør således ikke være fordyrende for brukerne – snarere tvert imot».

Norske Patentingeniørers Forening er sterkt kritiske til å opprettholde dagens bransjeavgrensning så lenge det ikke tas sikte på en vesentlig mer presis definisjon av bransjen for foretak som registres. Å opprettholde kjennetegnsvernet for firma uten noen begrensning til bransje ville medføre en helt uholdbar situasjon. Den nødvendige sikkerhet og forutberegnelighet kan etter Norske Patentingeniørers Forening sin mening bare oppnås ved enten å forlange en vesentlig mer detaljert og begrenset bransjeangivelse, eller å gi avkall på å gi firmaets kjennetegnrettslig vern.

7.4.4.4 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet går inn for å opprettholde dagens bransjeavgrensning av foretaksnavnevernet.

Foretaksnavnevernets bransjemessige utstrekning avgjøres i dag ved en konkret helhetsvurdering der faktisk bransjebruk på vurderingstids-

punktet er det vesentligste momentet. I konfliktsituasjoner innhentes som regel dokumentasjon på hvilken bransje foretakene faktisk driver innenfor. Dette vil være avgjørende når vernets bransjemesige utstrekning skal fastlegges, se for øvrig kapittel 3.5 om den firmarettslige bruksplikten i gjeldende rett.

I kapittel 7.3 går departementet inn for at kjennetegnslikhet (herunder bransjelikhet) ikke lenger skal kontrolleres av Foretaksregisteret ved registrering. Foretakets vedtektsfestede formål og den bransjen det oppgir å skulle drive innenfor vil fortsatt bli registrert i Foretaksregisteret, primært av statistiske hensyn. Det registreres bare hovedbransje/hovedvirksomhetsområde. I en konfliktsituasjon må bransjetilknytningen fortsatt avgjøres etter en konkret helhetsvurdering av partene selv, av et evt overprøvingsorgan eller av domstolene. Som i dag vil *faktisk* bruk være det vesentligste momentet.

Departementet har, bl.a. på bakgrunn av høringsuttalelsene, vurdert en mer presis inndeling av bransjekriteriet. Formålet med Patentstyrets og NHOs forslag om en mer spesifikk angivelse av et foretaks bransje er etter det vi forstår å gi eksterne (for eksempel de som planlegger registrering av et firmaforetaksnavn) et bedre verktøy for å kunne undersøke om det finnes eksisterende kolliderende foretaksnavn. Dette vil imidlertid ikke kunne oppnås så lenge omfanget av vernet for det registrerte foretaksnavnet er knyttet til *faktisk* bruk, og ikke til *registrert* bransje. Det anses som uaktuelt å innføre en ordning der et foretak har vern for sitt foretaksnavn bare i den bransjen det ble registrert for. Dette er heller ikke foreslått av noen av høringsinstansene. Faktisk bruk bør fortsatt være avgjørende for omfanget av foretaksnavnets vern.

Departementet mener videre at en klasseinndeling uten prøving av relative registreringshindre og uten at det skal ha konsekvenser for vernets omfang, slik NHO skisserer, ikke vil være hensiktsmessig. Et slikt system vil neppe bidra til å disiplinere søkerne til å konkretisere den virksomheten foretaksnavnet tenkes brukt for, dersom det ikke er knyttet konkrete virkninger til inndelingen. Eneste reelle virkning dette kan knyttes til, er omfanget av vernet. Vi viser her til drøftingen over. En slik ordning vil trolig, isteden for å disiplinere søkerne, tvert imot kunne få som effekt at de fleste vil krysse av for så mange klasser som mulig, for å være på den sikre siden. En slik ordning vil derfor gi liten veiledning om den reelle bransjeavgrensning, og vil derfor lett bli mer forvirrende enn forutsigbar for eksterne brukere. Det kan også få konsekvenser for bransjestatistikken som utarbeides av SSB.

Ved bruk av en mer presis inndeling av bransje vil det videre, som det er for varemerker i dag, kunne bli aktuelt å «kjøpe» seg vern i flere klasser. En slik ordning vil forutsette at Foretaksregisteret foretar en prøving av om foretaksnavnet kan få vern ved registrering, herunder kontroll av særpreg og faktisk bransjebruk i forhold til eksisterende rettighetshavere. I motsatt fall ville det enkelte foretak løpe den risiko at det betales avgift for utvidet vern av foretaksnavnet, uten at det ønskede vernet oppnås. En ordning med kjøp av vern i nærmere bestemte bransjeklasser, ville derfor ikke kunne kombineres med de endringer i kontrollen av foretaksnavn som er foreslått i punkt 7.3.

7.5 Overprøving av vedtak om registrering av foretaksnavn

7.5.1 Hensyn for og imot forvaltningsprøving

7.5.1.1 Innledning

Ved å begrense kontrollen av relative registreringshindre som omtalt i punkt 7.3, vil det ved registrering ikke bli tatt stilling til tredjepersonskonflikter utover kontroll mot registrerte identiske foretaksnavn. Det som kan påklages etter de ordinære regler i foretaksregisterloven, vil være selve vedtaket om registrering. Eksempler kan være at et identisk firma er oversett, eller et absolutt registreringshinder feilaktig lagt til grunn. Det må derfor vurderes om det i tillegg bør åpnes for å bringe tredjepersonskonflikter inn for forvaltningsprøving. Dette kan gjøres ved å etablere en innsigelsesordning, en ordning med administrativ overprøving eller lignende.

En vesentlig fordel ved forvaltningsprøving er at det gir en billigere, og som regel raskere, konfliktløsning enn domstolsprøving. Det gjør det lettere for parter som mener seg krenket å angripe registreringen. Dette kan være av særlig betydning for småbedrifter, fordi de vanligvis har mindre ressurser til å gå til domstolene enn store virksomheter. En forvaltningsprøving vil også være mindre ressurskrevende for den parten som får en påstand om rettighetskrenkelse mot seg.

Det er grunn til å tro at en begrenset registreringskontroll vil kunne føre til flere rettighetskonflikter i ettertid. Dersom all adgang til forvaltningsprøving fjernes, kan det føre til en økning av slike saker for de alminnelige domstoler. Konfliktene skyves i så fall bare over til en annen del av det offentlige. Selv om antallet kanskje blir mindre på grunn av større terskel for å gå til domstolene, vil

trolig den offentlige ressursbruken ikke reduseres. Domstolsprøving krever større ressurser enn forvaltningsprøving. Et forvaltningsorgan vil dessuten kunne opparbeide spesialkompetanse på denne type spørsmål.

På den annen side utelukker ikke forvaltningsprøving senere konflikt for domstolene. Videre vil man, dersom det utelukkende skal være adgang til domstolsprøving, lettere unngå klart grunnløse klager. For eksempel er det grunn til å anta at en virksomhet som innehar et foretaksnavn med minimalt med særpreg, vil slå seg til ro med at andre legger seg nært opptil, eventuelt skifte navn når alternativet er å gå til domstolene. Vi antar for øvrig at det er de store foretakenes velrenommerte navn som i praksis vil være mest utsatt for såkalt «snylting». Disse vil neppe ha problemer med å ivareta sine rettigheter ved en domstolsprøving.

Det er videre ikke nødvendigvis sikkert at opphør av forvaltningsprøving vil medføre en økning i antallet saker for domstolene. I Danmark er det kun adgang til domstolsprøvelse, og i følge danske myndigheter er det svært få slike saker. Dette trenger imidlertid ikke å bety at det reelt sett er mindre konflikter. At sakene ikke kommer opp for domstolene kan skyldes at de løses på frivillig basis mellom partene, eller eventuelt at de ikke er av så stor betydning at partene vil benytte domstolene. Det kan imidlertid også skyldes at en domstolsprosess er for ressurskrevende.

7.5.1.2 Høringsnotatets forslag

En adgang til forvaltningsprøving av firmarettskonflikter bør videreføres ved at det etableres en innsigelsesordning for denne type saker.

7.5.1.3 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser går mot dette forslaget, og de fleste, bl.a. *Justisdepartementet*, *Brønnøysundregistrene*, *Patentstyret* og *NHO* støtter forslaget om å etablere en slik ordning hos Patentstyret.

7.5.1.4 Departementets vurdering

Nærings- og handelsdepartementet går inn for å innføre en adgang til forvaltningsprøving (administrativ overprøving) av rettighetskonflikter knyttet til foretaksnavn.

7.5.2 Utforming av en ordning med administrativ overprøving

7.5.2.1 Innledning

En adgang til administrativ overprøving gjennom

en innsigelsesordning eller lignende, vil innebære et tosporet system i registreringssakene. Overprøving av selve registreringsvedtaket, dvs de tema som er vurdert av Foretaksregisteret, vil fortsatt følge foretaksregisterlovens klagesystem. Bestemmelsene om klage etter foretaksregisterlovens gjelder for alle deler av et registreringsvedtak.

Prøving av relative registreringshindre vil derimot måtte gå etter en egen lovfestet ordning. En slik ordning vil bare gjelde foretaksnavneregistrering, og bør derfor være regulert i foretaksnavneloven.

Det må ved utformingen av ordningen tas stilling til hvem som har rett til å fremsette krav om administrativ overprøving, hva som skal være gjenstand for kravet, hvilket organ som skal behandle dette, hvilke tidsfrister som skal gjelde, saksbehandlingsregler for ordningen mv. En vurdering av disse momentene blir foretatt under kapittel 7.5.2.4.

7.5.2.2 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet ble det foreslått å etablere en innsigelsesordning for relative registreringshindre. Forlaget inneholdt følgende hovedpunkter; Innsigelsesrett gis kun til rettighetshavere etter firmaloven § 2–6. Innsigelsesfristen settes til tre måneder regnet fra registreringen blir kunngjort på registerets nettsted. Det skal være adgang til å påklage vedtak i innsigelsessak. Innsigelsesbehandlingen og klage på denne legges til Patentstyret. Saksbehandlingsregler tas inn i foretaksnavneloven. Innsigelsesordningen er et frivillig tilbud til de næringsdrivende og det stilles ikke krav om at innsigelsesadgangen må være benyttet for å reise sak for domstolene.

Klage på registreringsvedtak vedrørende absolutte hindre skal som i dag følge foretaksregisterlovens system.

7.5.2.3 Høringsinstansenes syn

Mange av høringsinstansene støtter eksplisitt etableringen av en frivillig innsigelsesordning hos Patentstyret i tilfeller hvor det hevdes at en registrering er i strid med firmaloven § 2–6. Høringsinstansene har ikke innvendinger mot forslaget om at klage på registreringsvedtak vedrørende absolutte hindre som i dag følger foretaksregisterlovens system.

Merknadene vi har fått inn går i hovedsak på utforming av overprøvingsordningen hos Patentstyret, særlig mht. hvem som kan fremsette krav om overprøving, frist- og saksbehandlingsregler.

Justisdepartementet, *Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Patentstyret* har for øvrig tatt opp at det

bør vurderes å innføre adgang til å kreve administrativ slettelse av firmaregistreringer etter endte innsigelses- og klagebehandling i likhet med ordningen som foreslås på varemerkeområdet.

Justisdepartementet mener enhver bør kunne fremsette innsigelse, jf. varemerkeloven § 21, som er foreslått opprettholdt i Varemerkeutredningen II (NOU 2001:8 side 119, lovutkastet § 23), og peker på at på dette stadiet er det ønskelig å få saken belyst i størst mulig utstrekning, og det bør da ikke være noen begrensninger med hensyn til hvem som kan fremsette en innsigelse. Videre påpeker Justisdepartementet at når innsigelsessakene skal behandles av Patentstyret, bør det både av hensyn til brukerne og Patentstyret ikke gis saksbehandlingsregler i fimaloven som avviker fra saksbehandlingsreglene som gjelder ved Patentstyrets behandling av innsigelser etter varemerkeloven, jf. høringsutkastets § 2–8 som på en del punkter avviker fra varemerkeloven § 21.

Patentstyret peker på at selv om enhver har rett til å fremsette innsigelse slik ordningen er i varemerkeloven § 21, er det normalt bare de som er rettighetshavere som tar seg bryet med å innlevere innsigelse. Med hensyn til innsigelsesfristens lengde bemerker Patentstyret at den foreslåtte innsigelsesfristen stemmer overens med innsigelsesfristen i utkast til lov om varekjennetegn, men ikke etter gjeldende varemerkelov der innsigelsesfristen er to måneder. Patentstyret fremholder at dersom innsigelsesordningen skal legges til Patentstyret bør fristene være de samme. Patentstyret foreslår videre at innsigelsesfristens utgangspunkt løper fra kunngjøringsdagen, slik regelen er for varemerker jf. varemerkeloven § 21, da det vil være lettere for brukerne av systemene å få én frist å forholde seg til. De er for øvrig enig i at det er naturlig å la Patentstyrets annen avdeling være klageinstans for vedtak i innsigelsessak fattet av Patentstyrets første avdeling, men påpeker at samme klageregler bør gjelde, da fortrinnsvis Patentstyrets regler. I den sammenheng vises til styreloven (lov om Styret for det industrielle Rettsvern av 1910–07-02 nr. 7) § 2 hvor forvaltningslovens kapittel VI ikke skal gjelde for behandling av de der nevnte saker. Patentstyret tar også opp at klagefristens utgangspunkt bør regnes fra den dagen meddelelse om avgjørelsen ble sendt vedkommende part slik reglene er i lovene om industrielt rettsvern, se for eksempel varemerkeloven § 22a. Slik vil det bli presise datoer for fristens begynnelse. Patentstyret tar til slutt opp at det bør være en hjemmel for å gi frist for å endre firmaet dersom Patentstyret vedtar at navnet må endres fordi det finnes en eldre rettighet. Dersom virksomheten eller selskapet ikke endrer navnet innen fris-

tens utløp, bør en konsekvens være at selskapet som sådan oppheves (organisasjonsnummer oppheves).

NHO peker på at dersom opphevelsen av den forutgående kontrollen av relative registreringsvilkår går igjennom, slik at den som mener seg krenket ved firmaregistreringen er henvist til å ta opp forholdet etterpå av eget tiltak, er det et spørsmål om tre måneder er tilstrekkelig frist for å gjøre innsigelsen gjeldende. NHO tar opp at dersom en faller utenfor tre måneders fristen, vil en ofte kostbar domstolsprøving være eneste alternativ. Til opplysningene om at private sjelden benytter dagens klageadgang, opplyser NHO at de får henvendelser som viser at dette er fordi dagens klagefrist på tre måneder er for kort. NHO mener adgang til administrativ omprøving vil bote på problemet med kort innsigelsesfrist, og vil dessuten bidra til ytterligere å harmonisere kjennetegnsretten. De støtter derfor at et slikt system innføres også for firmaregistreringer. NHO tar for øvrig opp at det i utkastet til ny § 2–8 tredje ledd vises til foretaksregisterloven § 7–1. Organisasjonen syns det er uklart hvordan retting ved opphevelse av firmaregistrering skal gjennomføres. De foreslår at det settes en frist for retting, med sletting som trussel ved ikke-oppfyllelse, men påpeker at ved fastsettelse av fristens lengde må det tas hensyn til at firmaendring krever vedtektsendring.

Norske Patentingeniørers Forening påpeker med hensyn til innsigelsesfristens utgangspunkt at de som ikke regelmessig følger med på Brønnøysundregistrenes nettsted, kan ha vanskeligheter med å bli oppmerksom på et registreringsvedtak man ønsker å nedlegge innsigelse imot. Foreningen peker på at alle ennå ikke har mulighet for å sjekke registerets nettsted og synes ikke det er rimelig å la en absolutt frist løpe fra registreringstidspunktet, så lenge registreringen ikke kunngjøres på annen måte enn via nettstedet.

7.5.2.4 Departementets vurdering

Hvem skal ha rett til å fremsette krav om administrativ overprøving?

Varemerkeloven har en ordning der innsigelsesretten er gitt til «enhver». Den vide innsigelsesadgangen på varemerkerettens område skaper i seg selv ikke stor arbeidsbyrde. Rett til administrativ overprøving for «enhver» på firmarettssområdet kan imidlertid ikke utelukkes å øke forvaltningens arbeidsbyrde. I motsetning til varemerkerettsområdet, der det foretas en svært grundig forhåndskontroll, foreslås det for foretaksnavn å utvikle kontrol-

len mot relative registreringshindre. Det kan øke pågangen av krav om overprøving i etterkant av registrering. Sett fra det offentlige side kan dette tale mot å gi retten til «enhver». Sett fra næringslivets side vil imidlertid den begrensede registreringskontrollen kunne skape noe større behov for etterkontroll og overprøvingsadgang. Andre momenter som taler for å gi rett til «enhver» er at det vil være enkelt å håndheve, og det vil også være sammenfallende med ordningen på varemerkerettsområdet. Videre kan, som Justisdepartementet peker på, en adgang for enhver til å fremsette et krav om administrativ overprøving gjøre det lettere å få saken belyst i størst mulig utstrekning.

Kriteriet «rettslig klageinteresse» er et alternativ som vilkår for å ha rett til å fremsette krav. Det vil være i samsvar med det generelle kravet i forvaltningsloven, og kravet for å fremme klage på registreringsvedtak etter foretaksregisterloven. «Rettslig klageinteresse» er imidlertid et skjønnsmessig vurderingstema som kan være vanskelig å forutberegne og håndheve. Det kan videre være uheldig å benytte begrepet klageinteresse når det dreier seg om rett til å fremsette krav om administrativ overprøving.

Et tredje alternativ er å begrense adgangen til å fremsette krav uttrykkelig til de man vil gi slik rett, dersom dette er en ensartet og begrenset gruppe. Å gi rett til å fremsette krav om administrativ overprøving bare til rettighetshavere etter firmaloven § 2–6 gir et klarere og mer presist vurderingstema. Det vil i praksis være disse som har behov for overprøving. I følge uttalelsene fra Patentstyret er erfaringen at det normalt bare er de som er rettighetshavere som tar seg bryet med å fremsette overprøvingskrav.

Nærings- og handelsdepartementet går inn for at rett til å fremsette krav om administrativ overprøving gis til rettighetshavere etter firmaloven § 2–6. Når vi nå går inn for en betydelig lenger frist for å fremsette krav (se nedenfor) vil behovet for å kreve overprøving måtte veies opp mot innrettelsesbehovet for den som har fått registrert et foretaksnavn.

Frist for å fremsette krav om administrativ overprøving

I høringsnotatet foreslo departementet en innsigelsesfrist på 3 måneder regnet fra kunngjøring av registreringen på registerets nettsted. Flere høringsinstanser, herunder Justisdepartementet og Patentstyret, har hatt merknader til fristens lengde og utgangspunkt. Både Justisdepartementet, Patentstyret og NHO tar videre opp at det bør innføres et sy-

stem for administrativ omprøving, i likhet med det som foreslås på varemerkerettens område. NHO peker særlig på at dagens erfaringer viser at en tre måneders frist i realiteten ofte er for kort.

Departementet har på bakgrunn av høringsuttalelsene og den ordning som nå foreslås på designområdet, jf. Ot.prp. nr. 2 (2002–2003) om ny designlov, vurdert å innføre en rett til å kreve administrativ overprøving uten absolutt tidsfrist. Etter departements oppfatning er det flere gode grunner til å innføre en utvidet adgang til forvaltningsmessig prøving i foretaksnavnesaker både i forhold til dagens ordning, og i forhold til den ordning som er foreslått i høringsnotatet.

Fristen på tre måneder kan ha løpt ut når det kommer frem opplysninger som viser at registreringen ikke oppfyller lovens vilkår for foretaksnavnerett. En kollisjon med et annet kjennetegn vil ofte ikke bli oppdaget før lenge etter registreringen, for eksempel fordi foretaket driver virksomhet som ikke resulterer i produkter som skal selges på markedet før etter lang tid, slik at foretaksnavnet blir kjent for konkurrenter først lenge etter at fristen er utløpt. Videre vil det ofte ikke bli rettet et angrep mot en registrering før det er et konkret behov for det, typisk når en konkurrent ønsker å sette i gang lignende virksomhet. Det vil kunne bero på tilfældigheter om dette tidspunktet faller sammen med perioden for adgang til overprøving. Fristen kan dessuten være knapp hvis det er behov for å innhente dokumentasjon før man tar stilling til om det skal settes frem et krav om administrativ overprøving.

Erfaringer fra dagens regelverk viser at 3 måneders klagefrist på registreringsvedtaket oppfattes som svært kort og dette kan være et problem for de næringsdrivende. Dersom det bare gis en snever adgang til forvaltningsmessig prøving etter fristens utløp, må den som ønsker å angripe en registrering reise søksmål for domstolene. Dette er både dyrt og tidkrevende, og det antas at registreringer av foretaksnavn som ikke blir opphevet ved administrativ overprøving normalt vil bli stående, med mindre foretaket slettes eller endrer navn. Erfaringen viser at søksmålsadgangen i dag blir svært lite brukt, og det er også få klager som prøves etter forvaltningslovens restriktive regler om klage og omgjøring når 3 måneders fristen i foretaksregisterloven er oversittet. Etter departementets syn er det uheldig at innehavere av foretaksnavn på denne måten kan oppnå rettigheter i forhold til andre som de egentlig ikke skulle hatt.

En adgang til å fremsette krav om administrativ overprøving uten absolutt tidsfrist har imidlertid også sine ulemper. En oppheving som skjer lenge

etter registreringen, kan i en del tilfeller ramme innehaveren hardt. Innrettelseshensyn vil gjøre seg gjeldende med økende styrke etter hvert som tiden går. Det kan ut fra dette hevdes at en så vid adgang til å fremsette krav om administrativ overprøving er betenkelig. Innehaveren av foretaksnavnet er imidlertid heller ikke i dag garantert å få beholde foretaksnavnet etter at klagefristen er utløpt. Registreringen kan bli kjent ugyldig etter forvaltningslovens regler om klage og omgjøring og etter domstolsprøving. Spørsmålet er derfor ikke om det skal være adgang til å få kjent en registrering ugyldig lenge etter registreringstidspunktet, men i hvilken grad oppheving skal kunne skje ved forvaltningsmessig prøving. Av hensyn til innrettelsesbehovet til den som har fått et foretaksnavn registrert, bør det følgelig være en frist for å kunne fremsette et overprøvingskrav.

I høringsnotatet ble det foreslått en frist på tre måneder. Fristens lengde er i samsvar med den foreslåtte fristen i Varemerkeutredningen. Dette er en kort frist, noe som har vært kritisert i flere av høringsuttalelsene. Ved vurderingen av om det er aktuelt å foreslå en lenger frist, vil innrettelsesbehovet for den som har fått registrert et foretaksnavn og muligheten for en rettighetshaver til å fremsette krav om overprøving veies opp mot hverandre.

Behovet for en utvidelse av fristen må ses i sammenheng med at forprøving av de relative registreringshindre fjernes, slik at rettighetshaveren får et større ansvar for å ivareta sine egne interesser. På varemerkerettsområdet er det foreslått å kombinere en 3 måneders innsigelsesadgang med en etterfølgende adgang til administrativ overprøving i hele registreringsens levetid. På foretaksnavneområdet vil det kunne være for alltid, ettersom foretaksnavneregistreringene ikke løper ut etter en viss tid, slik varemerker gjør. For å gjøre ordningen ensartet og så enkel å forholde seg til for næringslivet som mulig, foreslår departementet en enkel og tidsavgrenset adgang til å fremsette overprøvingskrav, og ikke et system med en kort tidsavgrenset innsigelsesadgang og deretter mulighet for administrativ overprøving.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår at fristen for adgang til å fremme krav om administrativ overprøving for Patentstyret forlenges vesentlig i forhold til forslaget i høringsnotatet, og settes til 3 år fra registrering. I forslaget til ny designlov i Ot.prp. nr. 2 (2002–2003) § 26 tredje ledd, er utgangspunktet at krav om administrativ overprøving eller søksmål kan fremmes så lenge registreringen består, jf. § 26 første ledd jf. fjerde ledd. Innrettelseshensynet og de offentligrettslige aspektene ved firmalovgivning gjør det imidler-

tid betenkelig å åpne for administrativ overprøving i hele registreringsens levetid, slik som på designområdet og i forslaget til ny varemerkelov.

I forslaget til ny designlov er det videre tatt inn en tidsfrist på ett år fra registreringen er kommet til kunnskap til den som fremsetter kravet om administrativ overprøving eller søksmål og til det fremmes. En slik begrensning ville føre til vanskelige bevissspørsmål i forhold til foretaksnavn og bli uforholdsmessig ressurskrevende. Det antas at en som hevder bedre rett enn innehaveren av et foretaksnavn ikke vil ha interesse av å vente med å fremsette et krav om administrativ overprøving når han først har fått kunnskap om en registrering. Departementet foreslår følgelig ikke et tilsvarende vilkår i foretaksnavneloven. Det må imidlertid ved vurderingen av vernet tas hensyn til tiden som er gått siden registreringen. Dersom foretaksnavnene har eksistert side om side i lang tid, uten problemer, kan det være et moment som taler mot at det foreligger forvekselbarhet.

Det er ikke foreslått en absolutt tidsfrist for å begjære saken fremmet for domstolen.

Gjenstand for administrativ overprøving

Det er rettighetskonflikter knyttet til relative registreringshindre som vil være vurderingstema for administrativ overprøving. Ettersom registreringskontrollen forslås opprettholdt for absolute registreringshindre, skal registreringsvedtak vedrørende absolute hindre påklages etter Foretaksregisterlovens system. Dette innebærer at kontroll av relative og absolute hindre i utgangspunktet vil følge to separate løp. Absolute hindre vil kontrolleres ved registrering og kan påklages av søkeren eller tredjemann med rettslig interesse, mens relative hindre kun vil kontrolleres etter krav om administrativ overprøving fra rettighetshavere etter § 2–6.

Det må vurderes om næringslivet er best tjent med et rendyrket tosporet system eller en felles ordning for absolute og relative hindre. Etter varemerkeloven blir relative og absolute hindre behandlet etter samme system. Dette er i tråd med tradisjonen både på foretaksnavn- og varemerkerettsområdet. Det er imidlertid vanskelig å sammenligne de tradisjonelle ordningene fullt ut med den ordningen som foreslås for foretaksnavn, ettersom sistnevnte innebærer at kun absolute hindre skal kontrolleres ved registrering. En mellomløsning kunne være å lage et unntak i firmaloven, slik at absolute hindre kontrolleres ved registrering, samtidig som klage på denne type registreringsvedtak følger foretaksnavnelovens overprøvingsordning. Det vil imidlertid føre til at ulike deler av

registreringsvedtak i Foretaksregisteret må påklages etter forskjellige system, noe som kan være uoversiktlig for registerets brukere og for registeret. For eksempel vil den som ikke får sitt foretak registrert i Foretaksregisteret fordi foretaksnavnet er villedende eller fordi aksjekapitalen ikke er fullt innbetalt, måtte følge forskjellige regler for å få nektingsvedtaket overprøvd. Så lenge absolutte hindre kontrolleres ved registrering, vil det etter alt å dømme være enklest for brukerne at vedtaket skal kunne påklages til Foretaksregisteret etter foretaksregisterloven.

Det er i dag svært få klagesaker som gjelder absolute registreringshindre, og det er vanskelig å se at det har noen stor betydning for den faglige vurderingen om disse sakene går etter det ene eller andre system.

Overprøvsorgan

De fleste kjennetegnsrettslige konflikter behandles i dag av Patentstyret. I diskusjonen om å få til en bedre harmonisering av foretaksnavneretten og varemerkeretten, har det vært fremme forslag om å etablere et felles klageorgan for Foretaksregisteret og Patentstyret. Patentstyret er derfor, i tillegg til Foretaksregisteret, aktuelt organ til å behandle saker om administrativ overprøving.

Dersom vernet etter foretaksnavneloven knyttes opp til varemerkelovens særpregskrav, vil det være Patentstyrets praksis som legges til grunn. Det vil bli viktig å sikre en enhetlig praksis på dette, noe som vil bli vanskelig dersom to ulike organ skal behandle like problemstillinger. Det kan også hevdes å være lite effektivt å opprettholde kompetanse på dette området i to etater.

Rask saksbehandling er viktig for partene i en konflikt. Dette gjelder særlig her hvor det dreier seg om foretaksnavn som næringsdrivende har en lovpålagt plikt til å bruke. Patentstyret har i dag vesentlig lengre saksbehandlingstid enn Foretaksregisteret, både i førsteinstanssaker og i klagesaker. Dersom behandlingstiden blir betydelig lengre for saker om foretaksnavn ved en overføring til Patentstyret vil brukernes tilbud bli forringet, noe som ikke er i samsvar med målsettingen om å imøtekomme næringslivets behov for kort saksbehandlingstid. Den forholdsvis lange saksbehandlingstiden i Patentstyret er imidlertid begrunnet i særlige forhold (f.eks. at 80 pst. av søkerne er bosatt i utlandet) som ikke gjør seg gjeldende i saker om administrativ overprøving etter firmaloven. Patentstyret estimerer selv en behandlingstid på 6–8 uker for krav om administrativ overprøving på foretaksnavneområdet.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår at behandlingen av krav om administrativ overprøving i første instans og klagesaksbehandling legges til Patentstyret, primært for å sikre en enhetlig praksis i forhold til særpregskravet.

Saksbehandlingsregler for overprøvsordningen

Det er ønskelig at saksbehandlingsregler fremgår klart i foretaksnavneloven. Dersom Patentstyret skal forvalte overprøvsordningen er det naturlig også å se på de aktuelle saksbehandlingsregler på varemerkerettsområdet, forslagene i utkast til lov om varekjennetegn med motiver fra Varemerketredningen II og utkast til ny designlov (Ot.prp. nr. 2 (2002–2003)). Forvaltningsloven gjelder supplerende for behandling i Patentstyrets første avdeling. Forvaltningslovens klageregler gjelder imidlertid ikke for klagesaksbehandlingen i Patentstyret, jf. lov 7. februar 1910 nr 7 om Styret for det industrielle Retsvern § 2. Det er derfor nødvendig å ta inn en rekke saksbehandlingsregler knytte til administrativ overprøving og klage på vedtak i overprøvingssaker i foretaksnavneloven. Det er en målsetting å tilpasse saksbehandlingsreglene slik at interessene til små bedrifter med begrensede ressurser til for eksempel advokathjelp blir ivarettatt. Det er viktig å lage enkle og lett tilgjengelige saksbehandlingsregler i loven. Det er videre viktig at overprøvs- og klageorganet har kompetanse til å prøve alle sider av saken, selv om det ikke skulle gå frem av kravet om administrativ overprøving. Det er grunn til å anta at mindre ressurssterke parter ikke alltid selv vil ta med alle relevante forhold i saken når de fremmer eller forsvarer seg mot et krav om overprøving.

Etter dagens firmalov § 5–1 kan enhver med rettslig interesse, og også departementet, reise søksmål for å få et foretaksnavn kjent ulovlig. Dette bør fortsatt være mulig. Departementet foreslår derfor ikke å gjøre søksmålsadgangen avhengig av at adgangen til administrativ overprøving er benyttet.

Øvrige saksbehandlingsregler for behandling av krav om administrativ overprøving i første avdeling

De foreslåtte reglene for første avdelings behandling av krav om administrativ overprøving bygger på den ordning som foreslås i utkast til ny designlov, jf. Ot.prp. nr. 2 (2002–2003). Det er ventet at forslaget til ny varemerkelov vil bygge på de samme løsningene. Foretaksnavneloven vil slik få egne regler om administrativ overprøving i første avdeling. Saksbehandlingsreglene i forvaltningslovens

kapittel IV og V om enkeltvedtak vil komme til anvendelse, med de særregler som er gitt i foretaksnavneloven § 3–6 og i styreloven. Nærmere omtale av saksbehandlingsreglene for første avdeling gis i særmerknadene til utkast til endringer i § 3–6.

Virkning av vedtak om oppheving av registrering

I høringsnotatets utkast til § 2–8 foreslås det at Patentstyret skal kunne fatte vedtak om å oppheve registrering av foretaksnavnet dersom det finner at et foretaksnavn er registrert i strid med lovens § 2–6, og registreringshindringen fortsatt foreligger. Foretaksregisterloven § 7–1 om retting av feil er gitt tilsvarende anvendelse.

Enkelte av høringsinstansene, bl.a. *Patentstyret* og *NHO*, har tatt opp at dersom ikke Patentstyrets vedtak i en overprøvingssak etterleves, bør sletting av foretaket på nærmere angitte vilkår være en mulig sanksjon.

Etter departementets mening er det ikke aktuelt å sanksjonere vedtak i overprøvingssak med å slette foretaket som sådan. Et foretak er mer enn et kjennetegn. Det driver en løpende næringsvirksomhet, med kreditorer, debitorer, samarbeidspartnere, eiere og andre som det må tas hensyn til. Som eksempel kan nevnes et aksjeselskap som etter 10 års drift endrer sitt navn. Det reises så overprøvingssak mot navneendringen, og det ender med at den som har fremsatt kravet får medhold. En sletting av selskapet vil etter selskaps- og registreringsrettslige regler som utgangspunkt innebære at selskapet anses som opphørt. I andre sammenhenger skjer sletting av de fleste foretaksformer etter en styrt avviklingsprosess, som blant annet skal sikre at alle selskapets kreditorer får dekket sine tilgodehavender. Etter departementets oppfatning vil administrativ sletting av foretak som følge av manglende etterlevelse av Patentstyrets vedtak i overprøvingssak, være en sanksjon som ikke står i forhold til lovbruddets karakter. Dette gjelder særlig sett i forhold til de virkninger en slik ordning vil ha for kreditorer og andre tredjepersoner.

Etter departementets vurdering er det heller ikke aktuelt å pålegge tvangsavvikling som sanksjon overfor foretak som ikke retter seg etter Patentstyrets vedtak i en overprøvingssak. I dag finnes kun regler om tvangsavvikling av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, ikke om andre foretaksformer. Tvangsavvikling forstås for øvrig av skifteretten og avviklingen følger reglene i konkursloven. I Foretaksregisteret registreres det enkelte organisasjonsformer som ikke kan gå konkurs. I forhold til disse foretakene antas tvangsavvikling ikke å være mulig.

Etter departementets vurdering fungerer dagens praksis med å innta påtegning om at foretakets foretaksnavn er ulovlig på firmaattesten brukbart. Departementet er i ferd med å utarbeide en forskrift om illeggelse av løpende tvangsmulkt i tilfelle der et foretak ikke etterkommer Foretaksregisterets pålegg om å inngi melding. En slik tvangsmulkt vil fylle behovet for tvangsmidler mot foretak som ikke retter seg etter vedtak i overprøvingssak.

I forslag til lov om design i Ot.prp. nr. 2 (2002–2003) er hovedregelen at en administrativ oppheving skal ha tilbakevirkende kraft. Registreringen skal anses som ikke å ha eksistert. Den regnes i utgangspunktet som en «nullitet». Regelen er i samsvar med det som er antatt å være gjeldende rett ved ugyldighetssøksmål etter mønsterloven, patentloven og varemerkeloven: Hvis en registrering blir kjent ugyldig av en domstol, får ugyldigheten som hovedregel tilbakevirkende kraft.

Systemet med administrativ overprøving vil bli mindre nyttig for brukerne hvis avgjørelsen om ugyldighet bare får virkning fremover i tid. Blant annet fordi det er foreslått vesentlige begrensninger i forprøvingen ved registreringen, kan behovet for å få fastslått at registreringen er en «nullitet» være større på foretaksnavneområdet (og for design) enn på varemerkeområdet, der systemet med granskning *før* registrering er foreslått videreført. Etter den alminnelige forvaltningsretten foretas det en mer nyansert vurdering når det skal tas stilling til virkningene av ugyldighet. Spørsmålet om oppheving av et forvaltningsvedtak får tilbakevirkende kraft, kan bl.a. bero på om den begunstigede bevisst ga uriktige opplysninger da det opprinnelige vedtaket ble truffet. Formålet med en slik nyansert vurdering er å unngå at ugyldighet får urimelige konsekvenser.

Nærings- og handelsdepartementet har kommet til følgende løsning for rettsvirkninger av vedtak om administrativ overprøving: Et vedtak om at et foretaksnavn er i konflikt med rettigheter i lovens § 2–6, vil føre til at foretaksnavnet må endres. I forhold til foretaksnavnets offentligrettslige funksjoner vil dette få som virkning av foretaksnavnet er ugyldig fra og med vedtakstidspunktet (*ex nunc*). For andre funksjoner (som for eksempel brukt som kjennetegn på vare), vil foretaksnavnet som hovedregel anses som ugyldig med virkning fra registreringstidspunktet (*ex tunc*), dvs. med tilbakevirkende kraft. På grunn av foretaksnavnets spesielle offentligrettslige funksjon kan det ikke regnes som en nullitet. Enhver næringsdrivende er forpliktet til å inneha et foretaksnavn, og dette skal og må benyttes som foretakets offisielle navn, frem til det er endret.

Klage

Nærings- og handelsdepartementet går inn for at avgjørelse i sak om administrativ overprøving kan påklages til Patentstyrets annen avdeling, og at Patentstyrets klageregler skal gjelde for annen avdelings klagebehandling. Departementet har i lovutkastet bygget på de klagesaksbehandlingsregler som foreslås i utkast til ny lov om design.

Departementets forslag avviker her noe fra høringsnotatets, og bygger bl.a. på høringsuttalelser fra Justisdepartementet og Patentstyret. De påpeker at det ikke bør gis saksbehandlingsregler i foretaksnavneloven som avviker fra de som gjelder ved Patentstyrets behandling av innsigelser etter varemerkeloven. For behandling av klagesaker i Patentstyrets annen avdeling kommer i dag ikke forvaltningslovens regler om klage til anvendelse, jf. lov 2. juli 1910 nr. 7 om Styret for det industrielle Rettsvern (styreloven) § 2.

Det vil være en stor fordel for Patentstyret å ha felles saksbehandlingsregler å forholde seg til, så langt det er mulig. Mange av brukerne vil også være de samme, og derfor bør det være felles regler. For andre (og i praksis «sporadiske» brukere) vil det viktigste være at de sammen med vedtakene fra første avdeling i Patentstyret får god informasjon om frister osv. for å klage.

Departementet foreslår at klage må være kommet inn til Patentstyret innen to måneder etter at meldingen om avgjørelsen ble sendt til parten, se lovutkastet § 3–6. Klagefristen på to måneder tilsvarende gjeldende frist etter patentloven, varemerkeloven og mønsterloven. Etter forvaltningsloven § 29 begynner ikke klagefristen å løpe før slik melding er kommet frem til parten og den private parten blir med andre ord ikke skadelidende som følge av forsinkelser i postgangen. Til gjengjeld er forvaltningslovens klagefrist i utgangspunktet vesentlig kortere enn etter § 3–6 (tre uker). Dette burde være tilstrekkelig til å kompensere for at reglene om fristberegning er mindre gunstige for den private parten enn etter forvaltningsloven. At klagefristen begynner å løpe allerede når melding om avgjørelsen sendes fra Patentstyrets første avdeling, innebærer at den private parten kan forholde seg til brevdatoen ved beregningen av fristen. Dette gjør fristberegningen enkel og kan forebygge tvister om spørsmålet.

Departementet har lagt sitt forslag tett opp mot det som er foreslått i ny lov om design, jf. Ot.prp. nr. 2 (2002–2003).

Spørsmålet er så hvilken rolle Patentstyrets første avdeling bør ha ved behandlingen av klagesaker. Den alminnelige bestemmelsen i forvaltningsloven § 33 andre ledd fastsetter at førstein-

stansen skal gå gjennom saken på nytt når det har kommet inn en klage. Hvis førsteinstansen finner klagen begrunnet, kan den oppheve eller endre vedtaket. Denne bestemmelsen gjelder ikke for Patentstyret (se styreloven § 2), og noen tilsvarende regel finnes ikke i lovgivningen om industrielt rettsvern. Klager går direkte til Patentstyrets annen avdeling, uten noen forberedende behandling hos første avdeling.

I tråd med forslaget på designområdet går departementet inn for å gi Patentstyrets første avdeling en viss kompetanse til å oppheve eller endre sitt eget vedtak på grunnlag av en klage. Kompetansen bør dekke tilfellene der det synes klart at det opprinnelige vedtaket er feil. Patentstyrets første avdeling vil med dette kunne sile unna en del opplagte saker for Patentstyrets annen avdeling. Ordningen kan gi Patentstyrets annen avdeling mulighet til i større grad å konsentrere seg om de mer kompliserte og prinsipielle klagesakene. Dette kan bidra til kortere saksbehandlingstid i annen avdeling.

Etter § 3–7 i departementets lovforslag vil Patentstyrets første avdeling ha kompetanse til å trefte vedtak i klagesak, hvis den finner det klart at klagen er begrunnet. Det foreslås ikke at Patentstyret skal ha en *plikt* til å vurdere alle klager, slik ordningen er etter forvaltningsloven (se dens § 33 andre ledd). En slik to-instansbehandling av alle klager antas å være for ressurskrevende. Ordningen kan gå utover arbeidet med søknadsbehandling i første avdeling, og føre til at samlet saksbehandlingstid i en del klagesaker blir lengre enn i dag. Regelen i § 2–9 vil være særlig praktisk i klagesaker der vurderingstemaet er enkelt, men den kan også anvendes i mer komplekse sakstyper der det synes å være gjort klare feil.

Også på noen andre punkter foreslås det en tilnærming til forvaltningslovens klageregler. Det foreslås bl.a. en uttrykkelig lovfesting av at Patentstyret kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen, se til sammenlikning forvaltningsloven § 34 andre ledd annet punktum. Patentstyret kan med dette ta opp både rettslige og faktiske forhold som ikke var fremme under behandlingen i Patentstyrets første avdeling, og som heller ikke er berørt i klagen. Bestemmelsen går lenger enn styreloven § 5 andre ledd, som sier at Patentstyrets annen avdeling ikke er bundet til de «kjensgjerningene» som forelå ved førsteinstansbehandlingen.

Omgjøring av eget tiltak

Etter styreloven § 2 første ledd fjerde punktum gjelder ikke forvaltningsloven kapittel VI for Patentstyrets vedtak. Forvaltningsloven § 35 om omgjøring

av eget tiltak kan derfor ikke anvendes av Patentstyret på foretaksnavneområdet. I utkast til ny lov om design er det foreslått en adgang for Patentstyret til omgjøring av eget tiltak. Adgangen er svært snever, og knytter seg primært til feil ved registrering. I saker etter firmaloven skal Patentstyret ikke være registerfører, og en tilsvarende hjemmel anses derfor som unødvendig.

Forholdet til domstolskontroll av registreringer av foretaksnavn

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til høringsnotatets forslag om at overprøvingsordningen er et frivillig tilbud til de næringsdrivende. Departementet går inn for at den private parten skal kunne velge å angripe registreringen av et foretaksnavn ved administrativ overprøving eller for domstolene.

Muligheten for administrativ overprøving er et frivillig alternativ til søksmål. Departementet mener derfor at det ikke skal være nødvendig å bringe en overprøvingssak inn for Patentstyret før det kan

reises søksmål om samme forhold. Klageretten trenger ikke å være brukt før registrering angripes for domstolene.

Det er imidlertid nødvendig å ha regler som sikrer at det ikke løper parallelle saker for Patentstyret og domstolene. I tråd med ordning i utkast til ny designlov foreslår departementet at den som har fremmet overprøvingssak ikke kan reise søksmål om ugyldighet mens saken pågår for Patentstyret (gjelder behandling i både første og annen avdeling). Dersom overprøvingssak er reist for Patentstyret, og en annen part går til søksmål ved domstolene for samme spørsmål, må Patentstyret utsette behandlingen til saken er avgjort.

Søksmålsadgangen vil etter forslaget videre stå åpen hvis et krav om administrativ overprøving trekkes, eller avgjørelsen fra Patentstyrets første avdeling ikke påklages.

Patentstyret kan etter forslagets § 3–6 fjerde ledd og § 3–7 femte ledd avvise et krav om administrativ overprøving eller klage. Det kan ikke reises søksmål mot Patentstyret for å få opphevet avvisningsvedtaket.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

8.1 Offentlig forvaltning

I 2001 ble det registrert 34 519 meldinger vedrørende foretaksnavn. Dersom registreringskontrollen begrenses som foreslått i kapittel 7, vil den totalt sett kreve noe mindre ressurser og slik bli noe mindre kostnadskrevende for Foretaksregisteret. Foretaksregisteret estimerer at det gjennomsnittlig benyttes 2,45 minutter per melding til kontroll av særpreg og/eller forvekselbarhet. Totalt vil endringene i registreringskontrollen innebære en effektiviseringsgevinst på ca. ett årsverk.

Ettersom særpreg og relative hindre ikke skal kontrolleres ved registrering, vil det ikke kunne klages på slike forhold. Statistisk sett knytter ca. 80 pst. av klagesakene til Foretaksregisteret seg til denne type forhold. På bakgrunn av dette forventes en reduksjon i antall klagesaker til Foretaksregisteret med ca. 225 (basert på Foretaksregisterets statistikk for år 2001). Dette utgjør en besparelse i Foretaksregisteret på ca. ett årsverk. De foreslåtte endringene innebærer også at antall klagesaker for departementet reduseres med ca. 70 pst., fra ca. 100 til ca. 30 pr. år. Departementets arbeidsbyrde vil imidlertid ikke reduseres tilsvarende, da det vil være de enklere klagesakene som forsvinner.

Opphør av kontrollen av relative registreringshindre vil innebære at det vil kunne registreres forvekselbare foretaksnavn. Antall krav om administrativ overprøving ved rettighetskonflikter ventes derfor å bli større enn antall klagesaker om dette i dag. Det er imidlertid vanskelig å fastlå omfanget. Dels vil det avhenge av de næringsdrivendes egen aktivitet for å unngå konflikter i forkant av registreringen, og dels vil omfanget avhenge av i hvilken grad partene selv løser konflikter. Det er i den sammenheng viktig å tilrettelegge for gode søkemuligheter i Foretaksregisteret og i varemerkeregisteret.

Departementet foreslår å legge ordningen med administrativ overprøving til Patentstyret. Det innebærer at dette organet får en ny type saker til behandling. Innholdet i vurderingen vil imidlertid være kjent for Patentstyret, og de foreslåtte saksbehandlingsreglene er i hovedtrekk basert på de regler som Patentstyret forholder seg til i dag. Ordningen medfører likevel nye administrative og økono-

miske byrder for Patentstyret. Ordningen med administrativ overprøving foreslås å være gebyrfinansiert, innenfor et selvfinansieringsprinsipp, slik at gebyrene dekker den løpende driften av overprøvingsordningen. Det vil være et mål at ordningen gjøres så kostnadseffektiv som mulig, innenfor rammen av faglig forsvarlig saksbehandling.

Patentstyret har, på bakgrunn av erfaringer fra Foretaksregisteret og fra varemerkeområdet, anslått en saksmengde på ca. 700 saker. Sakene antas å kreve totalt sett ca. 3 dagsverk, dvs. i alt 7–8 årsverk. Dette vil gi et gebyr på ca. kr. 5 000 pr. overprøvingssak. Det vil bli vurdert om det skal innføres en ordning der det vil være gratis å fremsette krav om administrativ overprøving i den første perioden etter registreringen. Departementet vil komme nærmere tilbake til dette i forskriftsarbeidet. Det vil i tillegg komme noen kostnader knyttet til oppstart, som for eksempel tilrettelegging av data-systemer, administrative rutiner, kompetanseoppbygging osv.

8.2 Næringslivet

En begrenset registreringskontroll forutsettes å bidra til en litt kortere gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Foretaksregisteret, og som sådan gi en positiv effekt for de registreringspliktige.

Valgfriheten mht. til foretaksnavn blir større når kravet til særpreg fjernes. Det er ikke mulig å tallfeste hvor mange foretak som har opplevd særpregskravet som et problem, men tilbakemeldingene til departementet viser at det for mange er et stort ønske om større frihet til å kunne velge et navn uten særpreg (se kapittel 7.2.2).

En begrenset registreringskontroll som foreslått pålegger de næringsdrivende et noe større ansvar for å ivareta sine rettigheter (se kapittel 7.2.3). Ordningen forutsetter at næringsdrivende som ønsker størst mulig grad av sikkerhet, selv søker opp og vurderer om det foreligger forvekselbare foretaksnavn og varemerker i forkant av registrering. I dag har en stor del av norske bedrifter tilgang til Internett. Det er mulig å søke på foretaksnavn i Foretaksregisteret, og det vil bli tilrettelagt for søk i va-

remerkeregisteret. Departementet vil, før lovens ikrafttredelse, vurdere om det er behov for forbedringer i søkeverktøy mv. i forhold til de nye rammebetingelsene, slik at det tilrettelegges best mulig for at foretakene kan ivareta sitt ansvar. I tillegg vil andre offentlige servicetiltak være aktuelle, for eksempel tilrettelegging av telefontjenestene i Brønøysundregistrene og Patentstyret for å bistå alle brukerne, også de som ikke har Internetttilgang.

Kjennetegnsinnehavere vil måtte ta et større ansvar selv for å ivareta sine rettigheter (se kapittel 7.4). Dette vil kunne føre til at de næringsdrivende, i større grad enn etter dagens ordning, selv løser rettighetskonflikter seg i mellom. En ordning med administrativ overprøving finansiert ved gebyr vil medføre at det blir noe dyrere for dem som ønsker å få prøvd rettighetskonflikter, sammenlignet med

dagens ordning der dette kontrolleres ved registrering. Bruk av ordningen vil imidlertid være et billigere alternativ enn domstolsprøving. Kostnadene vil først og fremst komme på dem som har et foretaksnavn eller varemerke av verdi. Det vil med overveiende sannsynlighet oppstå flere rettighetskonflikter som følge av endringene i registreringskontrollen. Hvordan disse konfliktene vil fordele seg på de ulike alternativene for konfliktløsning er det ikke mulig å tallfeste nå.

For øvrig vil forslagene gi økt harmonisering med varemerkeretten, bl.a. gjennom felles klageorgan for rettighetskonflikter og felles særpregsvurdering, noe som totalt sett vil gi enklere regelverk og mer forutsigbare rammebetingelser på kjennetegnssrettsområdet.

9 Overgangsbestemmelser

Etter departementets vurdering bør endringene i fimaloven få anvendelse på registreringsmeldinger som er mottatt i Brønnøysundregistrene *etter* lovens ikrafttredelse, og for foretaksnavn som blir registrert på grunnlag av slike søknader. De nye bestemmelsene legger et større ansvar for undersøkelse hos den næringsdrivende selv, og dette kan ikke forutsettes å være foretatt i de meldingene som er innkommet etter at den nye loven er trådd i kraft.

Det nye systemet for administrativ overprøving etter lovens kapittel 3 har sammenheng med forsla-

get om å fjerne forprøving av relative registreringshindre. Det nye overprøvingssystemet bør derfor bare gjøres gjeldende for de registreringsvedtakene som er gjort etter de nye reglene, dvs. vedtak på grunnlag av meldinger innkommet etter at den nye loven er trådd i kraft.

Dersom det oppstår en konflikt om forvekselbarhet mellom et foretaksnavn registrert etter dagens bestemmelser og et foretaksnavn registrert etter de nye bestemmelsene, må varemerkelovens særpregskrav legges til grunn for vurderingen.

10 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1–1

For å få samlet reglene om registrering, er andre ledd siste punktum (henvisning til foretaksregisterloven) foreslått flyttet til ny § 2–7, se merknad til denne.

Firmalovens § 1–1 tredje ledd gir bestemmelser om *sekundære forretningskjennetegn*. Disse får ikke vern gjennom ibruktagelse eller registrering, men først når de er *innarbeidet*, dvs. når de er godt kjent innen vedkommende omsetningskrets som særlig kjennetegn for et foretak. § 3–1 første ledd skal derfor ikke komme til anvendelse for sekundære forretningskjennetegn.

Vilkåret for vern for sekundære forretningskjennetegn er således det samme som det varemerkeloven setter for vern for uregistrerte varemerker, og i praksis vil et innarbeidet sekundært forretningskjennetegn normalt også være et innarbeidet varemerke eller annet varekjennetegn. Når det er godt kjent innen vedkommende omsetningskrets som særlig kjennetegn for et foretak, vil det gjerne også være godt kjent som særlig kjennetegn for foretakets varer eller tjenester. Det er i denne situasjon lite hensiktsmessig om det gjelder ulike regler for innarbeidede sekundære forretningskjennetegn og innarbeidede varekjennetegn. For å få vern mot forvekselbare foretaksnavn må det sekundære forretningskjennetegn ha særpreg, se § 3–2 første ledd.

§ 3–1 andre ledd om *opphør av vernet* er også foreslått unntatt i § 1–1 tredje ledd. Slik anvendelse ville føre til at vernet for et innarbeidet forretningskjennetegn opphører «fra den dag faktisk bruk opphører», mens regelen for de innarbeidede varemerker, som ikke er eksplisitt uttalt i gjeldende varemerkelov, er at vernet varer så lenge kjennetegnet *faktisk er godt kjent* i omsetningskretsen som særlig kjennetegn for noens varer. For at bestemmelsen skal harmonisere med varemerkeretten er det nå tatt inn en passus om at kjennetegnet er innarbeidet *når og så lenge* det er godt kjent i omsetningskretsen.

De foreslåtte endringene i § 1–1 tredje ledd er en oppfølging av et forslag i NOU 2001:8 «Lov om varekjennetegn med motiver fra Varemerkeutredningen II». Forslaget er tatt inn for å oppnå bedre

harmonisering med bestemmelsene i varemerkeloven. I utredning foreslås det også et unntak for kapittel IV. Endringene denne passusen knytter seg til er imidlertid ikke foreslått her, se omtale i kapittel 6.3.1, og unntaksbestemmelsen er følgelig ikke tatt med.

Til § 2–1

Den foreslåtte endringen i denne bestemmelsen innebærer at kravet til særpreg oppheves og erstattes med et krav om at et foretaksnavn ikke kan være identisk med et eldre registrert foretaksnavn. Kravet «identisk» ligger nært opp til kravet i firmaloven av 1890 § 10, kravet i den danske lov 18. februar 1994 om erhvervsdrivende virksomheder § 6 og kravet som er foreslått i den svenske firmaloven, se SOU 2001:26.

Det er ikke et vilkår for registrering at foretaksnavnet skiller seg fra foretaksnavn/sekundære forretningskjennetegn som er tatt i bruk, men ikke registrert. Foretaksregisteret har ikke mulighet til å avdekke uregistrerte foretaksnavn eller sekundære forretningskjennetegn. Innehavere av foretaksnavn med eldre rett som er tatt i bruk, men ikke registrert, vil kunne påberope seg vern etter § 2–6 nr. 4 overfor parten, ved krav om overprøving til Patentstyret etter §§ 3–6 flg., eller ved sak for domstolene.

Kravet om at foretaksnavn ikke kan være identiske må tolkes bokstavlig. Et tall eller en bokstav vil være tilstrekkelig til å skille ellers like foretaksnavn. Ortografiske tegn, dvs. komma, punktum eller lignende vil imidlertid ikke ha tilstrekkelig adskillende evne. Likt med identiske foretaksnavn regnes også foretaksnavn som bare adskiller seg ved et prefiks eller suffiks som angir selskapsformen. For enkeltpersonforetak ser man bort fra innehaverens slektsnavn.

Et foretaksnavn må bestå av minimum tre bokstaver. Det er ikke noe krav om at de tre bokstavene må ha et meningsbærende innhold eller utgjøre et ord. Bokstavene må ikke være sammensatt på en slik måte at de er egnet til å forveksles med forkortelsene for selskapsformene etter § 2–2. Det vil bli ansett som villedende, og kan derfor nektes etter § 2–3. Dagens praksis med å godta foretaksnavn

som inneholder ortografiske tegn, så langt dette ikke hindrer elektronisk søk, videreføres. Dette innebærer at bindestrek, skråstrek, apostrof, parenteser, tegnene & og § samt matematiske tegn godtas som del av foretaksnavn. Slike elementer vil som nevnt i forrige avsnitt ikke ha adskillende evne.

Opphevelse av kravet om at et foretaksnavn må ha særpreg medfører ikke endring i særpreg som vilkår for å få vern mot lignende foretaksnavn og andre kjennetegn, herunder sekundære forretningskjennetegn og varemerker. Se for øvrig § 3–1 og merknadene til denne bestemmelsen.

Det tidligere tredje ledd om geografiske navn er blitt nytt andre ledd, og endret ved at «land» er føyd til og passusen «og lignende områder» fjernet. Den skjønsmessige delen av bestemmelsen er fjernet for å gjøre det mulig å kontrollere kravet maskinelt. Forbudet omfatter nå de geografiske områdene der friholdelsesbehovet synes størst. Forbudet gjelder som i dag bare i de tilfellene der de geografiske navnene blir brukt som foretaksnavn alene.

Til § 2–6

Bestemmelsens nr. 4 foreslås omformulert ved at det presiseres i lovteksten at foretaksnavnet ikke må være egnet til forveksling med et varekjenntegn som er vernet etter varemerkeloven, eller et foretaksnavn som har vern etter foretaksloven. Dette innebærer ingen realitetsendring.

Til § 2–7

Bestemmelsen er ny og regulerer omfanget av registerførerens (Foretaksregisteret) kontrollplikter. Registerføreren skal kontrollere om foretaksnavnet skiller seg fra allerede registrerte foretaksnavn, jf. § 2–1. Videre skal registerfører kontrollere at vilkårene i §§ 2–2 til 2–5 (absolutte registreringshindre) er oppfylt.

Registerføreren skal ikke lenger vurdere om det foreligger krenkelse av rettigheter etter firma-loven § 2–6, dvs. heller ikke om det foreligger forvekselbart foretaksnavn eller varemerke etter § 2–6 nr. 4, se omtale i kapittel 7.3.3. Dette presiseres i første ledd, andre setning. Dette innebærer en overføring av ansvar på de næringsdrivende. De næringsdrivende må være mer oppmerksomme før registrering dersom de ikke vil risikere å krenke andres rettigheter. De må selv søke opp lignende foretaksnavn og varemerker mv.

Saksbehandlingen ved registrering, herunder eventuell klage på registreringsvedtaket, skal som i dag følge foretaksregisterloven, jf. forslag til andre ledd.

Til § 3–1

Første ledd i bestemmelsen er uendret. Rett til foretaksnavn kan oppnås ved registrering eller ved bruk.

Andre ledd er nytt og angir omfanget for vernet av rettighetene til et foretaksnavn som er oppnådd ved ibruktakelse eller registrering etter første ledd. Opphevelse av særpregskravet i nåværende § 2–1 og fjerning av kontrollen mot rettigheter etter § 2–6 vil innebære at rett til foretaksnavn i seg selv kun gir vern mot registrering eller bruk av yngre *identiske* firma. Dette er en enerett med meget begrenset omfang.

Tidligere andre ledd er blitt nytt tredje ledd.

Til § 3–2

Bestemmelsen angir, som etter gjeldende rett, fir-mavernets omfang, men er endret på flere punkter.

Første ledd er nytt. Her foreslås det tatt inn en bestemmelse om at særpreg er et vilkår for å få et mer omfattende kjennetegnsrettslig vern for et foretaksnavn. Innholdet i særpregskravet foreslås endret slik at det blir i samsvar med det som gjelder for varemerker, jf. varemerkeloven § 13. Dette vil i praksis si at bare de foretaksnavn som oppfyller særpregskravet i varemerkeloven kan få vern mot lignende foretaksnavn og mot lignende eller identisk varemerke.

Andre ledd består av elementer fra tidligere første og andre ledd, og angir omfanget av vernet for et registrert eller ibruktatt foretaksnavn som oppfyller særpregskravet i første ledd. Et slikt foretaksnavn vil ha vern mot identiske varemerker, og mot lignende foretaksnavn og varemerker dersom det er egnet til å forveksles med slike. Det vil videre ha vern mot identiske foretaksnavn etter § 3–1. Dersom de konkurrerende kjennetegnene ikke er identiske, må det som i dag foretas en sammensatt vurdering av kjennetegnslikheten. I tillegg til særpregsgrad vil det fortsatt legges vekt på ordlikhet, herunder skriftbilde, den uttale navnet vil få og forstillingsbildet i sin helhet.

De foreslåtte endringene innebærer at område-avgrensningen av vernet oppheves. Identiske foretaksnavn, eller foretaksnavn som er forvekselbare etter andre ledd, vil ikke kunne brukes samtidig, selv om foretakene driver virksomhet i forskjellige geografiske områder (med mindre det foreligger samtykke, jf. § 2–6).

Til § 3–6

I §§ 3–6 til 3–8 reguleres den nye ordningen med

administrativ overprøving i Patentstyret. Det er gitt utfyllende bestemmelser om saksbehandlingen. Forvaltningsloven gjelder ikke ved behandling i Patentstyret, og det er vanlig å løse dette i særlovgivningen (se for eksempel Ot.prp. nr. 2 (2002–2003) om lov om design). Ordningen samsvarer så langt det er mulig med forslaget til ny designlov.

Bestemmelsen i § 3–6 er ny og gjelder innlevering og behandling av krav om administrativ overprøving.

I første ledd reguleres uttømmende hvem som kan fremme krav om administrativ overprøving og hva det kan fremmes krav om. Patentstyret kan ikke selv sette i gang en overprøvingssak. Kravet skal fremmes for Patentstyret innen tre år etter at registreringsvedtaket er truffet. Alle registreringsvedtak blir kunngjort på Brønnøysundregistrenes nettsted samme dag.

Det er ikke gitt regler om adgang til fristoppreisning. Departementet finner at på grunn av den lange fristen for å kreve administrativ overprøving, er det et svært begrenset behov for dette. Det legges avgjørende vekt på hensynet til den andre part og til forutberegnelighet.

Andre ledd gjelder innlevering og utforming av kravet om administrativ overprøving. Etter forslaget skal kravet om overprøving innleveres skriftlig til Patentstyret. Det skal oppgi navnet og adressen til den som har satt frem kravet, se andre ledd nr. 1. Foretaksnavnet som ønskes overprøvd må alltid oppgis, sammen med organisasjonsnummeret til foretaket som har dette navnet. Dette er nødvendig for å sikre sikker identifikasjon av foretaket. Andre opplysninger (som adresse m.m.) er ikke nødvendig.

Etter andre ledd nr. 3 skal klager oppgi hvilke «grunner» kravet bygger på. Et krav om administrativ overprøving må begrunnes i at rettigheter hjemlet i § 2–6 er krenket, for eksempel at foretaksnavnet er forvekselbart med et allerede registrert foretaksnavn. Det må opplyses om hvilke foretaksnavn, varemerke, slektsnavn eller lignende som hevdes å være krenket. Nærmere begrunnelse er ikke nødvendig. Det kan ikke anføres grunner som knytter seg til det som skal kontrolleres av Foretaksregisteret ved registreringen, jf. § 2–7 første ledd. Eventuelle feil ved registreringen må påklages til Foretaksregisteret etter bestemmelsene i foretaksregisterloven § 9–1.

Plikten etter andre ledd nr. 4 til å innlevere dokumentasjon gjelder bare i den grad det er «nødvendig». Blir det for eksempel vist til at et forvekselbart varemerke allerede er registrert, må den som setter frem påstanden dokumentere sin rett til varemerket.

Etter tredje ledd skal den som krever overprøving betale en avgift. Ordningen skal være selvfinansierende. Avgiften vil bli nærmere regulert i forskrift.

Etter fjerde ledd skal Patentstyret gi den som fremsetter et krav om administrativ overprøving som ikke oppfyller vilkårene i andre ledd, anledning til å rette opp manglene.

Femte ledd gir en lignende regel som i forvaltningsloven § 33 tredje ledd, som gjelder ved klage på enkeltvedtak. Bestemmelsen pålegger Patentstyret snarest mulig å gi innehaveren av det registrerte foretaksnavnet melding om overprøvingsskravet med en rimelig frist for uttalelse. Meldingen må angi hva saken dreier seg om og inneholde en kopi av kravet om overprøving. Av styreloven § 9 og forvaltningsloven § 17 kan det følge en plikt til å sende også andre dokumenter til partene for uttalelse etter hvert som de kommer inn til Patentstyret.

Blir det innlevert flere krav om administrativ overprøving av samme registrering, følger det av sjette ledd at Patentstyret kan slå sakene sammen til én sak. Bestemmelsen vil først og fremst være aktuell hvis sakene reiser parallelle problemstillinger. En sammenslåing kan da rasjonalisere saksbehandlingen hos Patentstyret. De ulike partenes argumenter for oppheving kan supplere hverandre, slik at sjansen for å nå frem blir større. Sakene kan ikke slås sammen hvis en part kommer med saklige innvendinger mot dette. En slik saklig innvending kan være at en mulig forsinkelse forårsaket av at den ene saken må vente på den andre, kan skape særlige problemer for parten. For at partene skal ha mulighet til å komme med innvendinger, må de varsles i forkant om at Patentstyret tar sikte på felles behandling, og de må gis en kort frist for uttalelse.

Patentstyret trenger ikke å holde seg innenfor grunnlagene og argumentene som er anført av partene. Dette følger av sjuende ledd. Det er som utgangspunkt ikke meningen at Patentstyret skal ha noen plikt til å gjøre undersøkelser utenfor de anførte forholdene. Det kan imidlertid være at Patentstyret ser relevante forhold som ikke har vært hevdet av partene, og disse skal i så fall inntas i vurderingen. Dette er viktig for å ivareta hensynene til parter med liten kjennskap til varemerke- og foretaksnavneretten.

Hvis nye forhold trekkes inn i saken, må Patentstyret varsle partene, jf. styreloven § 9 og forvaltningsloven § 17.

Åttende ledd inneholder uttømmende regler om innsynsrett. De generelle reglene i offentlighetsloven vil ikke gjelde. Reglene bygger på syste-

met som gjelder for de øvrige sakstypene i Patentstyret (varemerke, patent, design). Dette er viktig av hensyn til saksbehandlingen i Patentstyret. I praksis vil denne ordningen gi om lag samme resultat som om offentlighetslovens regler ble gjort gjeldende. Vi viser ellers til vurderingen som er lagt til grunn for forslaget til ny designlov (Ot.prp. nr. 2 (2002–2003)).

I niende ledd gis det bestemmelser om rettsvirkningene av Patentstyrets vedtak i overprøvings-saken. Et vedtak om å oppheve registreringen av foretaksnavn fordi det er i konflikt med rettigheter etter foretaksnavneloven § 2–6, vil føre til at foretaksnavnet må endres. I forhold til foretaksnavnets offentligrettslige funksjoner vil dette få som virkning at foretaksnavnet er ugyldig fra og med vedtakstidspunktet (*ex nunc*). For andre funksjoner (som for eksempel brukt som kjennetegn på vare), vil foretaksnavnet som hovedregel anses som ugyldig med virkning fra registreringstidspunktet (*ex tunc*), dvs. med tilbakevirkende kraft. På grunn av foretaksnavnets spesielle offentligrettslige funksjon kan det ikke regnes som en nullitet. Enhver næringsdrivende har plikt til å ha et foretaksnavn, og dette skal benyttes som foretakets offisielle navn i offentligrettslige sammenhenger frem til foretaket på lovlig måte har endret foretaksnavnet sitt. Foretakene er forpliktet til å gjøre dette snarest, men tidsbruken vil avhenge noe av foretakstypen. Vi viser ellers til den generelle drøftingen av virkninger av vedtak om oppheving av registrering i kapittel 7.5.2.2.

Til § 3–7

Bestemmelsen er ny og fastsetter at partene kan klage på vedtak i sak om overprøving etter § 3–6 til Patentstyrets annen avdeling. Den som har fremsatt krav om administrativ overprøving kan også klage dersom kravet blir avvist fra realitetsbehandling. Klageretten i innsynssaker omfatter både avgjørelser i saker der det er bedt om innsyn, og i saker der det er bedt om hemmelighold av forretningshemmeligheter. Bestemmelsen inneholder regler om klageadressat og frist for klage, og det stilles også visse *formkrav* til klagen. Departementets forslag til regler om formkrav er utformet med utgangspunkt i forvaltningsloven § 32.

Første ledd annet punktum fastsetter at klagen må være kommet inn til Patentstyret innen to måneder etter at meldingen om avgjørelsen ble sendt til parten. Dette er en annen løsning enn den som følger av forvaltningsloven § 29 om frist for klage på enkeltvedtak. Etter forvaltningsloven § 29 be-

gynner ikke klagefristen å løpe før slik melding er kommet frem til parten, og den private parten blir med andre ord ikke skadelidende som følge av forsinkelser i postgangen. Til gjengjeld er forvaltningslovens klagefrist i utgangspunktet vesentlig kortere enn etter § 3–6 (tre uker). At klagefristen begynner å løpe allerede når melding om avgjørelsen sendes fra Patentstyrets første avdeling, innebærer at den private parten kan forholde seg til brevdatoen ved beregningen av fristen. Dette gjør fristberegningen enkel og kan forebygge tvister om spørsmålet. Det vises her til omtale i kapittel 7.5.2.

Det er en stor fordel for Patentstyret å ha felles saksbehandlingsregler for de ulike fagområdene de behandler, så langt det er mulig. Mange av brukerne vil være de samme, og også derfor bør det være felles regler. For andre (og i praksis «spora-diske» brukere) vil det viktigste være at de sammen med vedtakene fra første avdeling i Patentstyret får god informasjon om frister osv. for å klage. Departementet har lagt sitt forslag tett opp mot det som er foreslått i ny lov om design.

Etter tredje punktum skal klagen oppgi klagerens navn og adresse, avgjørelsen det klages over og hvilken endring som ønskes i avgjørelsen. Det stilles videre krav om at klagen skal begrunnes. Departementet understreker at det ikke skal stilles strenge krav til begrunnelsen.

Andre ledd fastsetter at det skal betales fastsatt klageavgift. Avgiften skal dekke Patentstyrets kostnader, og vil bli regulert i forskrift.

Bestemmelsene i tredje ledd flg. innebærer en tilnærming til forvaltningsloven §§ 33 og 34 om behandling av klage. Tredje ledd pålegger Patentstyret å varsle eventuelle motparter snarest mulig etter at klagen er mottatt.

Fjerde ledd gir Patentstyrets første avdeling kompetanse til å oppheve eller endre sin avgjørelse om de finner klagen godt begrunnet. Forutsetningen er at de formelle klagevilkårene er oppfylt. Klagen må gjelde en type avgjørelse som kan påklages, og den må være innlevert og utformet i samsvar med bestemmelsene i første ledd. Bestemmelsen pålegger ikke Patentstyrets første avdeling å foreta en grundig formell kontroll av alle klager som kommer inn. Er det for eksempel tvilsomt om vilkårene for klage er oppfylt, kan saken i sin helhet overlates til annen avdeling. Første avdeling har heller ingen plikt til å foreta en realitetsvurdering av alle innleverte klager. Bestemmelsen gir samlet sett større fleksibilitet enn det som ville følge av forvaltningsloven § 33. Se nærmere omtale i kapittel 7.5.2.

En part som er misfornøyd med første avdelings omgjøringsvedtak, kan påklage det til Patentstyrets annen avdeling etter § 3–7.

Hvis det opprinnelige vedtaket ikke blir opphevet eller endret av Patentstyrets første avdeling, skal klagen sendes til Patentstyrets annen avdeling for behandling. Gir Patentstyrets første avdeling en uttalelse til annen avdeling, skal en kopi sendes til partene, se til sammenlikning forvaltningsloven § 33 fjerde ledd annet punktum.

Etter femte ledd skal klageren gis en rimelig frist for uttalelse og mulighet for eventuell retting hvis de formelle klagevilkårene etter §§ 3–6 og 3–7 ikke er oppfylt, for eksempel fordi klagen ikke er begrunnet. Patentstyrets annen avdeling må undersøke om klagevilkårene er oppfylt, selv om første avdeling allerede har tatt stilling til spørsmålet. Dette svarer til regelen i forvaltningsloven § 34 første ledd annet punktum om at klageinstansen ikke er bundet av at førsteinstansen har ansett vilkårene for klage som oppfylt.

Sjette ledd pålegger Patentstyrets annen avdeling å «foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til». Dette innebærer at partens anførsler skal være forsvarlig utredet og vurdert før klagen avgjøres. Bestemmelsen tar ikke sikte på å endre omfanget av annen avdelings utrednings- og veiledningsplikt sammenliknet med gjeldende rett på området for immaterialretten, men det understrekes at en stor del av de foretak som registrerer sitt foretaksnavn er små bedrifter med begrensede ressurser til juridisk bistand og at veiledningen må tilpasses deretter.

Patentstyret kan som utgangspunkt også ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen. Trekkes nye forhold inn i saken, skal partene gis mulighet til å uttale seg før saken avgjøres, se styrelsen § 9 og forvaltningsloven § 17.

Patentstyret kan også vurdere registreringen opp mot absolutte registreringshindre, selv om slike forhold ikke kan bringes inn for Patentstyret til separat overprøving.

Sjuende ledd inneholder en bestemmelse om innsynsrett. Se omtale av tilsvarende bestemmelse i § 3–6.

Henvisningen til § 3–6 åttende ledd innebærer at også retten til å klage etter § 3–7 første ledd i saker om dokumentinnsyn, skal gjelde tilsvarende. Hvis det er Patentstyrets annen avdeling som har truffet avgjørelsen i saken om innsyn i klagedokumentene, behandles klagen av overordnet organ (Nærings- og handelsdepartementet).

Til § 3–8

Paragrafens første og andre ledd skal hindre parallelle saker for Patentstyret og domstolene.

Etter første ledd skal Patentstyret utsette be-

handlingen av sak om administrativ overprøving hvis det er reist søksmål om samme registrering. Den administrative saken skal utsettes selv om den som har bedt Patentstyret om oppheving er en annen enn den som har reist søksmålet, og selv om det rettslige grunnlaget som er anført i den administrative saken er et annet enn i søksmålet. Det kan forekomme at krav om administrativ overprøving allerede er fremsatt når søksmål reises. I slike tilfeller kan det være mest hensiktsmessig å stille den administrative overprøvingssaken i bero, i stedet for å avvise den. En slik løsning gjør det mulig å sette i gang behandlingen av den administrative saken igjen hvis søksmålet for eksempel blir trukket. Å avvise en overprøvingssak i slike tilfeller ville kunne ha negative konsekvenser for den saksøkte part/tredjepart, for eksempel fordi fristen for å begjære overprøving er gått ut på det tidspunkt saksøker trekker sitt søksmål.

Etter andre ledd kan den som har fremmet krav om administrativ overprøving ikke samtidig reise søksmål om at hans rettigheter etter § 2–6 er krenket. Søksmålsadgangen står igjen åpen når Patentstyret har avsluttet behandlingen av den administrative saken, jf. formuleringen «mens saken pågår for Patentstyret». Dette vil være tilfellet hvis kravet om administrativ overprøving blir trukket tilbake, hvis det foreligger en avgjørelse fra Patentstyrets første avdeling og klagefristen er utløpt, eller hvis en eventuell klage er avgjort. Det er ikke et søksmålsvilkår at klageretten er uttømt. (Se likevel omtale av fjerde ledd om søksmål på grunnlag av vedtak i Patentstyret).

Det kan være betenkelig å hindre *tredjepersoners* tilgang til domstolene mens Patentstyret behandler kravet om overprøving. Andre ledd kommer derfor bare til anvendelse når stevning inngis av samme person som har fremmet overprøvingskravet for Patentstyret. Reiser en tredjeperson søksmål om rettighetene til et foretaksnavn, følger det av første ledd at Patentstyret skal stanse behandlingen av den administrative saken.

Løsningen harmonerer med forslaget til ny lov om design.

Blir det inngitt stevning i strid med andre ledd, skal domstolen avvise saken.

Etter tredje ledd kan en avgjørelse om å avvise eller avslå krav om administrativ overprøving eller klage, ikke bringes inn for domstolene. I disse tilfellene virker det mest hensiktsmessig at den private parten reiser ugyldighetssøksmål etter foretaksnavneloven § 5–1. Den samme løsningen er foreslått i utkastet til ny designlov, og i varemerketredningen II for så vidt gjelder de tilsvarende avgjørelsene på varemerkeområdet.

Den som har fått registreringen av sitt foretaksnavn opphevet i en avgjørelse fra Patentstyret etter § 3–6, kan reise søksmål på grunnlag av avgjørelsen. Adgang til søksmål forutsetter at klageadgangen etter § 3–7 er benyttet, og at Patentstyrets annen avdeling har sluttbehandlet klagen. Kravet om at klageadgangen må være benyttet innebærer at søksmål på grunnlag av avgjørelsen i Patentstyret er utelukket dersom klagefristen har løpt ut. Patentstyrets avgjørelser i innsynssaker er ikke omfattet av bestemmelsen.

Overgangsbestemmelser

Endringene i fimaloven får kun anvendelse på registreringsmeldinger som er mottatt i Brønnøysundregistrene etter lovens ikrafttredelse, og for foretaksnavn som blir registrert på grunnlag av slike søknader. Se for øvrig omtale i kapittel 9.

Øvrige endringer

For øvrig er terminologien endret ved at lovens bruk av «firma» gjennomgående er erstattet med

«foretaksnavn». Tilsvarende endring er foreslått i andre lovbestemmelser der begrepet «firma» benyttes som betegnelse på det offisielle navn på en næringsdrivende juridisk person og/eller kjennetegn for et enkeltpersonforetak. For at språket skal bli best mulig er uttrykket «navn» benyttet i bestemmelser der det likevel klart fremgår at det er foretaksnavnet det er tale om. Uttrykket å «tegne sitt firma» er ikke endret.

Begrepet «enkeltpersonforetak» er endret med «enkeltpersonforetak». Dette er gjort for å få betegnelsen kjønnsnøytral og i samsvar med straffeloven § 48 a.

I overskriftene er romertall erstattet av arabertall.

Nærings- og handelsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn mv.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn mv. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn mv.

I

I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (fimaloven) gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. (foretaksnavneloven)

Uttrykkene «firma», «firmaet» og «firmaer» erstattes med uttrykkene «foretaksnavn», «foretaksnavnet» og «foretaksnavn» i følgende bestemmelser: § 2–2 første, andre (2 steder), tredje, fjerde, femte, sjette, sjuende, åttende og niende ledd, § 2–3, § 2–4 første og andre ledd (2 steder), § 2–5, § 3–3 første og andre ledd (3 steder), § 3–4, § 3–5 første (3 steder) og andre ledd, § 4–1 første og andre ledd (3 steder), § 4–2 første og andre ledd (6 steder), § 5–1, § 5–2, § 6–1, § 6–2 første ledd og § 7–1 første ledd (2 steder).

Uttrykket «foretakets firma» skal erstattes med uttrykket «foretaksnavn» i § 2–2 niende ledd.

Uttrykket «enkeltmannsforetak» erstattes med uttrykket «enkeltpersonforetak» i følgende bestemmelser: § 2–2 første ledd og § 2–4 første ledd.

Uttrykket «firmainnehaveren» skal erstattes med «innehaveren av et foretaksnavn» i § 7–1 annet ledd.

Uttrykket «foretaksregisteret» skal erstattes med «Foretaksregisteret» i § 5–1.

Kapittel I Overskriften skal lyde:

Kapittel 1. Innledende bestemmelser.

§ 1–1 skal lyde:

En næringsdrivende kan få enerett til *foretaksnavn* og eventuelle andre forretningskjennetegn etter bestemmelsene i denne lov.

Med *foretaksnavn* menes det offisielle navn på en næringsdrivende juridisk person og kjenneteg-

net for et *enkeltpersonforetak*. En juridisk person skal i rettergang og overfor offentlig myndighet betegnes med sitt *foretaksnavn*. For *enkeltpersonforetak* nyttes innehaverens personnavn. Retten til *foretaksnavnet* oppnås ved at det tas i bruk her i riket som navn på foretaket eller registreres, jfr. § 3–1.

For sin virksomhet kan et næringsdrivende foretak også nytte annet kjennetegn (sekundært forretningskjennetegn). Rett til sekundært forretningskjennetegn oppnås ved at kjennetegnet innarbeides. Det anses å være innarbeidet når, *og så lenge*, det innen vedkommende omsetningskrets her i riket er godt kjent som særlig kjennetegn for et foretak. Bestemmelsene i denne lov, unntatt § 2–2 og § 3–1, får tilsvarende anvendelse for sekundære kjennetegn.

Kapittel II Overskriften skal lyde:

Kapittel 2. Krav til foretaksnavn. Registrering.

§ 2–1 skal lyde:

Et foretaksnavn må ikke være identisk med et foretaksnavn som er, eller blir, registrert etter allerede innkommet melding til Foretaksregisteret, såfremt det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver. Et foretaksnavn må som minimum bestå av en sammenstilling av tre bokstaver fra det norske alfabet.

Navn på land, fylker eller kommuner kan ikke nyttes som foretaksnavn.

§ 2–6 skal lyde:

Såfremt det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver, må et *foretaksnavn* ikke:

1. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som annens navn, kunstnernavn eller lignende, med mindre det åpenbart siktes til en forlengst avdød person;
2. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som alminnelig kjent navn på en stiftelse, ideell forening eller lignende sammenslutning;
3. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som den særpregede tittel på en annens vernede åndsverk, eller som særskilt laget navn i slikt verk, hvis navnet er blitt alminnelig kjent;

4. være egnet til å forveksles med et varekjennetegn som etter lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker eller lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker har vern med eldre rett, eller med foretaksnavn eller sekundært forretningskjennetegn som har vern etter loven her.
5. inneholde særegent navn på annens faste eiendom, eller noe som kan forveksles med det.

§ 2–7 skal lyde:

Foretaksnavn kan ikke registreres i Foretaksregisteret dersom det strider mot §§ 2–1, 2–2, 2–3, 2–4 eller 2–5 i denne lov. Registerfører undersøker ikke om foretaksnavnet som er søkt registrert krenker rettigheter etter § 2–6.

For saksbehandlingen hos registerfører gjelder bestemmelsene i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

Kapittel III Overskriften skal lyde:

**Kapittel 3. Vern for foretaksnavn.
Administrativ overprøving.**

§ 3–1 skal lyde:

Rett til foretaksnavn vinnes fra den dag foretaksnavnet tas i bruk her i riket, eller fra den dag registreringsmelding kommer inn til Foretaksregisteret, såfremt foretaksnavnet tas i bruk her i riket innen ett år.

Rett til foretaksnavn etter første ledd har den virkning at ingen kan ta i bruk eller registrere et identisk foretaksnavn.

Rett til foretaksnavn opphører fra den dag faktisk bruk opphører. For registrerte foretak opphører alltid retten til foretaksnavnet når foretaket slettes, med mindre foretaksnavnet og virksomheten overtas av andre, jfr. § 4–1, eller foretaket registreres på ny innen 6 måneder etter at det er slettet etter § 7–3 andre ledd annet punktum i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

§ 3–2 skal lyde:

For at et foretaksnavn skal ha vern mot lignende foretaksnavn eller varekjennetegn, må foretaksnavnet oppfylle de krav til særpreg som gjelder etter lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker § 13.

Rett til foretaksnavn etter første ledd har den virkning at ingen annen enn innehaveren uhjemlet kan ta i bruk foretaksnavn eller varekjennetegn som er så likt foretaksnavnet (kjennetegnslighet) at det er egnet til å forveksles med dette i den alminnelige omsetning, jfr. § 3–3.

§ 3–6 skal lyde:

Den som mener at et registrert foretaksnavn kren-

ker vedkommendes rettigheter etter § 2–6, kan kreve at registreringen oppheves ved administrativ overprøving. Kravet må fremmes innen 3 år etter at registreringsvedtaket er fattet.

Et krav om administrativ overprøving skal innleveres skriftlig til Patentstyret og inneholde

1. navn og adresse på den som fremsetter kravet,
2. foretaksnavnet som kreves overprøvd (med organisasjonsnummer),
3. hvilke grunner kravet bygger på,
4. nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for kravet.

Det skal betales fastsatt avgift.

Hvis kravet om administrativ overprøving ikke oppfylder vilkårene i andre ledd skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal kravet avvises hvis ikke Patentstyret finner at det bør gis en ny frist for retting.

Patentstyret skal gi innehaveren av det registrerte foretaksnavnet som kravet retter seg mot, melding om kravet med en rimelig frist for uttalelse.

Er det innlevert to eller flere krav om administrativ overprøving av samme registrering, kan Patentstyret slå sakene sammen til én sak hvis det ikke fremsettes en saklig begrunnet innvending mot dette.

Patentstyret kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i kravet om administrativ overprøving.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i en administrativ overprøvingssak. Opplysninger om forretningshemmeligheter kan unntas hvis den berørte parten krever det. Når et slikt krav er innlevert, blir opplysningene ikke offentlige før kravet er endelig avslått. Dokumenter som Patentstyret har utarbeidet for sin interne saksforberedelse, kan unntas fra offentlighet.

Dersom Patentstyret finner at et foretaksnavn er registrert i strid med lovens § 2–6 og registreringshindringen fortsatt foreligger, skal det fatte vedtak om å oppheve registreringen av foretaksnavnet. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 7–1 om retting av feil gjelder tilsvarende.

Dersom kravet om administrativ overprøving tas til følge, skal dette registreres i Foretaksregisteret så snart adgangen til å påklage vedtaket etter § 3–7 er uttømt eller klagefristen har løpt ut.

§ 3–7 skal lyde:

Vedtak etter § 3–6, herunder i sak om innsyn etter § 3–6 åttende ledd, kan påklages til Patentstyrets annen avdeling av den som vedtaket har gått imot. En klage må være innlevert skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter den dagen da melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Klagen skal inneholde

1. klagerens navn og adresse,

2. avgjørelsen som det klages over,
3. hvilken endring som ønskes i avgjørelsen,
4. hvilke grunner klagen bygger på.

Fastsatt klageavgift skal betales.

Andre parter i saken skal snarest mulig gis melding om klagen med en rimelig frist for uttalelse.

Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyrets første avdeling oppheve eller endre avgjørelsen hvis den finner det klart at klagen er begrunnet. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal sakens dokumenter sendes til Patentstyrets annen avdeling. Gir Patentstyrets første avdeling en uttalelse til annen avdeling, skal en kopi sendes til partene.

Hvis vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageren gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal klagen avvises hvis ikke Patentstyrets annen avdeling finner at det bør gis en ny frist for retting.

Tas klagen under behandling, skal Patentstyrets annen avdeling foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Den kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen.

Bestemmelsene om innsyn i dokumentene i § 3–6 åttende ledd gjelder tilsvarende for dokumentene i klagesaken.

§ 3–8 skal lyde:

Er det reist søksmål etter § 5–1, skal Patentstyret utsette behandlingen av en overprøvingssak inntil søksmålet er rettskraftig avgjort.

Den som har fremmet krav om administrativ overprøving, kan ikke reise søksmål etter § 5–1 mens saken pågår for Patentstyret.

En avgjørelse fra Patentstyret om å avvise eller avslå et krav om administrativ overprøving, eller klage på et slikt vedtak, kan ikke bringes inn for domstolene.

Et vedtak fra Patentstyret om å oppheve registreringen av et foretaksnavn på grunnlag av § 3–6 kan bringes inn for domstolen av rettighetshaveren hvis klageretten etter § 3–7 har blitt brukt, og Patentstyrets annen avdeling har avgjort klagen. Søksmål må være reist innen to måneder etter den dagen da meldingen om avgjørelsen ble sendt til rettighetshaveren. Det kan ikke gis oppreisning mot oversittelse av søksmålsfristen, som skal nevnes i meldingen om vedtaket.

Kapittel IV Overskriften skal lyde:

Kapittel 4. Overdragelse av foretaksnavn.

Kapittel V Overskriften skal lyde:

Kapittel 5. Bruk av foretaksnavn i strid med loven. Søksmålskompetanse m.m.

Kapittel VI Overskriften skal lyde:

Kapittel 6. Straff og erstatning.

Kapittel VII Overskriften skal lyde:

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser.

II

I følgende bestemmelser skal uttrykket «firma» og «firmaet» endres til «foretaksnavn» og «foretaksnavnet»:

1. lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov § 428
2. lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 231 tredje ledd
3. lov 4. februar 1960 nr. 1 om boligbyggelag § 2 (2 steder), § 6 nr. 1 og § 60 andre ledd
4. lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag § 3 (2 steder), § 9 nr. 1 og § 80 andre ledd
5. lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker § 3 (2 steder), § 5 andre ledd, § 6 første ledd, § 14 nr. 4 og 6, § 17 første ledd og § 47
6. lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker § 1 tredje ledd (2 steder) og § 4 nr. 1
7. lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker § 2
8. lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnavn § 8
9. lov 29. mai 1970 nr. 33 om mønster § 4 nr. 2 bokstav b
10. lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser m.m. § 27 nr. 2
11. lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs § 36 første ledd nr. 4, § 53 andre ledd og § 78 første ledd nr. 1
12. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 3–5 nr. 1, § 3–6 første ledd nr. 1, § 3–7 andre ledd, § 3–8 første ledd nr. 1, § 3–8 første ledd nr. 6 og § 7–3 tredje ledd
13. lov 21. juni 1985 nr. 83 om selskaper og kommandittselskaper § 2–3 andre ledd bokstav a og § 3–23 tredje ledd
14. lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet § 1–1, tredje ledd og § 3–4
15. lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2–22 tredje ledd nr. 1
16. lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett § 5 andre ledd bokstav e
17. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret § 5 andre ledd bokstav a og § 7
18. lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten § 102 andre ledd
19. lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner § 4–5 nr. 4

20. lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2–2 første ledd nr. 1, § 2–3 første ledd nr. 1, § 4–5 andre ledd, § 4–8 tredje ledd, § 13–6 første ledd nr. 1 og § 16–5 første ledd
21. lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper § 2–2 første ledd nr. 2, § 2–3 første ledd nr. 1, § 4–4 andre ledd nr. 4, § 4–11 fjerde ledd nr. 2, § 13–6 første ledd nr. 1 og § 16–5 første ledd
22. lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. § 7–15 første og tredje ledd og § 7–36 første og tredje ledd
23. lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer § 10–1 andre ledd nr. 1 og tredje ledd nr. 1
24. lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper § 4 tredje ledd nr. 1
25. lov 16. juli 1999 nr. 68 om omdanning av Norges Kommunalbank til aksjeselskap § 3
26. lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser § 10, andre ledd
27. lov av 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn § 3 tredje ledd nr. 2

I følgende bestemmelser skal uttrykket «firma» og «firmaet» endres til «navn» og «navnet»:

1. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 3–2 nr. 1, § 3–3 nr. 1, § 3–6 tredje ledd nr. 1, § 6–2 første ledd nr. 1 og § 6–2 fjerde ledd
2. lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak § 10 nr. 1
3. lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner § 63 første ledd bokstav a

I følgende bestemmelser skal «fimaloven» endres til «foretaksnavneloven»:

1. lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser m.m. § 27 nr. 2
2. lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura § 3
3. lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser § 10, andre ledd

III

I følgende bestemmelser skal uttrykkene «enkeltmannsforetak» og «enkeltmannsforetaket» endres til «enkeltpersonforetak» og «enkeltpersonforetaket»:

1. lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 218 andre ledd nr. 1 og § 231 første ledd
2. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 2–1 første ledd nr. 6, § 2–2, § 3–5 overskriften og første ledd i innledningen, § 4–2 første ledd nr. 1 og tredje ledd og § 6–2 første ledd nr. 5
3. lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura § 5 (2 steder)
4. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret § 1 første ledd, § 2 bokstav a, § 4 første ledd bokstav c og andre ledd og § 14 første ledd bokstav a
5. lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. § 1–2 første ledd nr. 11
6. lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt § 11–20 første ledd bokstav c, § 5–2 og § 12–10 første ledd bokstav a
7. lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 1–2 andre ledd bokstav a
8. lov av 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold § 1–2 bokstav c

I følgende bestemmelser endres uttrykket «enkeltmannsbedrift» til «enkeltpersonforetak»:

1. lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift § 51
2. lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltningen § 6–14 første ledd

I følgende bestemmelser endres uttrykket «enkeltmannsdrift» til «enkeltpersondrift»:

1. lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenningen § 5–2 overskriften og første ledd
2. lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene § 2–7 overskriften og første ledd

IV

Ikrafttredeleses- og overgangsbestemmelser

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Endringene i fimaloven får bare anvendelse på registreringsmeldinger som er mottatt i Brønøysundregistrene etter lovens ikrafttredelse, og for foretaksnavn som blir registrert på grunnlag av slike søknader.